

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI

TARIM VE MÜHENDİSLİK

ISSN-1300-0071

Ocak-Haziran 2025

Sayı:148-149

"TARIM VE MÜHENDİSLİK" DERGİSİ YAYIN-YAZI KURALLARI

Dergi Yayın Süresi: 3 ayda bir yayınlanır.

Yayın Türü: Yaygın süreli yayın

TMMOB-ZMO Tarım ve Mühendislik Dergisi Tarım, Ziraat Mühendisliği, Tütün Teknolojisi, Balıkçılık Teknolojisi ve Su Ürünleri Mühendisliği alanındaki makaleleri yayınlar. Eğer makale herhangi bir yerde üretilmişse (kitap, proje, tez çalışması vb.) dip not olarak belirtilmelidir. Basılacak makalelerin daha önce hiçbir yerde yayınlanmamış olması, yayınlanmış ise belirtilmiş olması ve/veya yayın haklarının verilmemiş olması gerekir. Dergide yayınlanacak makalelerin her türlü sorumluluğu yazarına/yazarlarına aittir. Makale dili Türkçe olmalıdır. Çeviri ise mutlaka not düşülmelidir.

Dergiye gönderilen makaleler yayın ilkeleri doğrultusunda Yayın Kurulu tarafından ve/veya gerekli görüldüğünde Bilim Kurulu tarafından incelemeye alınır. Makale yayınlanmaya değer nitelikte değilse Yayın Kurulu yazara/yazarlara iade kararı verme hakkına sahiptir. Ayrıca yazım kurallarına uymayan veya anlatım dili yetersiz olan makaleler üzerinde Yayın Kurulu tarafından düzeltmeler yapılabilir.

Makaleler, A4 boyutunda, 12 punto Times New Roman yazı tipinde ve 1,5 satır aralıklı yazılmalıdır. Sayfanın sağında, solunda, altında ve üstünde 2,5 cm boşluk bırakılmalıdır. Makalelerin her sayfası numaralandırılmalıdır. Yazar isim(ler)i açık olarak yazılmalı ve varsa unvan belirtilmelidir. Makalede sade ve öz Türkçe kullanımına özen gösterilmelidir.

Makale; Ana Başlık, Alt Başlıklara numara verilmelidir. 1.GİRİŞ, 2.MATERYAL VE YÖNTEM, (makale içeriğine göre yer alabilir), 3.ALT BÖLÜMLER, 4.SONUÇ-TARTIŞMA ve KAYNAKLAR bölümleri ile şekil, grafik, harita ve çizelgelerden oluşmalıdır. Makalede kullanılması durumunda Çizelgelere mutlaka numara verilmeli ve kaynak gösterilmelidir.

KAYNAKLAR bölümünde makale içinde yer alan tüm kaynaklar alfabetik olarak verilmelidir.

Dergide yayınlanması kabul edilen ve yayınlanan makalelerden, yazılardan Tarım ve Mühendislik Dergisi kaynak gösterilmek kaydıyla yararlanılabilir.

Dergimizde yayınlanması istenilen makaleler zmo@zmo.org.tr adresine gönderilmelidir.

TARIM VE MÜHENDİSLİK

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI YAYIN ORGANI-ÜÇ AYDA BİR YAYINLANIR
YEREL SÜRELİ YAYIN ISSN-1300-0071

SAHİBİ

Baki Remzi SUIÇMEZ

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Prof. Dr. Yener ATASEVEN

YAYIN KURULU

Aslı İLGEN

Mert Ulaş DIŞBUDAK

Özgür SELVİ

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Ahmet ÇOLAK
Prof. Dr. Ali Rıza ÖZTÜRKMEN
Prof. Dr. Barış Bülent AŞIK
Prof. Dr. Dilek BOSTAN BUDAK
Prof. Dr. Dursun BÜYÜKTAŞ
Prof. Dr. Erkan YASLIOĞLU
Prof. Dr. Ertuğrul AKSOY
Prof. Dr. Gökhan ÇAYCI
Prof. Dr. Gökhan SÖYLEMEZOĞLU
Prof. Dr. Harun Raşit UYSAL
Prof. Dr. Hasan Hüseyin SİLLELİ
Prof. Dr. Haydar ŞENGÜL
Prof. Dr. İbrahim ORTAŞ
Prof. Dr. Kemal BENLİOĞLU
Prof. Dr. Mehmet ERTUĞRUL (Anısına Saygıyla...)
Prof. Dr. Okan ÖZKAYA
Prof. Dr. Serap PULATSÜ
Prof. Dr. Tacettin YAĞBASANLAR
Prof. Dr. Uygun AKSOY
Prof. Dr. Yener ATASEVEN
Prof. Dr. Zeliha BARUT
Prof. Dr. Ziya DURLUPINAR

Doç. Dr. Erkan PEHLİVAN
Doç. Dr. Eylem POLAT
Doç. Dr. İlknur MERİÇ TURGUT
Doç. Dr. Okan DEMİR
Dr. Öğr. Üyesi Cemal POLAT
Dr. Öğr. Üyesi Onur Sinan TÜRKMEN
Dr. Adil AYDIN
Dr. Burhan ÖZALP
Dr. Erol ÖZKAN
Dr. Fevzi ÇAKMAK
Dr. Gökhan TUNÇELLİ
Dr. Hakan ÇAKICI
Dr. Murat ALKAN
Dr. Nihal CAN AĞIRBAŞ
Dr. Nurcan KARSLIOĞLU KARA
Dr. Saliha DORAK
Dr. Seyla TEPE
Dr. Tefvik TÜRK
Dr. Zeki OYMAK

YAYINA HAZIRLAYAN: Funda GACAL-ZMO **GRAFİK TASARIM:** Uğur KANDEMİR -ZMO

Kapak Fotoğrafı: @freepik.com

YÖNETİM YERİ

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Karanfil Sokak 28/18 Kızılay / ANKARA
Tel: 0 312 425 05 55 Faks: 0 312 418 51 98 www.zmo.org.tr zmo@zmo.org.tr

TEMMUZ 2024

YAZI YAYIN KOŞULLARI

Gönderilen yazılar yayınlansın, yayınlansın yazarına geri verilmez. Özgün derleme yazılarda fikir ve görüşler yazarına, çeviriden doğacak sorumluluklar ise çevirene aittir. Ziraat Mühendisleri Odası ve Tarım ve Mühendislik Dergisi yazılardan hiçbir şekilde sorumlu değildir. Yayın Kurulu gönderilen yazı üzerinde gerekli gördüğü değişikliği yapmaya yetkilidir.

Dergide yayınlanmış yazılar kaynak gösterilmek koşuluyla başka yayın organlarında kullanılabilir ya da aktarılabilir.

Yayın Kurulu tarafından uygun bulunduğu durumda iki sayı bir dergi ile yayınlansın.

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	5
Baki Remzi SUIÇMEZ	
2024 YILINDA TARIM	12
Ahmet ATALIK	
TARIM VE GIDA ETİĞİ EĞİTİMİ	29
ARAZİ KULLANIM PLANLAMASI VE TARIMSAL GELİŞİM	42
Yılmaz ÜLKÜ	
TÜRKİYE ve BİTKİSEL ÜRETİM GERÇEKLERİ	48
Ali IŞIKHAN	
BASIN AÇIKLAMALARIMIZ	50
KAHRAMANMARAŞ VE HATAY DEPREMLERİNİN 2. YILINDA TARIMDA, GIDADA, KIRSAL ALANDA YAŞANAN SORUNLAR, ÇÖZÜM BİR YANA, ARTARAK DEVAM EDİYOR	51
8 MART DÜNYA KADINLAR GÜNÜ'NDE “KADINLARIN TOPLUMSAL DÜZENDE ADİL VE EŞİT MUAMELE GÖRDÜĞÜ BİR DÜNYA İSTİYORUZ!”	58
HALKIN DEMOKRATİK İRADESİNE İPOTEK KONULAMAZ! KURTULUŞ YOK TEK BAŞINA YA HEP BERABER YA HiÇ BİRİMİZ!	60
TARIM PLATFORMU BİLEŞENLERİ: LİYAKATSİZLİK VE DEMOKRASİ KRİZİ, ÜRETİMİ ÇÖKERTİYOR!	62

SUNUŞ

Merhaba Sevgili Meslektaşlarım,

Tarım ve Mühendislik dergimizin 148. ve 149. sayılarıyla siz değerli meslektaşlarımızla yeniden buluşmanın sevincini yaşıyoruz. Şahsım ve Yönetim Kurulu arkadaşlarım adına en derin sevgi ve saygılarımı sizlere iletiyorum.

Geride bıraktığımız dönemde, tarım ve gıda sektörü ile ziraat mühendisliği alanında önemli gelişmeler yaşanmış, ODA'mız bu süreçte kararlı ve etkin adımlarla mesleğimizin geleceğine yön vermiştir. ODA web sayfamızda ve Haber Bülteni'nde ayrıntılı olarak yer alan yürüttüğümüz başlıca çalışmaları ve önümüzdeki yol haritasını sizlerle paylaşmak istiyorum.

Aydın Şubemiz ile Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi iş birliğinde, Tarım Haftası etkinlikleri kapsamında 7–8 Ocak 2025 tarihlerinde Atatürk Kongre Merkezi İsa Bey Salonu'nda yoğun bir katılımı gerçekleştirilen "İncir Çalıştayı"na katılarak ODA görüşlerimizi açıkladık.

Türkiye'de tarım öğreniminin 179. yıldönümünü, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nin ev sahipliğinde, Dekanlık Konferans Salonu'nda 9 Ocak 2025 Perşembe günü büyük bir coşkuyla kutladık. Etkinliğin açılışında ODA'mız adına konuşma yaptım.

9 Ocak 2025 Perşembe günü Eskişehir Şubemiz, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Kongre ve Kültür Merkezi'nde gerçekleştirdiği "Eskişehir Tarım ve Bilişim Zirvesi"nin açılış konuşmasını ODA II. Başkanımız Mehtap ERCAN BİLGİN yaptı.

ODA'mız tarafından her beş yılda bir düzenlenen Türkiye Ziraat Mühendisliği Teknik Kongresi'nin onuncusu 13-17 Ocak 2025 tarihlerinde Ankara'da Makina Mühendisleri Odası Eğitim ve Kültür Merkezi'nde gerçekleştirdik. Beş gün süren etkinlikte, alanında uzman akademisyenler, sektör temsilcileri ve kamu kurumlarının yoğun katılımıyla; tarımın sürdürülebilirliği, iklim değişikliği, yeni teknolojiler, bitkisel ve hayvansal üretim, su ürünleri ile tarım ve gıda etiğine kadar pek çok konu değerlendirildi, tartışıldı. Kongrenin açılışında 2024 Yılı Bilim- Hizmet-Teşvik-Özel ve Basın Ödülleri sahiplerine takdim edildi. Yaklaşık 300 katılımcının yer aldığı Türkiye Ziraat Mühendisliği X. Teknik Kongresi'nde yapılan sunumlarla, Türkiye tarımının güncel durumuna ve geleceğine yönelik bilimsel ve teknik çalışmalar paylaşıldı. 2 cilt olan X. Teknik Kongre Kitabı pdf olarak web sayfamızda yayınlandı, ayrıca sınırlı sayıda basılı olarak kamuoyuyla paylaşılacaktır. Türkiye Ziraat Mühendisliği Teknik Kongresi, ülkemizde tarım alanındaki gelişmelerin takibi, yeni fikirlerin paylaşılması ve sektörel iş birliğinin artırılması açısından büyük önem taşımaya devam etmektedir.

Tarım Platformu yürütme kurulu olarak, 31 Ocak 2025 tarihinde Tarım Orkam Sen Genel Merkezi'nde bir araya gelerek tarımın güncel sorunları ve 4. Tarım ve Orman Şurası'nı değerlendirdik. Dönem boyunca Tarım Platformu yürütme kurulu toplantılarımız devam etti.

6 Şubat 2023... Türkiye'nin kalbine kazınan, coğrafyamızda geri dönülmez izler bırakan o karanlık gün. Depremin üzerinden geçen iki yıl, yalnızca takvim yapraklarının değil, adaletin, hafızanın ve sorumluluğun da sınındığı bir zaman dilimi oldu. Bugün hâlâ, yerle bir olmuş şehirlerin enkazından yükselen sorular yanıt arıyor; yas ve isyan omuz omuza yürüyor. İşte bu bilinçle, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB), 6 Şubat 2023 Depremlerinin ikinci yılına dair hazırladığı değerlendirme raporunu, 5 Şubat 2025 tarihinde, Hatay'da TMMOB Afet Koordinasyon Merkezi'nde düzenlenen basın toplantısıyla kamuoyuna sundu. Aynı günün ilerleyen saatlerinde, 6 Şubat Platformu çağrısıyla düzenlenen yürüyüş ve basın açıklamasında, TMMOB bileşenleri bir kez daha halkın arasında, Hataylıların yanındaydı. 6 Şubat'ın yıldönümünde, tam da depremin vurduğu o saat: 04.17'de Hataylılar, yine sokaklardaydı. Elleri meşaleler, defne yaprakları, karanfiller ve reyhanlarla yürüyen yüzlerce kişi, kaybettiklerini saygıyla, sessizlikle andı. 105 saniyelik saygı duruşu, yalnızca o geceyi değil, geçen her günün hesabını tuttu. Yürüyüş sonunda Asi Nehri'ne bırakılan çiçekler, yasin suya yazılan haline dönüştü. Sloganlar, yalnızca unutmamak için değil, affetmemek için de atıldı. Çünkü hâlâ yanıtlanmamış sorular var... TMMOB Heyeti, anma programları kapsamında bulunduğu Antakya'da, 6 Şubat 2025 tarihinde TMMOB Hatay İl Koordinasyon Kurulu Temsilcileri ile bir toplantı gerçekleştirdi. Toplantıda; bölgede meslektaşların yaşadığı sorunlar, kentsel yeniden yapılanma süreci, afet sonrası planlama, mesleki sorumluluklar ve TMMOB'nin önümüzdeki dönem yürüteceği çalışmalar değerlendirildi. Geçen yıllardaki gibi bu yıl anmasına ODA'mız adına katıldım.

8 Şubat 2025 tarihinde İstanbul'da, TMMOB Makina Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi ev sahipliğinde gerçekleştirilen TMMOB İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Çalıştayı'na TMMOB Yönetim Kurulu Üyemiz Sefa APAYDIN katıldı.

Meslek onuru, yalnızca diplomalarla değil; hak edilen alanlarda var olabilme güvencesiyle taşınır. TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası olarak yıllardır sürdürdüğümüz bu mücadele, bir unvanın tanınmasının çok ötesindedir. Bu, bilginin, emeğin ve mesleki yetkinliğin yok sayılmasına karşı verilmiş kararlı bir duruştur. ODA'mız tarafından açılan dava sonucunda; Gümrük Laboratuvarlarının Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik'te yer alan ve ziraat mühendislerinin laboratuvar birim sorumlusu ya da teknik personel olarak görev almasının önünü kapatan eksik düzenlemeye karşı, yargı lehimize karar verdi. Yönetmeliğin "Tanımlar" başlıklı 4. maddesinin (e) ve (g) bentlerinde, ziraat mühendislerine yer verilmemesi yönündeki eksikliğin iptali talebiyle açtığımız davada, mahkeme haklılığımızı tescil etti. Bu karar doğrultusunda hazırlanan ve 6 Şubat 2025 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Gümrük Laboratuvarlarının Faaliyetleri Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile birlikte, artık ziraat mühendisleri de resmî olarak Gümrük Laboratuvarlarında görev alabilecek. Bu gelişme, yalnızca bir kazanım değil; yıllardır bilimsel ve teknik yeterliliği görmezden gelinen bir meslek grubunun yeniden tanınmasıdır. ODA'mızın hukuk zemininde sürdürdüğü ısrarlı çaba ve meslektaşlarımızın dayanışmasıyla elde edilen bu hak, mühendisliğin kamusal alandaki varlığını pekiştiren bir örnek olmuştur.

Ankara'nın Polatlı ilçesine bağlı Sarıoba Mahallesi'nde, bin yıllardır üretimin kaynağı olan Ankara Çayı, bir hidroelektrik santral (HES) projesiyle karşı karşıya. Ancak bu kez, akan yalnızca su değil; köylünün öfkesi, çiftçinin direnişi, üreticinin kararlılığı... 15 Şubat 2025 Cumartesi günü, Sarıoba'da toplanan köylüler, çiftçiler, meslek odaları ve demokratik kitle örgütleri, doğanın ve üretimin kırımına dur demek için bir araya geldi. Eyleme katılarak yaptığım konuşma ile bölge halkının haklı direnişine destek verdik.

Dijitalleşen dünyada bilgiye sahip olmak yetmiyor; onu okuyabilmek, anlamlandırabilmek, bağlamına yerleştirebilmek gerekiyor. Artık meslek alanlarımızda yalnızca sahayı değil, sahadaki veriyi de yönetmemiz şart. İşte bu anlayışla, TMMOB tarafından Oda Yönetim Kurulları ve çalışanlarına yönelik olarak düzenlenen "Mekânsal Veri/Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi", 22 Şubat 2025 Cumartesi günü, Elektrik Mühendisleri Odası Eğitim ve Toplantı Salonu'nda gerçekleştirildi. Eğitim kapsamında; Oda bilişim ve veri sistemleri, Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) çalışmaları, bu sistemlerin uygulama alanları ve meslek disiplinlerimizle olan doğrudan ilişkileri detaylı bir şekilde ele alındı. Sadece teknik bir aktarım değil, aynı zamanda geleceğe dönük bir vizyon oluşturma hedefi de bu buluşmanın temel dayanaklarından biriydi. Etkinliğe, ODA II. Başkanımız Mehtap ERCAN BİLGİN, Yönetim Kurulu Yedek Üyemiz Yılmaz ÜLKÜ, Genel Sekreterimiz M. Bülent TORUNBALCI ve Basın-Yayın Çalışanımız Uğur KANDEMİR katıldı.

Tarım sadece toprağa değil, aynı zamanda geleceğe ekilen bir umuttur. Gıdayı güvence altına almak, doğayı korumak ve üreticiyi yaşatmak; ancak sürdürülebilir bir tarım politikasıyla mümkün olabilir. Bu anlayışla Türkiye Ziraatçılar Derneği (TZD) tarafından düzenlenen ve tarım dünyasının önemli temsilcilerini bir araya getiren 19. Ulusal Tarım ve Gıda Kongresi, 27 Şubat 2025 Perşembe günü Çankaya Belediyesi Çağdaş Sanatlar Merkezi'nde, "Tarım ve Gıdada Sürdürülebilirlik" temasıyla gerçekleşti. Açış konuşmalarının ardından gerçekleşen "İklim Değişikliği, Gıda Güvenliği, Tarımda Dijitalleşme ve Sürdürülebilirlik, Tedarik Zinciri" başlığında gerçekleşen birinci oturumda, oturum başkanlığı görevini üstlendim. İkinci oturum sonrası kongre ödül töreni ve genel değerlendirme ile sona erdi.

ODA'mızın, mera alanlarının bilimsel kriterler çerçevesinde korunması, ıslah edilmesi ve sürdürülebilir şekilde yönetilmesi amacıyla düzenlediği Mera Islah, Amenajman ve Geri Dönüşüm Projesi Eğitimi, 1-3 Mart 2025 tarihleri arasında Mehmet Yüceler Eğitim Salonu'nda başarıyla tamamlandı. Prof. Dr. Zeki ACAR tarafından verilen ve 25 meslektaşımızın katıldığı eğitimde, mera kanunu ve ilgili mevzuatlar kapsamlı şekilde ele alınarak; Çayır mera ıslahı ve amenajmanı projelerinin hazırlanması, Mera geri dönüşüm projeleri, Mera yönetimi ve uygulamaları; Tahsis amacı değişikliği, yaylak ve kışlakların korunması, Mera Yönetim Birliklerinin kurulması ve işlevleri gibi kritik konular detaylandırıldı. Eğitim, sertifika töreni ve toplu fotoğraf çekimi ile son buldu.

Önceki dönem Oda Başkanımız Özden GÜNGÖR ve Genel Sekreterimiz M. Bülent TORUNBALCI ile birlikte, 28 Şubat 2025 tarihinde ZİMİD Genel Merkezi'nde, Zirai Mücadele İlaçları Üreticileri Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Onur ÇAMİLİ, Başkan Yardımcısı Gökhan BAŞTUĞ, Yönetim Kurulu Üyesi Dr. Mehmet KAYA ile Genel Sekreter Asistanı Büşra GÜNEN ile bir araya geldik. Toplantıda; Bitki Koruma Uygulamaları alanındaki mevcut ve güncel sorunlar, Tarım ve Orman Bakanlığı Yönetmelikleri öncesi görüş alma süreçleri, kalıntı limit tespitleri, sektörde serbest çalışanların TMMOB ZMO'ya zorunlu üyeliğinin sağlanması, ZMO-Genç üyelerinin staj imkanları gibi önemli konuları ele aldık.

TMMOB'ye bağlı Ziraat, Gıda ve Kimya Mühendisleri Odaları olarak, 6 Mart 2025 Perşembe günü Tarım ve Orman Bakanlığı Gıda ve Kontrol Genel Müdürü Sayın Dr. Ersin DİLBİR'i makamında ziyaret ettik. Gıda Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkanı Yaşar ÜZÜMCÜ ve Kimya Mühendisleri Odası Sekreter Üyesi Şaziye İŞİN ÇAVDAR ile birlikte gerçekleştirdiğim ziyaret sırasında; Çalıştırılması zorunlu personel (ÇZP) olarak görev yapan teknik elemanların sorunları ve belgelendirme süreçlerinde karşılaşılan güçlükler, ifşa listelerine dair görüş ve öneriler, değiştirilmesi planlanan Kayıt Onay Yönetmeliği hakkında görüşler, 24 Kasım 2024 tarihinde ÖSYM tarafından gerçekleştirilen Tarım ve Orman Bakanlığı Bitki Koruma Ürünleri Bayi ve Toptancılık Yazılı Sınavı'nda yaşanan belirsizlikler ve sorunlar, BKTS ve GTS sistemlerinde bayilerin kullandığı ara yazılıma yönelik yeni gelişmeler detaylı şekilde değerlendirildi. Meslektaşımız ve ODA üyemiz Sayın Dr. Ersin Dilber'e, ziyaret sırasında sergilediği olumlu ve yapıcı yaklaşımdan dolayı teşekkür ederiz.

Kadın Çalışma Grubumuz, 15 Mart 2025 Cumartesi günü Kahramankazan'da bulunan Satı Kadın Müze Evi'ni ziyaret etti. Ziyarete; ODA Yönetim Kurulu Yazman Üyemiz Özgür Cemile GÖKTAŞ KÜÇÜK, Yönetim Kurulu Üyemiz Aslı İLGEN, Denetleme Kurulu Üyemiz Neriman Okşan ERGİN, Kadın Çalışma Grubu Başkanımız Vuslat BEKTAŞ ve Kadın

Çalışma Grubu Üyelerimiz ile ODA üyelerimiz katıldı. Kahramankazan Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürü Dilşat TAŞ POLAT, ziyaret sırasında Satı Kadın'ın tarihsel kimliği ve müze evin yapımı hakkında katılımcılara kapsamlı bilgi verdi.

ZMO-Genç üyelerine özel olarak düzenlediğimiz "Etkili Özgeçmiş Hazırlama ve Mülakat Teknikleri Eğitimi," 19 Mart 2025 Çarşamba günü çevrim içi platformda gerçekleştirdik. Eğitim, ODA II. Başkanımız Mehtap ERCAN BİLGİN ve üyemiz İbrahim OĞUZ tarafından verildi. Katılımcılara, özgeçmiş hazırlarken dikkat edilmesi gereken noktalar ile mülakat sürecinde başarılı olmanın ipuçları aktarıldı. ODA Odası olarak, meslektaşlarımızın gelişimini destekleyen etkinliklere devam edeceğiz.

22 Mart Dünya Su Günü nedeniyle, "Topraksu ve Köy Hizmetleri Dostları Buluşuyor!" etkinliğini 22 Mart 2025 Cumartesi günü saat 14.00-17.00 arasında ODA'mız Mehmet Yüceler Eğitim Salonu'nda gerçekleştirdik. Etkinlik, açış konuşmam ile başladı. Programda; Nevzat ERDOĞAN, toprak ve su temalı şiirler okurken, Taşkın ERDOĞAN bağlaması eşliğinde Âşık Veysel türküleri seslendirdi. Ayrıca, 1985 yılında kapatılan Topraksu Genel Müdürlüğü ile 2005 yılında kapatılan Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü çalışanları anılarını paylaştı.

TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı Emin KORAMAZ, beraberindeki TMMOB yöneticileri ve Türk Tabipleri Birliği (TTB) heyeti ile birlikte, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İMAMOĞLU'nun üniversite diplomasının hukuksuz şekilde iptal edilmesi sürecinde haktan, adaletten ve demokrasiden yana duruş sergilemek amacıyla 22 Mart 2025 tarihinde Saraçhane'deki İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne destek ziyaretinde bulundu. TMMOB Yönetim Kurulu Üyemiz Sefa APAYDIN, Denetleme Kurulu Üyemiz M. Tevfik KIZGINKAYA ve İstanbul Şube Başkanımız Murat KAPIKIRAN'ın da yer aldığı heyet, CHP Lideri Özgür ÖZEL ve parti kadrolarıyla bir araya gelerek "Demokrasiye ve Halk İradesine Sahip Çıkıyoruz!" mesajı ile dayanışma duygularını ilettiler.

Bursa Kent Konseyi Gençlik Meclisi öncülüğünde, Bursa Uludağ Üniversitesi Zootekni Topluluğu ana paydaşlığında; Bursa Şubemiz, Gıda Mühendisleri Odası Bursa Şubesi, Z Doğa Derneği, ZMO-Genç, GıdaMO-Genç, Bursa Uludağ Üniversitesi Tarım Ekonomisi ve Zootekni Toplulukları iş birliğiyle 26 Mart 2025 Çarşamba günü saat 13.00'te Bursa Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Prof. Dr. Rifat Okuyan Salonu'nda "Gıda Güvenliği ve Gıda Etiği Paneli" düzenlendi. Bursa Şube Başkanımız Dr. Fevzi ÇAKMAK'ın moderatörlüğünde gerçekleşen panele; Bursa Kent Konseyi Başkanı ve önceki dönem Bursa Şube Başkanımız Prof. Dr. Ertuğrul AKSOY ve Gıda Mühendisleri Odası Bursa Şube Başkanı Serkan DURMUŞ ile birlikte konuşmacı olarak katıldım. Bursa Şube Başkanımız Dr. Fevzi ÇAKMAK, önceki dönem Bursa Şube Başkanlarımız Prof. Dr. Ertuğrul AKSOY, Prof. Dr. Erkan YASLIOĞLU ile birlikte 26 Mart 2025 Çarşamba günü Bursa Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Zootekni Bölümü'nde Prof. Dr. Serdar DURU'nun verdiği "Hayvancılık Örgütleri" dersine katıldım. Ders sırasında öğrenci arkadaşlarımıza ODA'mızı tanıtarak, hayvancılığa ilişkin görüşlerimizi paylaştık.

ODA II. Başkanımız Mehtap ERCAN BİLGİN, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Makinaları ve Teknoloji Mühendisliği Bölüm Başkanı Prof. Dr. Ahmet ÇOLAK'ın daveti üzerine, 27 Mart 2025 Perşembe günü "Meslek Yaşamına Uyum" dersine konuşmacı olarak katılarak, meslektaş adaylarımıza ODA'mızın kuruluşu, anayasal ve yasal dayanaklarımız, amaç ve görevlerimiz, 28 şubemiz ve 52 il temsilciliğimiz ile yürüttüğümüz örgütlü çalışmalar, mesleğimizin önemi ve etik kurallar hakkında kapsamlı bilgi verdi.

TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası Samsun Şube, Atakum Belediyesi, Atakum Kent Konseyi ve Ülke Politikaları Vakfı işbirliğiyle 11 Nisan 2025'te Samsun'da "Samsun İklim Buluşmaları" etkinliği yapıldı. İlk oturumda iklim değişikliğinin tarım, su ve gıda üzerindeki etkileri ele alındı. İkinci oturumda enerji ve iklim ilişkisi tartışıldı. Üçüncü oturumda ise iklim değişikliğinin etkileri ve önleyici politikalar konuşuldu. 1. Oturum Samsun Şube Başkanımız Havva YURDUNUSEVEN BAYZAT'ın moderatörlüğünde gerçekleştirilirken, 3. Oturumda "Tarım Politikalarının Sürdürülebilirliği" konu başlığında bir sunum yaptım.

Ziraat Mühendisleri Odası Genç Üyeleri (ZMO-Genç) tarafından düzenlenen Temel Budama Eğitimi, meslektaş adaylarımızın mesleki gelişimine önemli bir katkı sundu. Eğitimin ilk aşaması olan "Teorik Budama Eğitimi" 1 Aralık 2024 tarihinde Mehmet Yüceler Eğitim Salonunda deneyimli eğitmen Osman ÖZYURT tarafından gerçekleştirildi. Teorik bilginin ardından, 13 Nisan 2025'te Gölbaşı'nda meyve bahçesinde düzenlenen "Uygulamalı Budama Eğitimi"nde, ODA Yönetim Kurulu Üyemiz Mert Ulaş DİŞBUDAK'ın da katılımıyla katılımcılar uygulamalı olarak bilgilerini pekiştirme fırsatı buldu. Her iki aşamaya katılan genç meslektaşlarımıza, başarılarını belgeleyen Katılım Belgeleri takdim edilerek, meslek yaşamlarına sağlam adımlarla devam etmeleri desteklendi.

TMMOB 6. Kadın Sempozyumu, 12 Nisan 2025 tarihinde MMO Eğitim ve Kültür Merkezi'nde "Örgütlen, Diren, Değiştir" temasıyla düzenlendi. ODA II. Başkanımız Mehtap ERCAN BİLGİN, Yönetim Kurulu Üyelerimiz Özgür Cemile GÖKTAŞ KÜÇÜK, Aslı İLGEN, Denetleme Kurulu Üyemiz Neriman Okşan ERGİN, Kadın Çalışma Grubu Başkanı Vuslat BEKTAŞ ve üyelerimizin katılımıyla, dört oturum ve bir forum şeklinde gerçekleşen etkinlikte; "Adaletsizlik Kısacasında Kadın", "Her Koşulda Varız", "Vardık, Varız, Varolacağız" ve "Yan Yana Omuz Omuz Dayanışmayla Örgütlü Mücadeleye" başlıkları altında kadınların hukuki süreçler, görünmeyen emeği, istihdamdaki durumu ve kadın örgütlenmesinin önemi detaylıca ele alındı. Sempozyum, "Kadın ve Demokrasi" başlıklı forum ile katılımcıların görüş ve önerilerini paylaşmasıyla sona erdi.

Sinop Belediyesi, TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası Samsun Şubesi ve Sinop Nükleer Karşıtı Platform işbirliğiyle 19 Nisan 2025'te Sinop'ta "İklim Buluşmaları – Su, Gıda ve Enerji Politikaları" etkinliği gerçekleştirildi. Etkinliğin 3. oturumunda; iklim değişikliğinin tarım, orman ve su üzerindeki etkileri, enerji politikaları ve yenilenebilir enerji, ayrıca nükleer enerji ve bölgesel çevre sorunları ele alındı. ODA'mız adına tarım politikalarının sürdürülebilirliği üzerine bilgiler paylaştım.

14-25 Nisan 2025 tarihleri arasında arazi toplulaştırma, tarla içi geliştirme ve arazi etütlerinde görev alacak üyelerimize yönelik "Detaylı Toprak Etüt ve Haritalama Eğitimi" gerçekleştirildi. Açış konuşmamla başlayan eğitim, alanında uzman akademisyenler ve teknik ekibin katkılarıyla 12 gün sürdü. Eğitim süresince Temelli Türkşerefli ve Çokören Mahallelerinde uygulamalı arazi çalışmaları yapıldı. 21 meslektaşımız, uygulamalı performans ve yazılı sınavları başarıyla tamamlayarak "Detaylı Toprak Etüt Haritalama Yetki Belgesi" almaya hak kazandı.

TMMOB Maden Mühendisleri Odası yürütücülüğünde, 25-26 Nisan 2025 tarihlerinde MMO Eğitim ve Kültür Merkezi'nde Doğal Kaynaklar Sempozyumu düzenlendi. Dokuz oturumda; atmosfer, su, toprak, madencilik, enerji kaynakları, ormanlar, biyoçeşitlilik ve çevresel politikalar gibi kritik başlıklar kapsamlı biçimde ele alındı. ODA II. Başkanımız Mehtap ERCAN BİLGİN'in oturum başkanlığı yaptığı "Toprak, Tarım, Orman, Mera ve Kalkınma" başlıklı oturum ile "Kurumsal Yapıların Çevre Koruma Üzerindeki Rolü" sunumu da büyük ilgi gördü.

TMMOB Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi ile TED Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü iş birliğiyle, 26 Nisan 2025 tarihinde "100. Yılında Atatürk Orman Çiftliği: Miras, Mekân, Mücadele" başlıklı panel TED Üniversitesi Ahmet Ersan Konferans Salonu'nda gerçekleştirildi. Panelde AOÇ'nin tarihsel süreci, mekânsal dönüşümü ve güncel durumu, farklı disiplinlerin bakış açılarıyla altı oturumda tartışıldı. "Atatürk Orman Çiftliği ve Toplumsal Mücadele: Direniş ve Dayanışma" başlıklı III. Oturumda konuşmacı olarak yer aldım. Hukuki mücadeleler, alan kayıpları ve gelecekte yürütülecek mücadele stratejilerinin ele alındığı oturumda hukukçu, şehir plancısı, orman mühendisi ve harita mühendisi alanında uzman katılımcılar da görüşlerini paylaştı.

DİSK, KESK, TMMOB ve Ankara Tabip Odası'nın çağrısıyla 1 Mayıs 2025 Perşembe günü Atatürk Kültür Merkezi önünde yürüyüşle başlayan "1 Mayıs Birlik, Mücadele ve Dayanışma Günü" mitingine Yönetim Kurulumuz ve çok sayıda meslektaşımız ile katıldık. İstanbul, İzmir, Antalya, Adana başta olmak üzere pek çok ilde on binlerce TMMOB üyesi TMMOB pankartı arkasında bir araya gelerek dayanışma ve mücadele kararlılığını gösterdi.

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, tam 70 yıldır ülkemizin tarım ve gıda politikalarına yön veren; tarım eğitiminin önemine dikkat çeken, aklın ve bilimin ışığında topluma doğru bilgi aktarmaya çalışan, mesleğinin ve meslektaşlarının haklarını savunan köklü bir çınardır. Geçmişten aldığımız güçle geleceğe yürürken, bu anlamlı yıldönümünü 3 Mayıs 2025 Cumartesi günü MMO Kültür Merkezi'nde, TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı ve üyeleri, önceki dönem ODA Başkanlarımız, TMMOB organlarında görev yapan yöneticilerimiz, Genel Merkez ve Şube Başkanlarımız, meslektaşlarımız ile misafirlerin katılımıyla kutladık. Benim ve TMMOB Başkanı Emin KORAMAZ tarafından yapılan açış konuşmalarının ardından, TMMOB ve Ziraat Mühendisleri Odası'nın 70 yıllık tarihini anlatan video gösterimleri büyük bir ilgi ve duygusallıkla izlendi. Geçmişten bugüne biriktirdiğimiz anılar, birlikte aşılmış zorluklar ve elde edilen başarılar katılımcılarda derin izler bıraktı. Mesleğimizin hafızasına ışık tutan "ODA Başkanlarımız Konuşuyor" oturumunda Prof. Dr. Cemal TALUĞ, Dr. Turhan TUNCER ve Özden GÜNGÖR geçmiş deneyimlerini, mesleki mücadeleyi ve tarım politikalarındaki dönüşümleri paylaştılar. Yoğun programı nedeniyle katılamayan Doç. Dr. Gökhan GÜNAYDIN'ın mesajı da katılımcılarla paylaşıldı. Program, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası 70. Yıl Şarkısı'nın özel gösterimi ile devam etti. Sözleri ODA çalışanımız Uğur KANDEMİR tarafından yazılan, yapay zekâ teknolojileri ile bestelenip düzenlenen bu anlamlı eser, salonu coşkuyla doldurdu. Kutlamanın en özel anlarından biri de meslekte 50. ve 35. yılını dolduran üyelerimizin plaket töreniydi. Emekleriyle mesleğe ışık tutan yüzlerce değerli meslektaşımız sahneye davet edilerek onurlandırıldı. Plaket töreninin ardından, ODA II. Başkanımız Mehtap ERCAN BİLGİN'in moderatörlüğünde "Oda/Şube Yöneticilerimiz ve Üyelerimiz Konuşuyor" forumu gerçekleşti. Katılımcılar, Oda'ya dair anılarını, çalışmalarını ve beklentilerini paylaştılar; güçlü bir dayanışma ruhu ortaya çıktı. 70 yıllık birikim ve dayanışma ile büyüyen Ziraat Mühendisleri Odası, bu anlamlı günü geçmişimizi onurlandırarak, geleceğe dair umutlarımızı tazelemiş oldu. Etkinliğimize katkı sunan, destek veren herkese içten teşekkürlerimizi sunar; nice yıllarda, nice dayanışmalarda buluşmayı dileriz.

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Genel Merkez Yönetim Kurulu, Denetleme Kurulu, TMMOB Organları Temsilcileri ve Şube Başkanları, 4 Mayıs 2025 Pazar günü Mehmet Yüceler Eğitim Salonu'nda bir araya geldi. Toplantıda, Aralık 2025'te gerçekleştirilecek ODA seçimleri ile ZMO-Genç seçimleri ve güncel liste durumu değerlendirildi. Ayrıca, mali durum ve idari işleyiş başlıkları üzerinde kapsamlı değerlendirmeler yapıldı.

6-7 Mayıs 2025 tarihlerinde Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi tarafından düzenlenen Uluslararası Tarım Teknolojileri Festivali (AgriFest2025), sektörün önemli buluşma noktalarından biri oldu. ODA'mızın destek verdiği ve bizzat katıldığımız etkinlikte, iki gün boyunca açılan standımızda yayınlarımız katılımcılara tanıtıldı, çok sayıda ZMO-Genç üyelik başvurusu alındı. Ayrıca, ZMO-Genç üyelerine yönelik düzenlenen "Temel Budama Eğitimi"nin katılım belgeleri törenle takdim edildi.

8 Mayıs 2025 Perşembe günü, Adana'da Seyhan Çırçır Sanat Merkezi'nde Adana ve Mersin Şubelerimizin iş birliğiyle "Çukurova'da Tarım ve Geleceği Çalıştayı" düzenlendi. Çalıştay; benim, Adana Şube Başkanımız Ahencan TAYAKISI ve Mersin Şube Başkanımız Okan ÖZKAYA'nın açış konuşmalarımız ile başladı. Çevresel, ekonomik ve sosyal gelişme eğilimleri ışığında, Çukurova bölgesinin mevcut tarımsal üretim yapısını tespit etmek, güncel tarımsal sorunları çözüm

odaklı tartışmak ve geleceğe yönelik önlemler ile hazırlıklar için fikir üretmek amacıyla gerçekleştirilen çalıştayda; tarım paydaşları arasında iş birliğini geliştirmek, bilgi paylaşımını artırmak, kanun koyucular üzerinde baskı oluşturmak ve isabetli tarım politikalarının oluşturulmasına katkı sağlamak hedeflendi. Çalıştay boyunca oluşturulan Çalışma Masaları'nda belirlenen konular detaylı şekilde görüşülüp tartışıldı. Her masa tarafından hazırlanan sonuçlar birleştirilerek çalıştayın kapsamlı sonuç raporu hazırlandı.

Meslek örgütlerinin gerçek gücü; yalnızca bilgi üretmekte değil, aynı zamanda bilgiyi sahada sınamakta, paylaşmakta ve toplumsal faydaya dönüştürmekte yatar. ZMO-Genç Ankara'nın 16 Mayıs 2025 tarihinde Türkiye'nin en büyük atık su arıtma tesisi olan Tatlar Tesisi'ne düzenlediği teknik gezi, bu anlayışın somut bir örneğiydi. Ankara Üniversitesi Toprak Bilimi ve Bitki Besleme Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ayten NAMLİ'nin katılımıyla gerçekleştirilen bu ziyaret, çevre, tarım ve sürdürülebilirlik kesişiminde bilgiyle yoğrulmuş bir deneyim sunarak genç meslektaşlarımızın bakış açılarını zenginleştirdi.

17 Mayıs 2025 tarihinde gerçekleşen TMMOB 48. Dönem I. Danışma Kurulu Toplantısı, mesleğimizin ve örgütlülüğümüzün geleceğine dair güçlü bir hafıza ve irade ortaya koydu. Yüzlerce meslektaşımızın katılımıyla düzenlenen bu toplantı; yalnızca bir bilgilendirme değil, aynı zamanda ortak aklın, ortak sorumluluğun ve ortak mücadelenin hayati önemini bir kez daha hatırlattı. Toplantı arası verilen kısa yürüyüşte, Madenci Anıtı önünde yapılan basın açıklamasıyla "Emeğimiz, Mesleğimiz ve Ülkemiz için Mücadele Edeceğiz!" çağırısı, yalnızca bir slogan değil; örgütlü duruşun, toplumsal sorumluluğun ve kararlı mücadelenin somut ifadesi oldu.

Bu yıl sekizincisi düzenlenen Merzifon Kitap Fuarı da, mesleki ve kültürel üretimin yan yana yürüyebileceğini bir kez daha gösterdi. 22 Mayıs 2025 günü düzenlenen söyleşiye konuşmacı olarak katıldım ve TUM KÖY SEN Örgütlenme Uzmanı Sedat BAŞKAVAK ile birlikte yalnızca sorunları değil, umutları da dillendirdik.

23-25 Mayıs 2025 tarihlerinde düzenlenen Tarım ve Gıda Etiği Derneği (TARGET) Gençlik Kampı, farklı disiplinlerden öğrencileri ve meslektaşlarımızı Ankara BAKAP Ata Çiftliği'nde bir araya getirdi. Ziraat, Gıda ve Veteriner Fakültelerinden gençlerin katıldığı kampta; öğrenciler hem doğayla hem birbirleriyle bağ kurdu, sorunlarını dile getirdi, fidan dikiminden atölye çalışmalarına uzanan bir dizi etkinlikle mesleki bağlarını güçlendirdi. ODA'mız ve ZMO-Genç üyeleri, bu değerli buluşmaya katılarak bilgi ve deneyimlerini paylaşma olanağı buldu.

27 Mayıs'ta, yine BAKAP Ata Çiftliği'nde bu kez Ankara Kent Konseyi ve ODA'mız iş birliğinde "Ankara Tarımı ve Tarım Araçlarının Korunması" panelini gerçekleştirdik. Panelde; Üyemiz Dr. Serhat ŞENSOY, "Türkiye ve Ankara'nın Uzun Devreli İklim Verilerinin Analizi: Ziraî Don, Dolu, Sel, Kuraklık Zararları ve Korunma Önerileri" ve ODA II. Başkanımız Mehtap ERCAN BİLGİN, "Ankara'da Tarım, Kırsal Kalkınma ve Tarımsal Üretim Alanlarının Korunması" konulu sunum gerçekleştirdiler. Sunumlar, kuraklık, dolu, sel ve zirai don gibi afetler karşısında Ankara tarımının kırılganlığını ve bu kırılganlığa karşı üretilecek politikaların aciliyeti bir kez daha gözler önüne serdi. Panel sonrası yapılan çiftlik gezisiyle hem bilgilendirme hem de ilham verici bir deneyim yaşandı.

Haziran ayında ise mesleki ilişkilerin güçlendiği, dayanışmanın pekiştiği ziyaretler öne çıktı. TARGEV Yönetim Kurulu Başkanı Ali Seydi Millioğulları'nın 19 Haziran'daki ODA ziyaretinde, ortak çalışmaların kapısı aralandı. ZİDEK Genel Kurulu'nda ODA'mızı temsilen yer alan Özgür Selvi, mesleki eğitimin niteliği adına sürdürülen çalışmaları destekleyeceğimizi vurguladı. 25 Haziran'da Türkiye Halk Temsilcileri Meclisi (THTM) Yürütme Kurulu Üyeleriyle yapılan görüşmede ise birlikte üretme ve birlikte düşünme zeminleri değerlendirildi.

Ayın son günlerinde ise umut ve gurur bir aradaydı. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi 2024-2025 Mezuniyet Töreni'nde genç meslektaşlarımızı uğurlarken, ODA olarak yanlarında olmaktan bir kez daha onur duyduk. Başarı belgeleri, sembolik hediyeler ve bir yıllık ücretsiz üyelik ile yalnızca mesleki değil, örgütsel bağlarımızı da güçlendirdik.

Bu sayımızda yer alan her etkinlik, bir bütünün parçası. Sahada, kürsüde, sınıfta, fuarda ya da çiftlikte... Nerede olursak olalım, bizleri bir arada tutan; emeğe, bilgiye, dayanışmaya ve bilime duyduğumuz inanç.

Değerli Meslektaşlarım,

Mesleğimizin saygınlığını korumak, meslektaşlarımızın haklarını savunmak ve tarım sektörünün hukuki altyapısını güçlendirmek adına ODA'mız, kararlılıkla çalışmalarını sürdürmektedir. Hukuki alanda yürüttüğümüz mücadeleler, sadece bireysel kazanımlar değil, aynı zamanda toplumsal fayda sağlayan önemli adımlar olarak öne çıkmaktadır. ODA'mızın hukuki çalışmalarına dair güncel gelişmeleri ve süreçleri sizlerle paylaşmaktan memnuniyet duyuyoruz.

ODA'mızın açtığı dava sonucunda: Tekirdağ ili, Ergene ilçesi, Marmaracık mevkiindeki taşınmazlar üzerinde Plastik Sanayiciler Toplu İş Yeri Yapı Kooperatifi'nce yapılması planlanan "PAKOP Plastik İhtisas OSB Bölgesi Yatırımı" ile ilgili olarak Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından verilen 10.09.2021 tarih ve 6382 sayılı "Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu" kararı iptal edildi.

Erzincan İliç'te Anagold Madencilik Sanayi ve Ticaret A.Ş. tarafından işletilen ve birbiri ardına yaratılan tahribatlarla gündeme gelen Çöpler Kompleks Madenine ilişkin olarak; kapasite artışı için 2021 yılında Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca verilen "Çöpler Kompleks Madeni 2. Kapasite Artışı ve Flatasyon Tesisi Projesi'ne ilişkin ÇED Olumlu kararı ile açık ocakta genişleme için 2023 yılında Erzincan Valiliğince verilen Çöpler Kompleks Madeni Açık Ocak Genişleme Projesine ilişkin "Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir" kararlarının iptali istemiyle TMMOB

tarafından açılan davalarda Mahkemece her iki kararın da iptaline karar verilmişti. Mahkemece iptal kararı verilmesi üzerine davalı Bakanlık ve Valilik ile yanlarında davaya katılan şirket tarafından temyiz talebinde bulunulması üzerine Danıştay tarafından kesin olarak temyiz taleplerinin reddine karar verildi. Yaratılan tahribat ortada olmasına karşın; anlam bütünlüğünü bozacak kısmi alıntılarla, ücret karşılığı alınan belge ve raporlarla, dayanaksız ve dahi kimi gerçeğe aykırı beyanlarla mahkemeyi yanıltmaya yönelik temyiz taleplerini reddeden Danıştayca iptal kararlarının kesin olarak onanmasına karar verildi.

ODA'mız tarafından, Bursa İli, Nilüfer İlçesi, İnegazi Köyü, Çaltarla Mevkiinde yer alan 101 ada, 30 ve 31 nolu parsellerin, "Klinker Öğütme ve Paketleme Tesisi" yapılmak amacıyla tarım dışı kullanılmasına izin verilmesine ilişkin Bursa Valiliği'nin 23.10.2015 tarih ve 22044 sayılı kararı ile bu karar yapılan itirazın reddine ilişkin Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın 6.6.2017 tarih ve E.1400073 sayılı kararının; Anayasa ve diğer kanunlara aykırı olduğu, kamu yararının bulunmadığı; Dava konusu arazinin Kuru Marjinal Tarım Arazisi olduğu, tarım dışı kullanım izninin 5403 sayılı Kanuna uygun olarak verildiği ileri sürülerek davanın reddi için açılan davada, iptal kararı verildi.

Tokat ili, Merkez ilçesi sınırları içerisindeki Killik Köyü Mevkiinde 10 adet noktada el karotu yöntemiyle ön arama dönemi 1 yıl, genel arama dönemi 2 yıl ve detay arama dönemi 4 yıl olan ve 15/04/2022-2029 yıllarında geçerli 202200525 ruhsat numaralı arama ruhsatının iptali istemiyle ODA'mızın 119 davacı ile açtığı dava sonucunda: davacıların istinaf başvurusunun kabulü ile Tokat İdare Mahkemesince verilen istinaf başvurusuna konu 06/01/2025 günlü, E:2023/428 K:2025/2 sayılı kararın kaldırılmasına, dava konusu işlemin iptaline karar verildi.

İstanbul 19. İdare Mahkemesi, İstanbul ili Tuzla ilçesi Tepeören Mahallesi sınırlarında bulunan 9135 ve 9136 sayılı adalara ilişkin yapılan 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı değişikliğinin onaylanmasına dair, 15.02.2024 tarih ve 237 sayılı İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisi Kararı'nı; hukuka aykırı olduğu, söz konusu taşınmazların biyoteknoloji vadisi ve organize sanayi bölgesi yeri olarak belirlendiği, oysa alanın Ömerli Barajı havzasının uzun mesafeli koruma alanında kaldığı gerekçesiyle iptal etmiştir. İstanbul Anadolu Yakası'nda, Ömerli Havzası'nda yapılmak istenen Biyoteknoloji Vadisi Organize Sanayi Bölgesi'ne yönelik olarak müdahil olduğumuz ve hukuka aykırı şekilde onaylanan plan değişikliğine ilişkin İBB Meclis Kararının iptali talebiyle açtığımız dava, istinaf yolu açık olmak kaydıyla lehimize sonuçlanmıştır.

Sevgili Meslektaşlarım,

Bu sayımızda sizleri, meslek alanımızın farklı yönlerini ele alan, derinlikli ve düşündürücü makalelerle buluşturuyoruz.

Sayımızın ilk makalesi, İstanbul Şubemizin önceki dönem başkanlarından Ahmet ATALIK tarafından kaleme alındı. "2024 Yılında Tarım" başlıklı bu değerlendirme, geçtiğimiz yılın tarımsal verilerini anlamakla kalmayıp, geleceğe yönelik öngörüler geliştirmek açısından da önemli bir kaynak niteliği taşıyor. Ülkemizin tarımsal gerçekliğine ışık tutan bu kapsamlı yazıyı dikkatle okumanızı öneriyoruz.

Tarım ve Gıda Etiği Derneği ile ODA'mız iş birliğinde gerçekleştirilen "Tarım ve Gıda Etiği Eğitimi", 3-4 Haziran 2023 tarihlerinde ODA'mız Mehmet Yüceler Toplantı ve Eğitim Salonu'nda hayata geçirilmişti. Bu özel çalışmanın düşünsel arka planı, ODA Basın Danışmanımız Funda GACAL'ın sunuş yazısıyla birlikte, eğitime katılan üyelerimizin vaka analizleriyle zenginleşti. Etik değerlerin mesleki pratikle nasıl iç içe geçtiğini gösteren bu çalışma, okuyucularımız için hem düşündürücü hem de ilham verici olacaktır.

Sürdürülebilir kırsal kalkınmanın temel taşlarından biri olan arazi kullanım planlaması, bu sayıda Üyemiz Yılmaz ÜLKÜ tarafından kaleme alındı. "Arazi Kullanım Planlaması ve Tarımsal Gelişim" başlıklı makalede, tarım politikalarının yerel kalkınma, doğal kaynak yönetimi ve uzun vadeli stratejik planlama ile nasıl bütünleşmesi gerektiği ayrıntılarıyla işleniyor. Özellikle sahada görev yapan meslektaşlarımız için yol gösterici nitelikte olan bu çalışmayı ilgiyle okuyacağınızı düşünüyoruz.

Ve son olarak, Üyemiz Ali IŞIKHAN'ın "Türkiye ve Bitkisel Üretim Gerçekleri" başlıklı makalesi, üretim süreçlerindeki yapısal sorunları ve çarpıcı verileri gözler önüne seriyor. Tarımın mevcut dinamiklerini sorgularken, bizleri çözüm yolları üzerine düşünmeye davet eden bu yazıda, dikkate değer bir içerik sunuyor.

Sevgili Meslektaşlarım,

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası olarak, yalnızca mesleki alanda değil; toplumsal sorumluluk bilinciyle ülke gündemini de yakından takip etmeyi sürdürüyoruz. Kamusal sorumluluğumuzun bir gereği olarak, tarımdan gıda güvenliğine, çevreden kırsal kalkınmaya kadar pek çok konuda görüş ve önerilerimizi kamuoyuyla paylaşmaya devam ediyoruz.

Ocak-Haziran 2025 döneminde hazırladığımız ve önemli toplumsal meseleler karşısında ODA'mızın duruşunu ortaya koyan basın açıklamalarımızı, bu sayımızda siz değerli üyelerimizle buluşturuyoruz.

Tarımın geleceği, çiftçinin sesi, doğanın korunması ve halkın gıda hakkı için ses verdiğimiz bu açıklamalar, sadece birer metin değil; ODA'mızın örgütlü mücadelesinin ve bilimsel yaklaşımının yansımasıdır.

Basın açıklamalarımızın başlıkları şöyledir:

Kahramanmaraş Ve Hatay Depremlerinin 2. Yılında Tarımda, Gıdada, Kırsal Alanda Yaşanan Sorunlar, Çözüm Bir Yana,

Artarak Devam Ediyor.- 6 Şubat 2025

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Resmi Verilerle Tarımda Ve Kırsal Alanda 2023 Yılı Deprem Hasarı Ve 2025 Yılı Yapılanların Değerlendirmesi Raporu- 6 Şubat 2025

8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde "Kadınların Toplumsal Düzendeki Adil Ve Eşit Muamele Gördüğü Bir Dünya İstiyoruz!" Yaşamak, Direnmek, Değiştirmek, Çoğalmak.- 8 Mart 2025

Halkın Demokratik İradesine İpotek Konulamaz! Kurtuluş Yok Tek Başına Ya Hep Beraber Ya Hiç Birimiz- 19 Mart 2025

Tarım Platformu Bileşenleri: Liyakatsızlık Ve Demokrasi Krizi, Üretimi Çökertiyor!- 19 Nisan 2025

İlgili başlıkları ve açıklamaların tam metinlerini dergimizin ilgili bölümünde bulabilirsiniz.

Sevgili Meslektaşlarım,

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası olarak, 70 yılı aşan köklü birikimimizle, bilimin rehberliğinde ve mesleki-tekni-
kimizden asla ödün vermeden; yurtsever, kararlı duruşumuzdan taviz vermeyen bir anlayışla yolumuza devam ediyoruz.

Örgütümüzün büyüyen ve gelişen yapısı ile giderek içselleşen güçlü örgütlenme bilinci, en büyük dayanağımız ve gü-
vencemizdir.

Önümüzdeki dönemde de; ülkemizin ve tarım sektörümüzün ihtiyaçlarına yanıt verecek doğru politikaların oluşturulması
ve uygulanması ile mesleki özlük haklarımızın kararlılıkla korunması yönündeki çalışmalarımızı kararlılıkla sürdüreceğiz.

Her zaman bilimin ve emeğin rehberliğinde, ülkemizin ve mesleğimizin hak ettiği yere ulaşması için var gücümüzle ça-
lışmaya devam edeceğiz.

Selam ve saygılarımla.

Baki Remzi SUIÇMEZ

Başkan

2024 YILINDA TARIM

Yapısal Kırılganlıklar, Finansal Baskı ve Gıda Güvencesi

Ahmet Atalık

İBB tarımsal Hizmetler Dairesi Başkanı

Çatışma, İklim ve Ekonomi Kısacında Kronikleşen Açlık

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü'nün (FAO) The State of Food Security and Nutrition in the World 2024 raporu, küresel gıda güvencesi sorunlarının derin ve yapısal bir krize dönüştüğünü net bir şekilde ortaya koymaktadır. Raporda, dünya genelinde yaklaşık 2,33 milyar insanın düzenli ve yeterli gıdaya erişimde ciddi zorluklarla karşı karşıya olduğu belirtilmektedir. Bu nüfus içinde, 864 milyon kişi şiddetli düzeyde gıda yetersizliği yaşarken, 733 milyon birey doğrudan açlık tehdidi altında bulunmaktadır.

Gıda sistemleri üzerindeki bu yapısal baskı, temelde üç kritik faktörün kesişimiyle derinleşmektedir; uluslararası çatışmalar, iklim değişikliğinin giderek şiddetlenen etkileri ve küresel ekonomik dalgalanmalar. Bu bileşenler, mevcut kırılganlığı artırmaktadır. Küresel açlık oranları, özellikle 2019/2021 döneminde keskin bir artış göstermiş olup, sonraki yıllarda artış hızı yavaşlamış olsa bile kriz, niteliksel olarak sürekliliğini korumaktadır.

Bölgesel düzeyde incelendiğinde, bu güvencesizlik tablosu dramatik eşitsizlikler sergilemektedir. Asya'nın bazı alt bölgelerinde ve Latin Amerika'da kısıtlı iyileşmeler gözlemlense de, Batı Asya ve Afrika'nın geniş coğrafyalarında açlık sorunu kronik bir hal almıştır. Bu durum, uluslararası toplumun 2030 yılına kadar ulaşmayı hedeflediği "Sıfır Açlık" (Zero Hunger) sürdürülebilir kalkınma amacına erişimin giderek daha da zorlaştığına işaret eden kaygı verici bir göstergedir.

Gıda güvencesizliği, coğrafi ayrımın yanı sıra demografik olarak da yoğunlaşmaktadır. Kırsal alanlar, kentsel bölgelere göre bu sorunu daha yoğun biçimde hissetmektedir. Dahası, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, gıdaya erişimi zorlaştıran birincil faktörlerdendir. Kadınlar, erkeklere oranla daha kırılgan bir konumdadır. Bu hassasiyet sosyo-ekonomik ve kültürel kısıtlamalarla derinleşmektedir.

En yoksul ülkelerde açlıkla birlikte beslenmeye bağlı sağlık sorunları da ön plana çıkmaktadır. Bu, küresel sağlık sis-

temleri açısından ciddi bir alarm durumunu ifade etmektedir. Beş yaş altı çocuklarda bodurluk oranları artış gösterirken, 15–49 yaş arasındaki kadınlarda anemi vakaları yükselmekte ve aynı zamanda yetişkinler arasında obezite kaygı verici seviyelere ulaşmaktadır.

Küresel Gıda Piyasaları

Ekonomik istikrarsızlık, iklim değişikliğinin neden olduğu arz şokları (palm yağı) ve bölgesel talep dinamikleri (süt ürünleri) nedeniyle küresel gıda piyasalarında, 2024 yılında yüksek değerli ve stratejik ürünlerde ciddi fiyat artışları yaşandı. Tahıl ve şekerdeki düşüş eğilimi, küresel gıda güvencesi açısından kısa vadeli bir rahatlama sağladı. Ancak, genel endeksteki %7'lik artış, piyasaların yapısal kırılganlığının ve maliyet baskısının halen çözüme kavuşmadığını göstermektedir.

FAO verileri, 2024 küresel gıda piyasalarının karmaşık ve istikrarsız olduğunu ortaya koymaktadır. Aralık 2024 itibarıyla küresel Gıda Fiyat Endeksi, bir önceki yılın aynı dönemine göre %7 oranında arttı. Bu yükseliş, temel olarak et, süt ürünleri ve bitkisel yağ fiyatlarındaki agresif artışların bir sonucudur. Zira tahıl ve şeker fiyatlarındaki görülen gerileme, genel endeksteki yükselişi dengelemekte yetersiz kaldı.

Tablo 1. Gıda fiyat endeksi

Yıllar	Gıda fiyat endeksi		Kırmızı et		Süt ve süt ürünleri		Tahıl		Bitkisel yağ		Şeker	
	2023	2024	2023	2024	2023	2024	2023	2024	2023	2024	2023	2024
Ocak	131,4	117,6	110,5	108,9	144,7	118,7	147,5	119,9	140,4	122,5	116,8	136,4
Şubat	130,7	117,4	112,1	112,5	138,7	120,7	146,7	113,8	135,9	120,9	125,2	140,8
Mart	128,0	118,9	114,1	114,9	135,3	124,0	138,6	110,9	131,8	130,6	127,0	133,4
Nisan	128,4	119,2	116,0	116,9	129,3	123,8	136,1	111,6	130,0	130,9	149,4	126,6
Mayıs	124,5	120,5	117,4	116,7	121,7	126,3	129,3	118,7	118,7	127,8	157,2	117,1
Haziran	123,0	121,0	118,6	118,1	119,9	127,9	126,6	115,2	115,8	131,8	152,2	119,4
Temmuz	124,4	120,9	117,9	120,0	119,1	127,9	125,9	110,7	129,8	135,0	146,3	119,5
Ağustos	121,8	121,7	114,5	122,0	114,3	131,3	125,0	110,2	125,8	136,1	148,2	113,9
Eylül	121,7	124,6	113,4	119,9	112,0	136,5	126,3	113,6	120,9	142,4	162,7	126,3
Ekim	120,7	126,9	112,0	119,2	114,6	139,0	124,8	114,4	120,0	152,7	159,2	129,6
Kasım	120,6	127,7	111,6	118,7	116,5	140,0	121,0	111,4	124,1	164,1	161,4	126,4
Aralık	119,1	127,4	111,2	119,6	118,7	141,9	122,8	111,4	122,3	162,1	134,2	119,3

Kaynak: Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü

Et fiyatları, Aralık 2024 itibarıyla yıllık bazda %7,6 oranında bir yükseliş gösterdi. Uluslararası piyasalarda sığır, koyun ve kanatlı etlerine yönelik talebin artması ve arzda yaşanan kısıtlamalar, fiyatları yukarı çekti. Domuz eti fiyatlarındaki kısmi gerileme ise genel kırmızı et fiyat endeksindeki yükselişin gölgesinde kaldı.

Süt ve süt ürünleri grubu, yıl boyunca en belirgin fiyat artışlarından birini kaydetti ve %19,5 arttı. Bu ivmenin ardında yatan temel faktörler, küresel talebin yeniden canlanmasıyla birlikte artan süt tozu fiyatları ve Batı Avrupa'da mevsimsel koşulların üretimi olumsuz etkilemesi sonucu ithalat talebiyle yükselen peynir fiyatları oldu.

Tahıl Fiyat Endeksi, bir önceki yılın aynı dönemine göre %9,3 oranında geriledi. Bu düşüş, üst üste ikinci yılda da devam eden küresel ölçekli bir eğilimi işaret etmekte olup, özellikle buğday fiyatlarındaki düşüş belirleyici oldu.

Bitkisel Yağ Fiyat Endeksi, 2024 yılında dalgalı bir seyir izleyerek yılı %32,5 oranında önemli bir artışla tamamladı. Bu dramatik yükselişin başlıca nedeni, Güneydoğu Asya'da şiddetli yağışların palm yağı üretimini ciddi şekilde sekteye uğratması oldu. Ayrıca, arz daralması beklentileri, kolza tohumu ve ayçiçeği yağı fiyatlarını da yükselterek endeksin genel artışına katkıda bulundu.

Şeker Fiyat Endeksi, 2024 yılını %11,1 düşüşle kapattı. Bu gerileme, Brezilya'nın rekor seviyede şeker ihracatı gerçekleştirmesi, küresel arz beklentilerinin olumlu seyretmesi ve Hindistan ile Tayland'da başlayan şeker kamışı hasatlarının etkisiyle desteklendi.

Gıda Zincirinde Kırılma: Üreticiye Kayıp, Tüketiciye Yük

2024 yılı verileri, Türkiye gıda sistemindeki yapısal kırılganlığı ve fiyat dinamiklerinin üretici ile tüketici üzerindeki olumsuz etkilerini net bir biçimde ortaya koymaktadır. Ocak-Temmuz dönemi boyunca enflasyon, bir önceki yılın aynı dönemine göre %59 ila %71 aralığında seyrederek hızlı bir yükseliş trendi izledi. Yılın son yarısında bu artış hızı kısmen yavaşlamış olmakla birlikte Aralık 2024 itibarıyla genel enflasyon %43,58 düzeyinde gerçekleşti.

Bu yüksek enflasyonist ortam altında, üreticinin elde ettiği gelirin seyri, kırsal üretim üzerindeki olumsuz etkiyi açıkça yansıtmaktadır. Çiftçilerin ürünlerini birinci elden satışlarında elde ettikleri gelir (Tarım-ÜFE), yıl boyunca genel enflasyon oranının altında kaldı ve çiftçi reel anlamda kayba uğradı. Bu durum, üreticinin alım gücünü ve dolayısıyla gelecek dönem üretim motivasyonunu ciddi ölçüde azaltan bir faktör oldu.

Üreticinin reel kayba uğramasına karşın, gıda fiyatları (TÜFE: Gıda), özellikle yılın ilk üç ayında, genel enflasyonun üzerinde bir artış gösterdi. Sonraki aylarda ise enflasyona paralel bir seyir izledi. Bu kritik ayrışma, gıda piyasasında fiyatlar yükselirken, üreticinin bu artıştan yeterli payı alamadığını açık bir şekilde göstermektedir.

Meydana gelen artı değer büyük bir kısmı, gıda değer zincirinde araçlar, lojistik ve işleme aşamalarında toplanmaktadır. Bu, Türkiye tarımının derin ve yapısal sorunlarına işaret etmektedir. Üretici fiyatlarının sistematik olarak baskılanması, kırsal kalkınma politikalarının etkinliğini tartışmalı hale getirmektedir.

Gıda zincirindeki bu kırılma, ekonomik yükü hem üreticiye hem de tüketiciye farklı biçimlerde yansıtmaktadır. Çiftçi, sistematik olarak dezavantajlı konuma itilmekte ve gelirleri enflasyona karşı korunamamaktadır. Tüketiciye yansıyan yüksek gıda fiyatları ise gıda enflasyonunu toplumsal refah üzerinde daha görünür bir sorun haline getirmektedir.

Tablo 2. Gıda ve alkolsüz içecekler ile Tarım-ÜFE (%)

	2023			2024		
	TÜFE	TÜFE: Gıda	Tarım-ÜFE	TÜFE	TÜFE: Gıda	Tarım-ÜFE
Ocak	57,68	71,00	98,17	64,86	69,71	57,85
Şubat	55,18	69,33	82,58	67,07	71,12	58,29
Mart	50,51	67,89	67,75	68,50	70,41	61,87
Nisan	43,68	53,92	50,89	69,80	68,50	60,77
Mayıs	39,59	52,52	46,24	75,45	70,14	61,24
Haziran	38,21	53,92	54,26	71,60	68,08	54,58
Temmuz	47,83	60,72	57,28	61,78	58,91	41,07
Ağustos	58,94	72,86	73,53	51,97	44,88	31,10
Eylül	61,53	75,14	72,00	49,38	43,72	31,09
Ekim	61,36	71,99	69,28	48,58	45,28	35,46
Kasım	61,98	67,16	56,91	47,09	48,57	46,91
Aralık	64,77	72,01	60,62	44,38	43,58	37,01

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Küresel Gıda Fiyatları: Türkiye ve Dünyadan Karşılaştırmalı Bir Analiz

Dünya Bankası, 2024 yılında küresel gıda fiyat artışında dramatik bir ayrışma ve yüksek düzeyde istikrarsızlık yaşandığını rapor etmektedir. Bu tabloda Türkiye, gıda fiyat artış hızında yıl genelinde dünya dördüncüsü olarak konumlanmıştır.

Arjantin, 2024 yılının büyük bölümünde yüksek gıda enflasyonunda liderliğini sürdürdü (Aralık 2024 itibarıyla %94,7). Bu durum, ulusal para birimi peso'nun hızla değer kaybetmesi ve ardından gelen döviz kontrol rejiminin gevşetilmesiyle artan ithalat maliyetlerinin doğrudan tüketici fiyatlarına yansımalarıyla açıklanmaktadır. Ayrıca 2023'teki kuraklık arzı daraltırken, hızla yükselen enflasyon beklentileri spekülasyon fiyat artışlarını tetikledi.

Güney Sudan, Sudan ve Filistin gibi bölgelerde gıda fiyatlarını belirleyen birincil etken, iç savaş ve çatışmaların yol açtığı tedarik zinciri tahribatı oldu. Bu bölgelerde tarımsal alanlar tahrip edildi, lojistik altyapı çöktü, güvenlik sorunları arzı kısıtladı ve yerel para birimlerinin değer kaybı, fiyatların kontrolsüz bir şekilde yükselmesine neden oldu. Örneğin, Filistin

Aralık 2024'te %80,1'lik enflasyonla dünyada ikinci sıraya yükseldi.

Burundi gibi ülkelerde ise tarımsal altyapı eksiklikleri, düşük verimlilik ve iklimsel olumsuzluklar (kuraklık ve sel), ithalat maliyetlerindeki artışla birleşerek fiyatları yükseltti.

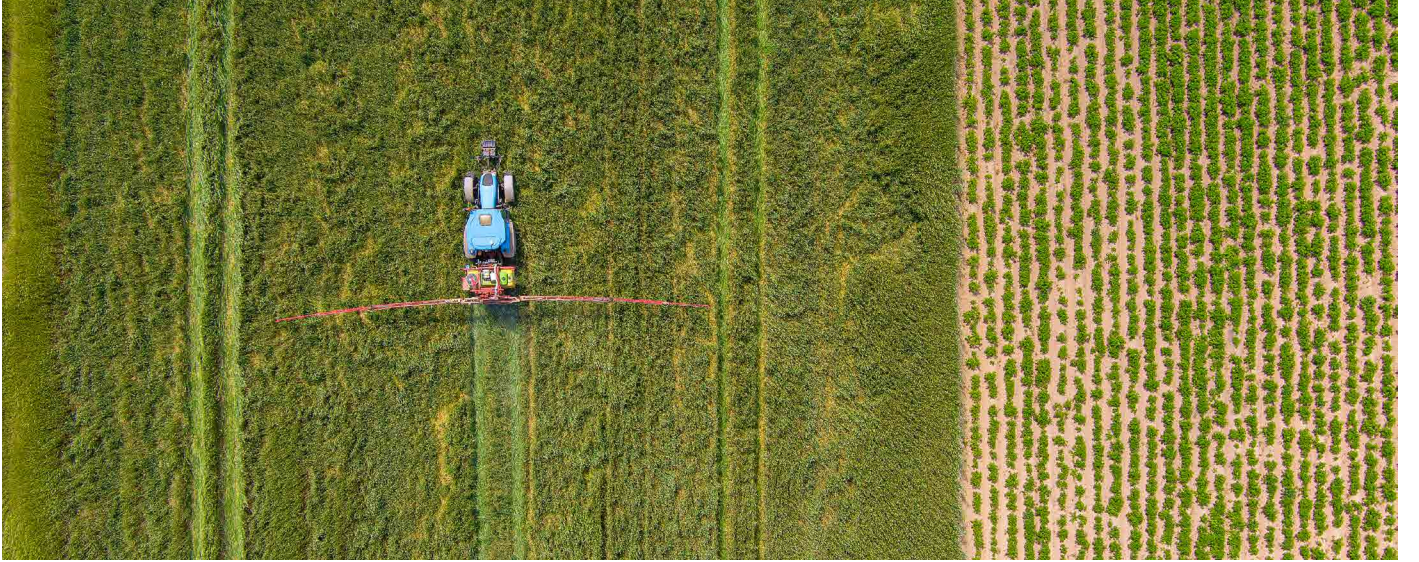
Tablo 3. Gıda enflasyonu (%)						
Sıra no	Ülke	Ocak 24	Ülke	Haziran 24	Ülke	Aralık 24*
1	Arjantin	296,2	Güney Sudan	368,0	Arjantin	94,7
2	Güney Sudan	105,9	Arjantin	285,1	Filistin	80,1
3	Venezuela	90,5	Sudan	149,0	Brundi	67,9
4	Türkiye	69,6	Türkiye	68,2	Türkiye	43,6
5	Zimbabve	60,3	Myanmar	65,9	Haiti	36,2
6	Sierra Leone	49,8	Venezuela	47,9	Malawi	35,6
7	Myanmar	49,7	Malawi	41,5	Viet Nam	31,9

Kaynak: Dünya Bankası (*Sudan, G. Sudan ve Myanmar'ın Aralık ayı verisi henüz yayımlanmadı)

Türkiye'de gıda fiyatlarındaki hızlı artış, küresel çatışma bölgelerinden farklı olarak, daha ziyade ekonomik ve yapısal faktörlerle ilişkilidir. Bu faktörler, birbiriyle etkileşim içinde olan bir maliyet sarmalını tetiklemektedir. Örneğin, tarımda kullanılan mazot, gübre ve yem gibi kritik girdilerde yüksek ithalat bağımlılığı mevcuttur. TL'nin değer kaybı, bu ithal girdilerin maliyetlerini artırmakta ve üretim zincirinin başından itibaren fiyat baskısı yaratmaktadır. Diğer yandan artan lojistik maliyetler, fiyat artışını hızlandıran ikincil bir etkidir. Ayrıca, ekonomik belirsizlikler nedeniyle üretici ve perakendeci cephesinde oluşan sürekli yüksek enflasyon beklentileri, fiyatlama davranışlarını sürekli olarak yukarı yönlü şekillendirmektedir. İklim koşullarındaki belirsizlikler ve üretim planlamasındaki eksiklikler de arzı sınırlayan ve fiyat istikrarını bozan yapısal sorunlar olarak öne çıkmaktadır.

Küresel ölçekte gıda fiyatlarındaki aşırı artışın temelinde ise siyasi istikrarsızlık ve çatışmalar, para birimi değer kayıpları ve ekonomik kırılganlıklar, tarımsal altyapı sorunları ve iklim kaynaklı afetler, ithalata aşırı bağımlılık ve döviz krizleri, tedarik zinciri kesintileri ile yüksek lojistik maliyetler gibi unsurların öne çıktığını göstermektedir.

Tarımda Kırılgan Denge

Türkiye tarımsal üretim sisteminin 2024 yılındaki verilerinde göre sektörün, girdi maliyetlerindeki agresif yükseliş karşısında reel gelirlerini koruyamayan derin bir yapısal kırılganlık içinde olduğunu açıkça söyleyebiliriz. Bu durum, çiftçinin kâr marjının giderek daralmasına ve üretim motivasyonunun ciddi biçimde azalmasına yol açan istikrarsız bir maliyet/ fiyat baskısını işaret etmektedir.

Tablo 4. Tarımsal girdi fiyat endeksi 2024 (%)

	Oca	Şub	Mar	Nis	May	Haz	Tem	Ağu	Eyl	Eki	Kas	Ara
Tarım-GFE	45,1	49,9	49,9	52,2	53,1	47,6	41,6	33,3	31,8	32,6	32,9	32,5
Tarımda kullanılan mal ve hizmetler	41,2	46,5	46,7	49,1	50,4	44,6	39,8	30,9	29,7	31,0	31,5	30,6
Tohum ve dikim materyali	49,5	53,4	56,6	62,0	62,2	61,6	59,5	57,9	58,0	55,0	53,4	52,3
Enerji ve yağlar	47,4	61,4	60,0	70,7	75,4	63,2	51,2	26,7	19,8	16,5	19,3	23,2
Gübre ve toprak geliştiriciler	15,3	24,3	26,9	26,9	28,8	27,5	26,0	9,3	8,6	13,5	17,9	21,5
Tarımsal ilaçlar	20,8	21,3	22,8	23,8	24,0	23,5	22,8	23,1	22,9	22,4	21,8	22,1
Veteriner harcamaları	168,0	164,8	165,3	143,3	133,8	114,0	81,8	74,1	74,1	60,1	44,1	45,1
Hayvan yemi	35,7	36,8	35,4	36,2	37,0	30,0	27,6	26,7	28,1	33,5	33,3	28,8
Makine bakım masrafları	70,4	71,0	75,7	70,3	68,5	57,6	50,3	49,6	48,0	42,4	38,2	36,4
Bina bakım masrafları	39,7	39,2	41,0	50,4	53,6	51,6	43,3	39,2	35,9	33,5	32,5	33,1
Diğer mal ve hizmetler	85,0	90,2	90,9	90,0	89,1	90,7	76,2	67,8	66,2	64,8	61,9	52,1
Tarımsal yatırıma katkı sağlayan mal ve hizmetler	74,9	75,3	72,6	73,7	71,6	67,5	53,1	48,5	45,3	42,4	41,7	44,2
Malzemeler	76,4	76,8	73,5	74,5	71,7	67,9	54,1	49,5	46,2	43,0	42,5	45,8
Çiftlik binaları (ikamet amaçlı olmayan)	65,8	66,2	66,7	68,9	70,7	64,4	46,3	42,1	39,4	38,1	35,9	33,8

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Girdi maliyetlerinde dikkat çekici bir ayrışma gübre sektöründe gözlemlendi. 2024 yılında gübre üretimi bir önceki yıla göre %6 oranında artmasına rağmen, çiftçinin gübre kullanımında %0,7 gibi küçük bir gerileme yaşandı. Gübre fiyatlarındaki artışın diğer birçok girdiye göre daha sınırlı kalmasına karşın, çiftçinin genel olarak daralan kâr marjı, artan üretimin yurt içi tüketime yansımaları engelledi. Gübre üretimindeki artışın esas olarak ihracata yöneldiği; dış satımda %56,7'lik rekor bir artış kaydedildiği görülmektedir. Bu paradoks, tarımsal sanayi kapasitesinin yükseldiğini gösterse de, çiftçinin yüksek genel maliyetler nedeniyle temel girdilere erişimde zorlandığını göstermektedir.

Tablo 5. Gübre üretim, tüketim ve dış ticareti (bin ton)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Üretim	4.027	4.661	6.547	6.335	5.164	4.451	4.719
Tüketim	5.412	6.088	7.143	6.480	5.903	7.031	6.984
İhracat	935	1.271	1.323	1.148	1.083	593	929
İthalat	4.337	4.929	4.390	4.804	4.264	5.214	4.541

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı, TÜİK

Tarımsal Girdi Fiyat Endeksi (Tarım-GFE) tablosu, veterinerlik hizmetlerinden tohum ve dikim materyaline, tarımsal makine bakım masraflarından yatırıma katkı sağlayan tüm mal ve hizmetlere kadar neredeyse her kalemden çiftçi harcamalarının yükselmeye devam ettiğini teyit etmektedir. Bu maliyet şokunun en kritik ve yıkıcı bileşeni ise mazot fiyatlarıdır. Tarımsal faaliyetlerin zorunlu bir maliyet kalemi olan mazot, 2024 yılının ilk yarısında %100'ün üzerinde bir fiyat artışı göstererek çiftçinin omuzlarına ağır bir finansal yük yükledi.

Mazot fiyatlarındaki bu kontrolsüz yükseliş, sadece doğrudan üretim maliyetlerini artırmakla kalmadı, aynı zamanda toprağın sürülmesinden hasada ve nihayetinde pazara taşınmaya kadar tüm arz zincirini etkileyerek, çiftçilerde ciddi bir nakit akışı sıkışıklığına ve finansal risklere yol açtı.

Tablo 6. Mazot fiyatı (TL/litre)

	Oca.	Şub.	Mar.	Nis.	May.	Haz.	Tem.	Ağu.	Eyl.	Eki.	Kas.	Ara.
2020	6,63	6,46	5,82	5,28	5,40	5,75	6,01	6,16	6,02	6,18	6,40	6,70
2021	6,72	6,73	6,65	6,53	6,83	7,32	7,33	7,37	7,38	7,87	8,67	10,68
2022	13,85	15,51	20,58	21,50	22,21	27,98	26,03	24,06	24,85	26,26	25,42	22,36
2023	22,94	21,48	21,28	21,12	19,33	22,07	29,82	37,90	39,66	39,49	38,38	37,01
2024	39,79	43,10	42,06	42,68	41,29	41,41	45,18	44,26	42,80	43,41	43,57	44,17

Kaynak: TÜİK

Tarımın Ekonomide Gerileyen Payı ve Destek Politikalarının Çıkması

Türkiye tarım sektörünün Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) içindeki payı sistematik olarak gerilemekte ve sektöre yönelik destek politikaları yasal taahhütlerin çok gerisinde kalmaktadır. Bu durum sektördeki krizi daha da derinleştirmektedir.

Tarımsal GSYH, 2024 yılında bir önceki yıla göre %48,5 oranında artış göstermiş olsa da, bu artışın temel nedeni üretim artışından ziyade ürün fiyatlarındaki yükselişten, yani enflasyonun etkisinden kaynaklanmaktadır. Bu durum, tarımsal

büyümenin niteliğini sorgulanır hale getirmektedir. Daha kritik olan nicel gerileme ise sektörün milli gelirdeki ağırlığında yaşandı. Tarımsal GSYH'nın toplam GSYH içindeki payı, 2023 yılında %6,2 iken, 2024 yılında %5,6'ya geriledi. Rakamlar değer olarak büyüye de, söz konusu payın giderek azalması, tarım sektörünün Türkiye ekonomisindeki stratejik rolünün zayıfladığını açıkça göstermektedir.

Sektörün sürdürülebilirliği açısından hayati önem taşıyan tarımsal desteklerin, 2006 yılında yürürlüğe giren Tarım Kanunu çerçevesinde, milli gelirin %1'inden az olamayacağı belirtilmesine rağmen, bu hüküm hiçbir zaman uygulanmamıştır. Bugüne kadar en yüksek oran sadece %0,63 seviyesinde kaldı, çoğunlukla ise %0,50'nin altında seyretti. 2024 yılında ise %0,21'e gerileyerek destek politikaları açısından tarihi bir dip noktasına ulaştı.

Desteklerin yetersizliği, bütçedeki öncelikler bağlamında daha çarpıcı bir boyut kazanmaktadır. 2024 yılında tarımsal destekler için toplam 91,5 milyar TL kaynak ayrılırken, bütçeden faiz ödemelerine aktarılan miktar 1,3 trilyon TL oldu. Bu dengesiz dağılım, faiz harcamalarının tarım desteklerinin 13,9 katına ulaştığını göstermektedir. Faiz yükünün bütçe üzerindeki baskısı, tarımsal destekler gibi toplumsal açıdan hayati harcama kalemlerini sınırlandıran en önemli etkenlerden biridir.

Uluslararası bir kıyaslama yapıldığında Türkiye'nin destekleme açığı daha da belirginleşmektedir. Avrupa Birliği (AB), 2024 yılında tarıma 56,2 milyar avro (AB bütçesinin %23,3'ü) ayırırken, Türkiye'nin desteği sadece 2,6 milyar avro (bütçe payı %0,9) düzeyinde kaldı.

	GSYH	Tarımsal GSYH	Tarımsal destekler	Faiz giderleri	Destek/GSYH (%)
2020	5.048.568	336.737	21.944	133.962	0,43
2021	7.256.142	401.537	24.125	180.851	0,33
2022	15.011.776	972.302	39.642	310.804	0,26
2023	26.276.307	1.635.079	63.326	673.752	0,24
2024	43.410.514	2.427.755	91.466	1.268.336	0,21

Kaynak: TÜİK

Türkiye Tarımının Büyüklüğü ve Rekabet Gücü Sorunu

Türkiye tarım sektörünün 2023 yılındaki performansı, ülkenin tarımsal hasıla büyüklüğü açısından AB içindeki lider konumunu teyit etmektedir. Ancak detaylı bir analiz yapıldığında, bu nominal büyüklüğün arkasında yatan yapısal rekabet zafiyetleri ve çiftçi refahındaki derin eşitsizlik ortaya çıkmaktadır.

Dünya Bankasının 2023 verilerine göre Türkiye, 68,9 milyar dolarlık tarımsal hasılasıyla Avrupa'nın zirvesinde yer aldı. Türkiye, tarımsal hasılasını son beş yılda %41,4 oranında artırarak bölgedeki en hızlı büyüyen ülke unvanını elde etti. Bu hızlı büyümede geniş tarım arazileri, yüksek nüfus, uygun iklim koşulları ve ürün çeşitliliği gibi temel avantajlar etkili olsa da asıl belirleyici etki enflasyon ve döviz kuru dalgalanmalarından kaynaklandı.

Türkiye, tarımsal hasılasının büyüklüğü dikkate alındığında küresel tarım tedarik zincirlerinde güçlü bir oyuncu konumuna sahip olma potansiyeli taşımaktadır. Ancak, salt hasıla büyüklüğü, bir sektörün gerçek rekabet gücünü değerlendirmek için yeterli bir ölçüt değildir. Gerçek rekabet avantajını belirleyen kritik faktörler verimlilik, maliyet yönetimi ve çiftçi refahı olarak öne çıkmaktadır.

	2019	2020	2021	2022	2023
Türkiye	48.717.780	48.046.150	45.369.320	58.753.390	68.878.570
Fransa	38.344.690	38.671.220	43.409.170	49.301.530	53.117.210
İtalya	36.729.960	36.776.540	39.953.440	39.774.700	43.078.610
İspanya	35.365.320	35.916.360	40.450.900	33.407.970	40.497.840
Almanya	32.990.910	28.719.380	32.272.250	41.800.770	38.106.070

Kaynak: Dünya Bankası

Türk çiftçisinin 2019/2023 döneminde milli gelire katkısı nominal olarak %64,2 oranında artarak kişi başına yaklaşık 5 bin dolar seviyesine ulaştı. Ancak bu artışa rağmen, Avrupalı çiftçilerle yapılan karşılaştırmalar, yapısal bir gelir uçurumunu gözler önüne sermektedir. Türk çiftçisi, 2023 verilerine göre İspanyol ve İtalyan çiftçilerden yaklaşık 4 kat, Fransız çiftçilerden yaklaşık 5 kat, Alman çiftçilerden ise yaklaşık 8 kat daha düşük gelir elde etmektedir.

Bu keskin gelir farkı, tarımsal hasıladaki nominal liderliğe rağmen, Türk tarımının verimlilik, katma değer üretimi ve çiftçi refahı açısından Avrupa standartlarının ciddi biçimde gerisinde kaldığını göstermektedir.

	2019	2020	2021	2022	2023
Almanya	39.704	34.535	38.791	49.883	45.417
Fransa	18.969	28.603	21.328	24.144	25.928
İspanya	18.764	18.959	21.315	17.478	20.929
İtalya	15.374	15.468	16.891	16.850	18.256
Türkiye	3.278	3.201	3.172	4.321	5.382

Kaynak: Dünya Bankası

Tarımda Kredi Bağımlılığı ve Sosyal Yapının Kırılganlığı

Türkiye tarım sektörü, 2021 sonrası enflasyonist ortamda kendini gösteren finansal bağımlılık sarmalı ve kırsal sosyal yapıda yaşanan dramatik erime ile derin bir yapısal krizin eşliğindedir. Eldeki veriler, sektördeki yüksek kredi talebinin reel bir refah artışını değil, artan maliyetler karşısında çiftçilerin zor durumda olduklarını işaret etmektedir.

Enflasyonist baskıların şiddetlenmesiyle birlikte, tarım sektörüne bankalardan sağlanan kredi miktarı da hızla yükseldi. Aralık 2024 itibarıyla kullanılan toplam tarımsal kredi miktarı 868 milyar TL'nin üzerine çıkarak, bir önceki yılın aynı dönemine göre %47 oranında çarpıcı bir artış sergiledi.

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Ocak	102.792	111.216	132.129	173.026	351.263	608.294
Haziran	108.617	122.173	149.016	224.786	463.749	699.874
Aralık	109.206	130.381	167.720	328.968	590.429	868.627

Kaynak: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu

Finansal zorluklar, tarımın sosyal dokusunda onarılamaz kırılmalara yol açmaktadır. Sosyal Güvenlik Kurumu'na (SGK 4/b Bağ-Kur) kayıtlı zorunlu tarım sigortalı çiftçi sayısında yaşanan düşüş, sektörün geleceği açısından en kaygı verici göstergelerden biridir. 2008 yılından günümüze kadar sigortalı çiftçi sayısı %62,1 oranında azaldı. Bu gerilemede düşük rekabet gücüne sahip çiftçilerin sigorta primlerini ödeyememesi, geçimi zorlaşan genç nüfusun çiftçiliği ve kırsalı terk etmesi, üretimin giderek yaşlı nüfus tarafından sürdürülmek zorunda kalınması, aile bireylerinin ücretsiz işçi olarak çalışmaya devam etmesi gibi faktörler öne çıkmaktadır.

	2008	2012	2016	2020	2024
Tarım zorunlu	1.127.744	1.056.852	717.876	547.075	427.298

Kaynak: Sosyal Güvenlik Kurumu

Bu demografik erime aynı zamanda yapısal dönüşümle de ilgilidir. Mekanizasyonun yaygınlaşması, tarım arazilerinin miras yoluyla parçalanması ve arazilerin amaç dışı kullanımı istihdamı olumsuz etkilemektedir. Ücretsiz çalışan aile bireyleri resmi istatistiklerde istihdam olarak görünmediği için, sektördeki gerçek istihdam boyutu olduğundan daha düşük kalmaktadır.

Tarım sektörü, 2024 yılında Türkiye'deki toplam istihdamın %14,8'ini sağlarken, milli gelirden aldığı pay yalnızca %5,6 düzeyinde kaldı. Bu belirgin dengesizlik, kırsal nüfusun ekonomik katkısının istihdama oranla ne kadar düşük kaldığını ortaya koymakta ve mevcut tarım politikalarının, kırsal nüfusun azalışını ve kentlerdeki yoğunlaşmayı önlemede yetersiz kaldığını göstermektedir. Yapısal kırılganlıklar giderilmedikçe, tarımsal üretimdeki yüksek borçlanma ve sosyal yapıdaki çözülme, gıda güvencesine yönelik kritik riskler oluşturmaya devam edecektir.

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Tarım	5.464	5.297	5.097	4.716	4.948	4.866	4.695	4.827
Sanayi	5.383	5.674	5.561	5.497	6.143	6.663	6.711	6.746
İnşaat	2.095	1.992	1.550	1.538	1.777	1.846	1.997	2.162
Hizmetler	15.246	15.774	15.872	15.060	15.928	17.378	18.230	18.886
Toplam	28.188	28.737	28.080	26.811	28.796	30.753	31.633	32.621

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Sabit Yatırımlarda Tarımın Yeri: %1,4

Sabit sermaye yatırımları (binalar, makineler, altyapı ve ekipman), bir ekonominin uzun vadeli rekabet gücünü ve geleceğe dönük üretim potansiyelini şekillendiren en kritik dinamiklerdir. Türkiye'nin 2024 yılı yatırım verileri, tarım sektörünün bu hayati süreçteki yerinin, stratejik önemine rağmen, ne denli marjinalleştirildiğini göstermektedir.

2024 yılında, Türkiye genelindeki sabit sermaye yatırımları, bir önceki yıla göre %23,2 oranında gerileyerek toplamda 1,3 trilyon TL düzeyinde gerçekleşti. Bu devasa yatırım havuzunun sektörel dağılımı, ekonomik önceliklerdeki derin dengesizliği gözler önüne sermektedir. Liderlik, toplam payın %54,2'sini alan imalat sektörüne aittir. Onu %28,1 ile hizmetler, %14,7 ile enerji ve %1,6 ile maden sektörleri izlemektedir. Oysa, ulusal gıda güvencesi ve kırsal istihdamın (%14,8) belkemiği olan tarım sektörü, yalnızca %1,4'lük pay ile en son sırada kaldı. Tarıma ayrılan nominal sabit yatırım miktarı ise sadece 18,2 milyar TL oldu.

Tarım sektörünün sabit yatırımlar içindeki payı diğer sektörlerle göre düşmekle kalmadı, aynı zamanda yıllar içinde gerileme eğilimi gösterdi. En kaygı verici veri, tarımsal sabit yatırımların 2024 yılında bir önceki yıla göre %26,8 oranında keskin bir düşüş sergilemesi oldu. Bu durum, tarım sektörünün uzun vadeli büyüme ve teknolojik dönüşüm için gerekli olan kaynaklara erişimde başarısız olduğunu göstermektedir. Tarımın stratejik önemine rağmen yatırım önceliklerinde yeterince yer bulamaması, sektörün geleceğe dönük üretim potansiyelini doğrudan tehlikeye atmaktadır.

Sabit yatırımların bölgesel dağılımı da, tarım ve kırsal kalkınmanın geri planda bırakıldığı tezini desteklemektedir. Yatırımların yaklaşık %45'i, ağırlıklı olarak sanayi ve hizmet odaklı olan Marmara ve Ege'nin belirli illerini içeren I. Bölge'de yoğunlaştı. Bu dengesizlik, ülke ekonomisinin büyüme stratejisinde tarımın göz ardı edildiğini ve bölgesel kalkınmada belirgin eşitsizliklerin yaşandığını gözler önüne sermektedir.

Tablo 13. Yatırımın sektörel dağılımı

	Enerji		Hizmetler		İmalat		Madencilik		Tarım	
	milyon TL	istihdam	milyon TL	istihdam	milyon TL	istihdam	milyon TL	istihdam	milyon TL	istihdam
2020	181.067	5.880	208.054	52.980	775.892	218.181	33.416	8.073	27.288	9.359
2021	83.665	3.425	235.402	43.443	810.693	293.997	58.378	10.020	26.916	7.729
2022	191.906	4.277	298.203	61.863	855.159	266.073	65.556	8.921	24.753	5.431
2023	356.635	4.850	378.965	56.990	867.035	257.445	34.174	4.363	24.792	6.266
2024	187.129	3.751	357.791	56.132	691.739	203.580	20.546	2.488	18.160	4.478

Kaynak: Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı

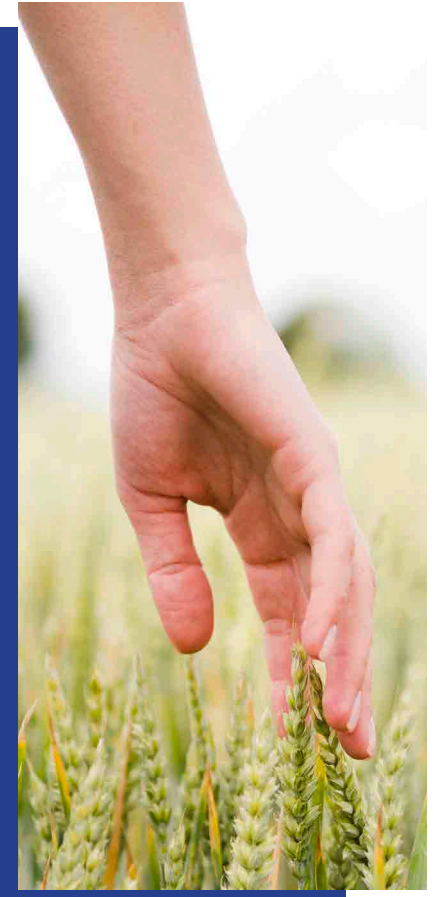
Tarım Alanlarının Daralması: Tehditler ve Dönüşümler

Türkiye tarımının demografik ve coğrafi yapısı, artan nüfusun gıda ihtiyacına rağmen tarım arazilerinde yaşanan keskin daralmanın bilimsel analizini gerektirmektedir. Eldeki veriler, tarım alanlarının küçülmesinin, ülke gıda güvencesi açısından ciddi ve endişe verici bir boyuta ulaştığını göstermektedir.

2005/2024 dönemi incelendiğinde, Türkiye'deki tarım alanlarının toplamda 2,6 milyon hektar küçüldüğü görülmektedir. Bu devasa alan kaybı, coğrafi olarak Arnavutluk veya Kuzey Makedonya'nın toplam yüzölçümüne eşdeğer, hatta İsrail'in yüzölçümünden bile daha büyük bir alana karşılık gelmektedir.

En belirgin kayıp tahıl ekim alanlarında yaşandı. Ancak, verimliliği artırmaya yönelik uygulamalar sayesinde tahıl üretiminde ciddi bir düşüş yaşanması engellendi. Tahıl üretimine yönelik verimi artırıcı desteklemeler ve teknolojinin daha etkin kullanımı, stratejik öneme sahip bu alandaki daralmanın etkilerini sınırlamada kritik önem taşımaktadır. Aynı dönemde, nadas alanları da yaklaşık 2,3 milyon hektar küçüldü.

Türkiye'nin dünya sebze üretimindeki güçlü konumuna rağmen, sebze ekim alanları da aynı dönemde %17,1 oranında küçüldü. Bu gerilemenin ardında iklim değişikliği ve kuraklığın etkileri, yüksek su ihtiyacı, üretim plansızlığından kaynaklanan düşük kâr marjları etkili oldu. Olumsuz faktörlere yanıt olarak üreticiler, verimliliği artıran ve kontrollü koşullar sağlayan seracılığa, örtü altı üretime ve modern tarım teknolojilerine yöneldi. Bunun sonucunda sebze üretiminde verim artışı sağlandı ve birçok üründe kendimize yeterliliğin ötesine geçildi. Zira, bir önceki yıla göre 2024 yılında sebze üretim alanınının %4,1 oranında genişlemesinde ve üretimin %5,6 düzeyinde yükselmesinde kontrollü üretim yöntemlerinin rolü büyük oldu.

Meyve, içecek ve baharat bitkileri üretiminde uygulanan destekleyici politikalar, bu bitkilerin üretim alanlarında önemli bir genişlemeyi de beraberinde getirdi. Bu genişlemede zeytin, bağcılık, fındık ve çay gibi geleneksel ürünler ile nar, kivi ve avokado gibi yüksek ihracat değeri taşıyan yeni ürünlerin desteklenmesi politikaları belirleyici rol oynadı. Özellikle ihracat değeri yüksek ürünlere odaklanan çiftçiler, tarımsal üretim deseninin bu yönde yeniden şekillenmesine katkı sağladı. Sonuçta Türkiye birçok meyve türünde kendine yeterliliğin çok üzerinde üretim kapasitesine (fındıkta %573,6, kayısıda %379,3, limonda %137,5) sahip bir ülke durumundadır. Bu bitkilerin üretim alanlarında bir önceki yıla göre %2,9'luk bir genişleme yaşanırken, üretim miktarı da %2,1 oranında arttı.

Tablo 14. İşlenen ve uzun ömürlü bitki alanları (bin ha)

	Tahıl vd. ürünler		Sebze	Süs bitkileri	Meyve, içecek ve baharat bitkileri	Toplam
	Ekilen	Nadas				
2005	18.005	4.876	894	-	2.831	26.606
2010	16.333	4.249	802	-	3.011	24.395
2015	15.723	4.114	808	5	3.284	23.934
2020	15.628	3.173	779	5	3.559	23.144
2021	16.062	3.059	755	5	3.591	23.472
2022	16.529	2.960	718	6	3.671	23.884
2023	16.745	2.814	712	6	3.694	23.971
2024	16.799	2.655	741	6	3.801	24.002

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Bitkisel Üretim

Bitkisel üretim, 2024 yılında makroekonomik ve iklimsel faktörlerin keskin etkisi altında ürün grupları arasında büyük bir ayrışma sergileyerek, toplam üretim seviyesini bir önceki yıla göre yaklaşık olarak korudu. Bu stabil görünümün ardında, yüksek sıcaklıkların yol açtığı bitki sıcaklık ve su stresi, kuraklık ve girdi fiyatlarındaki kontrolsüz artışın yarattığı finansal baskı gibi engelleyici faktörler etkili oldu.

Bitkisel üretimin en hassas bileşenini oluşturan tahıl ve diğer tarla bitkileri grubunda, olumsuz meteorolojik koşullar nedeniyle kritik bir gerileme yaşandı. Ekim alanlarının geçen yıl ile aynı kalmasına rağmen, bu gruptaki toplam üretim %5 oranında düşüş kaydetti. Bu gerileme, özellikle stratejik ürünlerde daha belirgin oldu.

Meyve, içecek ve baharat bitkileri üretiminde genel bir artış eğilimi gözlemlendi. Toplam üretim 28 milyon ton civarında gerçekleşti. Ancak bu genel artış, ürün grupları içinde ciddi bir değişkenliği gizlemektedir. Narenciye grubunda ve elmada belirgin düşüşler yaşanırken, kayısı, fındık ve özellikle zeytin üretiminde rekor düzeyde artışlar yaşandı.

Tahıl üretimindeki kayıplara karşın, sebze üretiminde kontrollü koşulların etkisiyle büyüme kaydedildi. Toplam üretim %5,6 düzeyinde yükselerek 33,6 milyon tona ulaştı.

Tablo 15. Bitkisel üretim istatistikleri (bin ton)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Tahıllar ve diğer bitkisel ürünler	65.316	68.396	62.936	63.802	71.278	61.236	70.458	79.450	75.477
Sebzeler	30.267	30.826	30.033	31.090	31.177	31.753	31.589	31.788	33.572
Meyveler, içecek ve baharat bitkileri	18.972	22.109	22.259	22.293	23.619	24.907	26.805	27.408	27.997

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Tahıl Üretimi ve Dış Ticarete Dönüşüm

Tahıl üretimi ve dış ticaret verileri, 2024 yılında Türkiye tarımının ekonomik istikrarsızlık ve iklimsel şoklar karşısında yapısal bir kırılganlık sergilediğini, ancak dış pazarda geçici ve karmaşık bir avantaj elde ettiğini göstermektedir. Bitkisel üretimin temelini oluşturan buğday, arpa ve mısır gibi stratejik ürünlerde yaşanan arz şokları, ulusal gıda güvenmesine yönelik ciddi tehditler oluşturmaktadır.

Tahıl grubunun birincil ürünü olan buğday, 2024 yılında bir önceki yıla göre %5,5 oranında üretim kaybı yaşadı. Türkiye'nin un ve ekmek gibi temel tüketim maddelerinde buğdaya yüksek oranda bağımlı olması nedeniyle bu kayıp, gıda

enflasyonunu yukarı çeken başlıca etkenlerden biri oldu.

Benzer bir kayıp, hayvancılık sektörünün sürdürülebilirliği açısından kritik önem taşıyan yem hammaddelerinde de görüldü. Arpa üretimi %12, mısır üretimi ise %10 oranında düşüş kaydetti. Bu daralma, yem fiyatlarının yükselmesinde önemli faktörlerden biri olarak hayvancılık maliyetlerini artırdı ve zincirleme olarak et ve süt ürünlerinde fiyat artışlarını tetikledi.

Tahıl grubundaki bu üretim kaybına karşın, sulama avantajına sahip çeltik üretiminde %13,2 oranında bir artış yaşandı. Üretimdeki bu artışta çeltiğe sağlanan mazot ve gübre desteğinin diğer tahıllara göre %96 daha yüksek olması da etkili oldu.

Tablo 16. Tahıl üretimi (bin ton)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Buğday	20.000	19.000	20.500	17.650	19.750	22.000	20.800
Arpa	7.000	7.600	8.300	5.750	8.500	9.200	8.100
Mısır	5.700	6.000	6.500	6.750	8.500	9.000	8.100
Çeltik	940	1.000	980	1.000	950	900	1.019
Diğer	769	802	908	720	972	1.099	1.001
Toplam	34.409	34.402	37.188	31.870	38.672	42.199	39.020

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Türkiye, tahıl ve tahıl ürünleri dış ticaretinde uzun yıllardır ilk kez 2024 yılında 2,1 milyar dolarlık bir fazla verdi. Tahıl ve tahıl ürünleri ithalatı, bir önceki yıla göre 2024 yılında %43,1 oranında keskin bir düşüş gösterdi. Bu düşüşte, özellikle geçmiş yıllarda yapılan yüksek miktarda ithalatın etkileri belirleyici oldu. Rusya-Ukrayna Savaşı nedeniyle 2022/2023 döneminde zirve yapan küresel tahıl fiyatlarının 2024 itibarıyla normalleşmeye başlaması, ithalat ve ihracat hacmini etkiledi. İhracat, bu normalleşme sürecinde %13,4 geriledi.

Tablo 17. Tahıl ve tahıl ürünleri dış ticareti (milyon \$)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
İhracat	3.303	3.399	3.398	3.837	4.954	5.998	5.196
İthalat	2.481	3.681	3.459	4.481	5.696	5.349	3.046
Denge	822	-282	-61	-644	-742	649	2.150

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Kuru Baklagillerde Üretim ve Dış Ticaret Dengesi

Kuru baklagiller, gıda güvenliği ve sağlıklı beslenme stratejileri açısından sahip oldukları kritik önem nedeniyle tarımsal destekleme politikalarında öncelikli bir konuma yerleştirilmiştir. 2024 yılı üretim verileri, bu stratejik ürün grubunun Türkiye tarımında genel bir istikrar ve belirgin bir büyüme ivmesi yakaladığını bilimsel olarak teyit etmektedir.

2024 yılında toplam kuru baklagil üretiminde, bir önceki yıla göre %2,8 artış sağlandı. Bu genel artış, alt ürün grupları arasında farklı dinamikler sergiledi. Yeşil mercimek üretimi bir önceki yıla göre %42 gibi çarpıcı bir oranda yükseldi. Kuru fasulye üretiminde %16,3'lük önemli bir yükseliş gerçekleşti. Nohut üretimi büyük ölçüde sabit kaldı. Kırmızı mercimek üretiminde ise %4,5 oranında sınırlı bir gerileme gözlemlendi.

Uzun vadeli bir perspektiften bakıldığında, 2024 üretim seviyeleri son altı yılın (2018/2023 dönemi) ortalamasını önemli ölçüde aşmaktadır. Özellikle yeşil mercimek üretimi, ortalamaya göre %65,1 gibi kayda değer bir artış sergilerken, kırmızı mercimek üretimi de ortalamadan %21,6 daha yüksek gerçekleşti. Toplam kuru baklagil üretimi son altı yıl ortalamasının %8,9 üzerinde seyretti.

Tablo 18. Kuru baklagil üretimi (bin ton)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
K. fasulye	220	225	280	305	270	240	279
Nohut	630	630	630	475	580	580	575
K. mercimek	310	310	328	228	400	424	405
Y. mercimek	43	44	42	35	45	50	71
Diğer	22	21	17	13	16	17	18
Toplam	1.225	1.230	1.297	1.056	1.311	1.311	1.348

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Türkiye, önemli bir baklagil üreticisi ve ihracatçısı konumunda olmakla birlikte aynı zamanda yüksek ithalat yapan bir ülkedir. 2024 yılında ülkemiz kuru baklagil dış ticaretinde 281 milyon dolarlık fazla vererek önceki yıllara göre ticaret dengesinde olumlu yönde daha da geliştirdi. Bu gelişmede üretimdeki artışın yanı sıra dış pazarlarda artan talep, başlıca tedarikçi ülkelerde yaşanan olumsuz iklim koşulları ve küresel fiyat artışları belirleyici oldu.

Bu veriler, kuru baklagil sektörünün hem ulusal gıda güvencesine katkı sağlama hem de ülkeye döviz girdisi sağlama potansiyelini koruduğunu göstermektedir.

Tablo 19. Kuru baklagil dış ticareti (milyon \$)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
İhracat	503	463	592	687	1.073	1.133	1.274
İthalat	411	389	553	670	856	1.180	993
Denge	92	74	39	17	217	-47	281

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Yağlı Tohumlar Sektörünün Yapısı ve Dış Ticaret Dengesi

Türkiye’de yağlı tohumlar sektörü, hem temel bitkisel yağ sanayi hem de hayvancılık için kritik olan hayvan yemi üretiminin ana hammaddesini oluşturması nedeniyle stratejik öneme sahiptir. Ancak 2024 yılı verileri, bu stratejik konuma rağmen sektörün yapısal bir üretim yetersizliği ve kronik dış ticaret açığı ile mücadele etmeye devam ettiğini göstermektedir.

Yağlı tohumlar grubu içinde öncü ürün olan ayçiçeği, tarımsal destekleme politikaları kapsamında kilogram başına 225 kuruşluk prim desteğiyle en yüksek desteği almaktadır. Bu yoğun desteğe rağmen, sektörde yıllar itibarıyla belirgin bir üretim dalgalanması gözlemlenmektedir.

Yağlı tohumlar grubunda 2024 yılındaki üretim değişimleri, ürün bazında farklılıklar sergiledi. Ayçiçeği üretimi, bir önceki yılın seviyesini büyük ölçüde korudu. Yerfıstığı üretimi %33,5, soya üretimi %30,4 ve çığit (pamuk tohumu) üretimi %6,8 oranında artış gösterdi. Bu artışların yanında kolza üretiminde ise %16’lık belirgin bir gerileme yaşandı.

Tablo 20. Yağlı tohumlar üretimi (bin ton)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Ayçiçeği	1.949	2.100	2.067	2.415	2.550	2.198	2.195
Çığit	1.542	1.320	1.064	1.350	1.650	1.260	1.346
Yerfıstığı	174	169	216	234	186	185	247
Soya	140	150	155	182	155	138	180
Kolza	125	180	122	140	150	120	101
Diğer	79	66	61	55	60	63	52
Toplam	4.009	3.985	3.685	4.376	4.751	3.964	4.121

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Yağlı tohumlar, Türkiye’nin toplam tarımsal ithalat kalemleri arasında en yüksek döviz ödediği ürün gruplarından biridir. Soya gibi hem gıda hem de yem sanayinde temel hammadde olan kritik bir üründe kendine yeterlilik oranımız yalnızca %4–5 düzeyindedir. Piyasanın yıllık soya talebi 3 milyon tonun üzerinde seyrederken üretim 180 bin tonla sınırlıdır. Ayçiçeği gibi yüksek destek alan üründe bile kendine yeterlilik oranı %50–70 arasında değişmektedir. Bu durum, Türkiye’nin yağlı tohumlar ve türev ürünlerde yaklaşık 2 milyar dolar tutarında dış ticaret açığı vermesine neden olmaktadır.

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
İhracat	355	405	345	451	573	524	575
İthalat	1.797	1.944	2.204	2.394	3.154	2.794	2.523
Denge	-1.442	-1.539	-1.859	-1.943	-2.581	-2.270	-1.948

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Seçilmiş Ürünlerde Üretim

Türkiye ekonomisinde hem sanayi sektörüne hammadde sağlayan hem de ulusal gıda güvencesi açısından stratejik öneme sahip seçilmiş tarım ürünlerinde yıllara göre belirgin üretim değişkenlikleri devam etmektedir.

Sanayi entegrasyonu ve istihdam açısından önem taşıyan bazı ürünlerde 2024 yılında önemli üretim artışları kaydedildi. Pamuk (kütlü) üretimi bir önceki yıla göre %6,8 oranında arttı. Pamuk, sadece tekstil sanayisinin hammaddesi olmakla kalmayıp, tohumu (çiğit) aracılığıyla yağlı tohumlar sektörüne de kritik önemde girdi sağlamaktadır. Tütün üretimde %9,1'lik bir yükseliş gözlemlendi. Bu artışlar, sanayi girdisi sağlayan bu iki kalemden arz istikrarının bir miktar sağlandığını göstermektedir.

Gıda güvencesi açısından hayati öneme sahip olan temel tüketim ürünlerinde ise zıt yönlü değişimler yaşandı. Temel nişasta ve beslenme kaynağı olan patates üretimi, bir önceki yıla göre %21,1 oranında rekor artış gösterdi. Bu ivme, iç piyasada arz fazlası oluşturarak tüketici fiyatları üzerinde olumlu etki yarattı. Şeker sanayinin ana hammaddesi olan şeker pancarı üretiminde ise %8,9'luk belirgin bir gerileme kaydedildi. Şeker pancarındaki bu düşüş, ulusal şeker arz güvenliği ve şeker sanayinin maliyetleri açısından risk oluşturmaktadır.

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Pamuk (kütlü)	2.570	2.200	1.774	2.250	2.750	2.100	2.243
Tütün	75	68	79	71	88	99	108
Ş. pancarı	17.436	18.054	23.026	17.767	19.254	25.250	23.000
Patates	4.550	4.980	5.200	5.100	5.200	5.700	6.900

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Seçilmiş ürünlerdeki üretim dalgalanmaları, sektördeki ekonomik baskıların ve politika yetersizliklerinin bir sonucudur. Tarımsal destek bütçesi (91,5 milyar TL) yalnızca buğday, mısır, ayçiçeği, soya ve pamuk ithalatı için ödenen maliyetin (5,9 milyar dolar, yaklaşık 193,4 milyar TL) yarısından daha azına denk gelmektedir. Faiz ödemelerine (1,3 trilyon TL) ayrılan kaynağın tarım desteklerinin 13,9 katına ulaşması, tarım sektörünün uzun vadeli sorunlarının çözümünde stratejik kaynak aktarımının yetersiz kaldığını göstermektedir.

	2020		2021		2022		2023		2024	
	bin ton	milyon \$	bin ton	milyon \$	bin ton	milyon \$	bin ton	milyon \$	bin ton	milyon \$
Buğday	9.659	2.335	8.877	2.693	8.907	3.356	11.905	3.539	5.678	1.358
Mısır	2.300	485	2.304	680	3.402	1.166	2.031	601	4.511	1.032
Ayçiçeği	1.207	628	734	542	826	648	746	481	288	208
Soya	3.040	1.206	2.493	1.464	3.039	2.050	2.902	1.646	3.754	1.766
Pamuk	1.065	1.652	1.191	2.413	1.148	3.207	750	1.663	780	1.525

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Sebze Üretimi

Türkiye'nin sebze üretimi, olumsuz iklim koşulları ve yapısal kısıtlamalar karşısında modern üretim teknikleriyle adapte olabildiğini göstermektedir. Bitkisel üretimdeki istikrarsızlığa rağmen, sebze üretiminde kayda değer bir istikrar ve büyüme ivmesi yakalanmıştır.

2024 yılında Türkiye'nin toplam sebze üretimi 33,6 milyon ton düzeyine ulaştı. Bu rakam, bir önceki yıla göre %5,6 oranında güçlü bir artışa işaret etmektedir. Bu başarının ardında, hem iç tüketim hem de dış ticaret açısından stratejik öneme sahip ürünlerdeki belirgin büyüme yatmaktadır.

Sebze üretiminin lokomotif ürünü olan domates, %9,9'luk artış oranıyla dikkat çekmektedir. Biber üretiminde de benzer bir ivme görüldü ve üretim %11,3 oranında yükseldi. Kavun üretimi %5,4, karpuz üretimi %1,6 ve kuru soğan üretimi %1,2 oranında artış gösterdi. Buna karşın, hıyar üretiminde %6,9'luk bir azalma yaşandı.

Tablo 24. Seçilmiş sebzelerde üretim (bin ton)

	2018	2029	2020	2021	2022	2023	2024
Domates	12.150	12.842	13.204	13.095	13.000	13.300	14.617
Hıyar	1.848	1.917	1.886	1.890	1.939	1.872	1.743
Biber	2.555	2.626	2.637	3.091	3.019	3.081	3.428
Kuru soğan	1.931	2.200	2.280	2.500	2.350	2.600	2.632
Kavun	1.754	1.777	1.725	1.639	1.587	1.403	1.479
Karpuz	4.031	3.871	3.492	3.469	3.395	3.148	3.198

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Meyve Üretimi

Meyve, içecek ve baharat bitkileri üretimi 2024 yılında genel olarak pozitif bir seyir izledi. Bu gruptaki toplam üretim, bir önceki yıla göre %2,1 oranında artış gösterdi. Bu yükselişte, üretim alanlarında kaydedilen %2,9'luk genişleme etkili oldu. Üretim alanlarının genişlemesi, uygulanan destekleyici tarım politikalarının bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Bu politikalar, zeytin, fındık ve çay gibi geleneksel ürünlerin yanı sıra nar, kivi ve avokado gibi yüksek ihracat potansiyeline sahip yeni ürünlerin teşvik edilmesini kapsamaktadır. Bu yönelim, tarımsal üretim deseninin stratejik olarak yeniden şekillenmesine katkıda bulunmuştur.

Üretimdeki artış, ürün bazında önemli farklılıklar içerdi. Narenciye grubunda özellikle mandalina üretiminde %32,7'lik, portakalda %30,3'lük, limonda %25,6'lık ve elmada %4'lük düşüşler kaydedildi. Buna karşın, üzüm üretimi %2 oranında artarken, fındıkta %10,3, kayısıda %69,2 ve zeytinde %146,5 gibi dikkat çekici üretim artışları gerçekleşti.

Meyve üretimi, Türkiye'nin gıda güvencesi ve uluslararası rekabet gücü açısından en parlak noktalarından biridir. 2023/2024 piyasa dönemi verilerine göre, Türkiye birçok üründe kendine yeterliliğin çok üzerinde bir üretim kapasitesine sahiptir. Bu çerçevede fındıkta %573,6, kayısıda %379,3, mandalinada %155,5, elmada %151,6, üzümde %147,6, portakalda %140,6, limonda %137,5 kendimize yeterlilik düzeyine sahibiz.

Tablo 25. Meyve üretimi (bin ton)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Üzüm	3.393	4.100	4.209	3.670	4.165	3.400	3.468
Elma	3.626	3.619	4.300	4.493	4.818	4.603	4.420
Portakal	1.900	1.700	1.334	1.742	1.322	2.311	1.610
Mandalina	1.650	1.400	1.586	1.819	1.865	2.953	1.988
Limon	1.100	950	1.189	1.550	1.323	2.326	1.730
Kayısı	750	847	883	800	803	750	1.269
Fındık	515	776	665	684	765	650	717
Zeytin	1.500	1.525	1.317	1.739	2.976	1.520	3.750

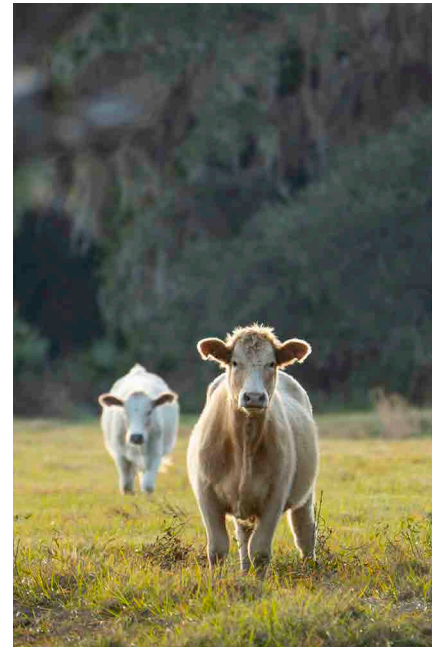
Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvan Varlığı

Türkiye'nin toplam hayvan varlığı 2024 yılında %4,3 oranında artarak 71,9 milyon baş seviyesine ulaştı. Hayvan varlığının yapısal kompozisyonu incelendiğinde, %23,6'sının büyükbaş, %76,4'ünün ise küçükbaş hayvanlardan oluştuğu görülmektedir.

Büyükbaş hayvan varlığı, 2024 yılında bir önceki yıla göre %2,4 arttı. Bu grubun %99'unu sığırlar ve %1'ini mandalar oluşturdu. Ancak bu artışın niteliği, türler arası dinamiklerde önemli bir ayrışma sunmaktadır. Sığır varlığı içinde kültür melezi ırklarda %5 oranında güçlü bir yükseliş oldu. Safkan kültür ırklarında da %1,8 oranında artış kaydedildi. Buna karşın, yerli ırk sığırların sayısında %10,1 oranında dramatik bir azalma görüldü. Bu tablo, hayvancılıkta verimlilik odaklı modern ırklara doğru stratejik bir kayma olduğunu, ülkenin genetik mirasını temsil eden yerli ırkların sayısında ise kronik erimenin devam ettiğini göstermektedir.

Küçükbaş hayvan sayısı, 2024 yılında %4,8 oranında artış kaydetti. Küçükbaş hayvanların %80,3'ünü koyunlar ve %19,7'sini keçiler oluşturdu. Koyun sayısında %4,8, keçi sayısında ise %5 oranında belirgin bir yükseliş gözlemlendi.

Tablo 26. Tür ve ırklarına göre hayvan sayıları (baş)

		2019	2020	2021	2022	2023	2024
Büyükbaş	Sığır	17.688.139	17.965.482	17.850.543	16.851.956	16.421.256	16.824.208
	- Kültür	8.559.855	8.838.498	8.824.784	8.295.825	8.070.159	8.213.136
	- Kültür melezi	7.554.625	7.594.127	7.641.100	7.324.866	7.303.667	7.669.922
	- Yerli	1.573.659	1.532.857	1.384.659	1.231.265	1.047.430	941.150
	Manda	184.192	192.489	185.574	171.835	161.749	162.051
	Toplam	17.872.331	18.157.971	18.036.117	17.023.791	16.583.005	16.986.259
Küçükbaş	Koyun	37.276.050	42.126.781	45.177.690	44.687.888	42.060.470	44.080.584
	- Yerli	34.199.467	38.579.748	41.182.899	40.728.954	38.208.635	39.871.852
	- Merinos	3.076.583	3.547.033	2.994.791	3.958.934	3.851.835	4.208.732
	Keçi	11.205.429	11.985.845	12.341.514	11.577.862	10.302.940	10.822.084
	- Kıl	10.964.374	11.698.825	12.051.957	11.320.208	10.092.756	10.619.841
	- Tiftik	241.055	287.020	289.557	257.654	210.184	202.243
	Toplam	48.481.479	54.112.626	57.519.204	56.265.750	52.363.410	54.902.668

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Kasaplık ve Besilik Hayvan ile Et İthalatı

Hayvancılık sektöründe özellikle 2005 sonrası dönemde üst üste yapılan yanlışların uzun vadeli olumsuz sonuçlarını günümüzde hala yaşıyoruz. Bu yanlışlar nedeniyle kırmızı et fiyatlarındaki kontrolsüz yükseliş üzerine 2010 yılından itibaren ithalat politikaları devreye sokuldu. Bu politikalar kısa vadede piyasayı dengeleme hedefi gütmüş olsa da, yerli üretim kapasitesini sistematik olarak zayıflatan bir etki oluşturdular.

İthalat politikası, kısa vadede arzı artırarak fiyat artışını geçici olarak yavaşlatsa da üreticinin yapısal maliyet sorunlarına çözüm getirilmedi. Artan yem, enerji ve işçilik maliyetleri nedeniyle üretici kârlılığını sürdürmedi. Çok sayıda çiftçi sektörden çekildi. Bu durum hem üretim kapasitesinin azalmasına hem de kırsalda istihdamın daralmasına yol açtı. 2010 sonrası dönemde besilik ve kasaplık hayvan ithalatına yaklaşık 9,4 milyar dolar, kırmızı et ithalatına ise yaklaşık 2,2 milyar dolar harcandı. Söz konusu kaynak transferi, ülke ekonomisine ek yük getirerek hayvancılığın ulusal ekonomi içindeki stratejik konumunu zayıflattı.

Tablo 27. Canlı hayvan ve sığır eti ithalatı

	Büyükbaş		Kırmızı et		Küçükbaş	
	(baş)	(bin \$)	(ton)	(bin \$)	(baş)	(bin \$)
2010	139.949	273.755	50.658	249.257	234.974	26.920
2011	470.796	848.736	110.731	511.868	1.447.764	148.016
2012	471.571	775.413	25.437	95.992	405.626	42.605
2013	193.807	300.758	6.141	24.272	95.770	15.687
2014	50.072	110.333	640	5.258	15.651	3.745
2015	203.077	298.797	17.574	104.916	3.077	959
2016	494.194	587.384	5.720	41.636	5.299	976
2017	895.810	1.159.875	18.879	85.282	280.669	37.313
2018	1.460.793	1.692.347	55.752	260.108	425.507	62.539
2019	689.069	672.341	5.046	26.634	83.154	13.686
2020	401.251	410.707	4.580	26.717	71.811	14.038
2021	261.688	285.793	1.205	7.210	35.384	9.602
2022	116.862	157.583	408	3.068	16.049	4.238
2023	818.017	1.163.367	34.416	214.117	53.392	5.385
2024	373.129	704.613	79.128	504.998	49.756	5.675
Toplam	7.040.085	9.441.802	416.315	2.161.333	3.223.883	391.384

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Kesilen Hayvan Sayısı, Et ve Süt Üretimi

Türkiye hayvancılık sektörü, büyük ölçüde canlı hayvan ithalatına dayalı bir yapıyla faaliyet göstermektedir. Sektörde yaşanan yapısal sorunlar, hayvan varlığında dalgalı bir seyir ortaya çıkarmaktadır. 2024 yılı itibarıyla kesilen hayvan sayısı bir önceki yıla göre %13,8 azalarak 32,8 milyon başa geriledi.

Tablo 28. Kesilen hayvan sayısı (baş)

	Sığır	Manda	Koyun	Keçi	Toplam
2020	4.812.902	40.929	15.801.021	4.692.010	25.346.862
2021	5.134.441	51.925	17.125.163	4.907.371	27.218.900
2022	5.480.489	62.285	21.563.828	6.112.179	33.218.781
2023	5.811.698	69.597	25.437.813	6.753.478	38.072.586
2024	5.077.812	59.965	22.573.686	5.117.030	32.828.493

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Üreticiler, üretim maliyetlerini karşılayamadıkları durumlarda dişi hayvanlarını dahi kesime göndermektedir. Dişi hayvanlar, erkek doğduğunda et üretimine, dişi doğduğunda süt üretimine katkı sağlamaktadır. Süt hayvanları da verimlilikleri düştüğünde kasaplık olarak et üretim zincirine dahil edilmektedir. Dişi hayvanların zamanından önce kesime gönderilmesi kısa vadede et arzını artırarak fiyatların düşmesine yol açar. Ancak, uzun vadede hayvan varlığında azalmaya neden olur, et ve süt üretimini olumsuz etkiler. Dolayısıyla et ve süt fiyatları tekrar hızla yükselmeye başlar.

Hayvan varlığındaki azalmaya paralel olarak 2024 yılında et üretimi bir önceki yıla göre %11,7 azalarak 2,1 milyon ton seviyesinde gerçekleşti.

Tablo 29. Kırmızı et üretimi (ton)

	Sığır	Manda	Koyun	Keçi	Toplam
2020	1.341.446	8.424	345.639	90.443	1.785.952
2021	1.460.719	10.831	385.933	94.555	1.952.038
2022	1.572.747	13.586	489.354	115.938	2.191.625
2023	1.670.606	15.386	569.066	128.989	2.384.047
2024	1.483.042	13.781	509.539	99.532	2.105.895

Tablo: Türkiye İstatistik Kurumu

2024 yılında süt üretimi bir önceki yıla göre %4,7 artarak yaklaşık 22,5 milyon ton olarak gerçekleşti. Süt üretimindeki bu artışı dikkate aldığımızda dişi hayvanların zamanından önce kesime gönderilmediğini söylemek mümkündür.

Tablo 30. Çiğ süt üretimi (ton)

	İnek	Manda	Koyun	Keçi	Toplam
2020	21.749.342	63.767	1.101.065	589.617	23.503.790
2021	21.370.116	63.643	1.143.762	622.785	23.200.306
2022	19.912.135	43.589	1.067.342	540.426	21.563.492
2023	19.961.908	43.025	933.576	543.058	21.481.567
2024	21.040.442	58.122	906.945	482.247	22.487.757

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Tarım Ürünleri Dış Ticareti

Türkiye tarımında dış ticaret göstergeleri 2024 yılında diğer yıllardan farklı bir seyir izledi. Özellikle gıda maddeleri bazında ihracat değerleri bir önceki yıla göre yaklaşık 1,6 milyar dolar artarken, ithalat değerleri yaklaşık 2,3 milyar dolar azaldı. Bu gelişmeler sonucunda gıda maddeleri dış ticaretinde yaklaşık 10,9 milyar dolarlık bir fazla sağlandı.

Tablo 34. Tarım ürünleri dış ticareti (bin \$)						
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Gıda maddeleri						
İhracat	19.364.473	20.327.845	24.499.264	29.315.197	30.410.714	32.033.416
İthalat	14.281.471	14.635.422	17.220.452	22.623.908	23.480.422	21.143.066
Toplam	5.083.002	5.692.423	7.278.812	6.691.289	6.930.292	10.890.350
Tarımsal hammadde						
İhracat	915.023	913.338	1.402.114	1.752.664	2.170.587	2.068.248
İthalat	5.469.139	5.034.571	7.103.035	9.422.935	6.683.397	6.762.630
Toplam	-4.554.116	-4.121.233	-5.700.921	-7.670.271	-4.512.810	-4.694.382
Tarım ürünleri						
İhracat	20.279.496	21.241.183	25.901.378	31.067.861	32.581.301	34.101.664
İthalat	19.750.610	19.669.993	24.323.487	32.046.843	30.163.819	27.905.696
Toplam	528.886	1.571.190	1.577.891	-978.982	2.417.482	6.195.968
Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu						

Buna karşın, tarımsal hammadde ticaretinde 2024 yılında yaklaşık 4,7 milyar dolar açık verildi. Bu durum, gıda sanayimizin güçlü yapısına rağmen hammadde arzında dışa bağımlılığın sürdüğünü göstermektedir. Genel tabloya bakıldığında, gıda maddeleri dış ticaretindeki olumlu performans, tarım ürünleri toplam dış ticaretini rekor bir seviyeye taşıdı ve 2024 yılında yaklaşık 6,2 milyar dolarlık net bir fazla elde edildi.

Sonuç ve Öneriler

2024 yılı verileri, Türkiye tarımının hem küresel hem de ulusal düzeyde derin yapısal sorunlarla karşı karşıya olduğunu göstermektedir. Küresel gıda fiyatlarındaki artış, iklim değişikliğinin etkileri, üretici/tüketici fiyatları arasındaki makasın açılması, tarımsal desteklerin yetersizliği ve dış ticaret dengesindeki kırılganlık, sektörün sürdürülebilirliğini tehdit etmektedir.

Türkiye, tarımsal hasıla büyüklüğü açısından Avrupa'da lider konumda olmasına rağmen, çiftçi başına gelir, verimlilik ve katma değer üretimi açısından Avrupa ülkelerinin gerisinde kalmaktadır. Tarımsal GSYH'nın toplam GSYH içindeki payının %5,6'ya gerilemesi, sektörün ekonomideki ağırlığının azaldığını göstermektedir. Ayrıca, tarımsal desteklerin GSYH'ya oranının %0,21 seviyesine düşmesi, sektörün uzun vadeli planlama ve yatırım ihtiyacını karşılamaktan uzaktır.

Üretici maliyetlerindeki artış, özellikle mazot, yem ve gübre fiyatlarındaki yükselişle birleşerek çiftçinin kâr marjını daraltmakta ve tarımsal kredi bağımlılığını artırmaktadır. Bunun yanı sıra, sigortalı çiftçi sayısındaki dramatik düşüş ve genç nüfusun tarımdan uzaklaşması, sektörün geleceği açısından ciddi risk oluşturmaktadır.

Dış ticaret dengesinde gıda maddelerinde fazla verilmesine rağmen, tarımsal hammaddede yaşanan açık, gıda sanayinin dışa bağımlı yapısını sürdürdüğünü göstermektedir. Yağlı tohumlar, soya ve yem hammaddelerinde yüksek ithalat bağımlılığı, tarım politikalarının stratejik olarak yeniden ele alınması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Türkiye tarımının daha sağlam temellere oturtulabilmesi için öncelikle yapısal ve stratejik politikalar geliştirilmeli ve hızlıca hayata geçirilmelidir. Tarım sektörünün uzun vadeli, sürdürülebilir ve iklime dirençli bir yapıya kavuşturulması yönünde "Ulusal Tarım Stratejisi" oluşturulmalıdır. Tarım Kanunu'nda öngörülen destek oranı (%1) hayata geçirilmeli ve bütçe tahsisi buna göre revize edilmelidir.

Üretici gelirlerinin ve rekabet gücünün artırılması hedeflenmelidir. Genel tarım desteklerinin yanında üretimde verim ve kaliteyle doğrudan bağlantılı mazot, gübre ve elektrik gibi girdilerde maliyetlerin düşürülmesi yönünde tedbirler hızlıca hayata geçirilmelidir. Kooperatifleşme ve sözleşmeli üretim modelleri yaygınlaştırılarak üreticinin piyasa koşullarındaki pazarlık gücü güçlendirilmelidir.

Verimlilik ve teknoloji odaklı dönüşüm hızlı bir şekilde hayata geçirilmelidir. Hassas tarım teknolojileri, damlama/yağmurlama sulama yöntemleri ve dijital tarım uygulamaları teşvik edilmelidir. Ar-Ge ve tohum ıslah çalışmalarına ayrılan kaynak artırılmalı, yerli tohumculuk güçlendirilmelidir.

Hayvancılık sektörünün iyileştirilmesi şarttır. Yem bitkisi üretimi artırılarak yemde ithalat bağımlılığı azaltılmalıdır. Küçükbaş hayvancılık teşvik edilmeli, mera ıslah çalışmaları hızlandırılmalıdır. Damızlık hayvan varlığı korunmalı, dişi hayvan kesimleri denetim altına alınmalıdır.

İhracatın çeşitlendirilmesi ve katma değerlerin artırılması yönünde çalışmalar yapılmalıdır. İhracatta işlenmiş ürünlerin payı artırılmalı, markalaşma ve coğrafi işaretleme desteklenmelidir. Yağlı tohumlar, baklagiller ve meyve/sebze üretimine yönelik teşvikler ve imkanlar genişletilmelidir.

Kırsal kalkınma ve sosyal politikalar öncelikli olmalıdır. Genç çiftçi destekleri artırılmalı, kırsalda sosyal ve teknik altyapı iyileştirilmelidir. Kadın çiftçilere yönelik eğitim, kredi ve pazarlama destek programları yaygınlaştırılmalıdır.

İklim dirençli tarım uygulamaları daha ciddiyetle ele alınmalıdır. Kuraklığa dayanıklı çeşitlerin kullanımı yaygınlaştırılmalı, su yönetimi ve tasarrufu öncelikli hedefler arasına alınmalıdır. Tarım sigorta sistemleri kapsamlı hale getirilerek risk yönetimi güçlendirilmelidir.

Makalenin içeriğinde yer alan konularla ilgili olarak geliştirilen bu önerilerin hayata geçirilmesi, Türkiye tarımını hem ulusal gıda güvencesi hem de küresel rekabet açısından daha güçlü bir seviyeye taşıyacaktır.

TARIM VE GIDA ETİĞİ EĞİTİMİ

Zamanın çarkı dönerken dünya hızla değişiyor; teknolojiler geliyor, sofralar çeşitleniyor, üretim artıyor. Ama bütün bu değişim sürecinde vicdanımızın sesine ne kadar kulak veriliyor? Tarımın bereketli topraklarında ve gıdanın tabaklarımızdaki yolculuğunda bizler, sadece üretici ve tüketici değiliz artık — bizler, aynı zamanda etik bir sorumluluğun taşıyıcılarıyız.

İşte bu sorumluluğu daha derinden kavrayabilmek için 3-4 Haziran 2023 tarihlerinde ODA'mız ve Tarım ve Gıda Etiği Derneği (TARGET) iş birliğiyle düzenlenen "Tarım ve Gıda Etiği Eğitimi", düşünceyle emeği, bilimle vicdanı bir araya getiren güçlü bir zemin oluşturdu. ODA'mızın Mehmet Yüceler Toplantı ve Eğitim Salonu'nda gerçekleştirdiğimiz bu eğitim, yalnızca bilgi alışverişi değil, aynı zamanda bir değerler buluşmasıydı.

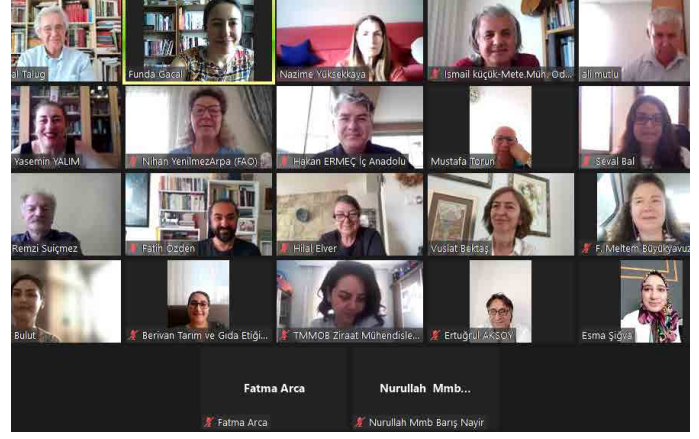
Açış konuşmalarında ODA Başkanımız Baki Remzi SUIÇMEZ ve TARGET Başkanı Prof. Dr. Cemal TALUĞ'un vurguladığı gibi, etik, sadece bireysel bir iç ses değil; meslekî duruşun, toplumsal sorumluluğun ve geleceğe karşı taşıdığımız ortak vicdanın sesidir. Bu sesi daha güçlü kılmak adına, bilim insanları bilgiyle, katılımcılar deneyimleriyle bu eğitime ruh verdiler.

İlk gün, uygulamalı etiğin temellerinden başlayarak tarım ve çevre etiğine, iklim krizinden araştırma ve yayın etiğine uzanan bir yolculuk yapıldı. İkinci gün ise gıda hakkı, agroekoloji, hayvan refahı ve tarımsal üretim sistemlerinde kadın emeği gibi geniş bir perspektifle konular ele alındı. Sunumlar sadece bilgi vermedi; aynı zamanda, katılımcıları kendi mesleki ve insani duruşlarını sorgulamaya davet etti.

Eğitimin kalbi ise hiç kuşkusuz 17 Haziran 2023'te zoom üzerinden gerçekleştirdiğimiz vaka çalışması oturumunda attı. Kursiyerler, kendi alanlarından ve gözlemlerinden yola çıkarak hazırladıkları gerçek yaşam örneklerini sundular. Bu örnekler üzerinden yapılan tartışmalar, etik konuların yalnızca teorik değil, pratikte de ne kadar yakıcı ve önemli olduğunu bir kez daha gösterdi.

Prof. Dr. Yasemin YALIM, Prof. Dr. Ertuğrul AKSOY, Prof. Dr. Hilal ELVER, Prof. Dr. Yener ATASEVEN, Dr. Fatih ÖZDEN, İsmail KÜÇÜK, TARGET Genel Sekreteri Berivan ALKAŞ BAŞDOĞAN ve diğer katkı sunanların varlığı, bu çalışmayı bilgiyle beslenen ama vicdanla yön bulan bir yolculuğa dönüştürdü.

Tarım ve Gıda Etiği Eğitimi'nin tamamlanmasının ardından, bilgiyle yoğrulmuş bu kıymetli sürecin bizlerde bı-

raktığı izleri ve katılımcıların sahadan derleyerek hazırladığı vaka çalışmalarını sizlerle paylaşmanın mutluluğunu yaşıyoruz.

Bu çalışmalar yalnızca teorik bilgilerin değil, aynı zamanda günlük yaşamda karşılaştığımız etik ikilemlerin birer yansımasıdır. Bugün bizler, toprağın diliyle konuşmaya, gıdanın etikle yoğrulmuş gerçekliğini savunmaya bir adım daha yaklaştık. Her bir sunum, her bir vaka ve her bir katkı, bu yolculuğun iz düşümüdür.

Ayrıca, eğitimin ardından önceki dönem ODA Başkanımız ve TARGET Başkanı Prof. Dr. Cemal TALUĞ'un bizlere ilettiği değerli mesaj, etik farkındalığımızı pekiştiren, düşünmeye ve birlikte üretmeye çağıran bir yol gösterici niteliğindedir.

Şimdi sizleri, bu sürecin içtenlik ve sorumlulukla hazırlanan meyveleriyle; vaka örnekleri ve Prof. Dr. TALUĞ'un mesajı ile baş başa bırakıyoruz.

Üyesi olmanın gururunu daima duyduğum TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası 3-4 Haziran 2023 tarihinde bir ilki gerçekleştiriyor, tarihi bir adım atıyordu. Odamızda ilk kez düzenlenen Tarım ve Gıda Etiği Eğitimi etkinliğinin açılışında sevgili başkanımız Baki Remzi Suiçmez ile birlikte konuşma yapmanın derin mutluluğunu yaşamıştım. İki günlük, on değerli sunuşu kapsayan bu yoğun eğitim programı vaka analizleri ile zenginleştirildi ve gerçek bir katılımçılık sağlandı. İki hafta sonra 17 Haziran 2023 günü bir online toplantıyla katılımcıların vaka analizi sunuşları tartışılmıştı. Odamızın dergisinde bu vaka analizlerine yer verilmesiyle, üyelerimizle paylaşım gerçekleşiyor.

Ne güzel ki, Odamız tarım ve gıda etiği alanında başarılı bir eğitsel etkinlikle başladığı bu değerli ve anlamlı yolculuğu sürdürmeye devam etti. Oda bünyesinde ilk kez bir "etik çalışma gurubu" oluşturuldu. Yine ilk kez, X. Teknik Kongremizde tarım ve gıda etiği dört sunumu kapsayan bir panel olarak hayata geçirildi.

Şimdi hedef odaklı yeni adımlara hazırlanma zamanı; (a) Odamızın Genel Kurulunda bir TMMOB ZMO Mesleki Etik İlkeleri ve Kuralları Yönergesi ortaya konulması, (b) Odamız tarafından meslek topluluğumuzun etik alanındaki duyarlılığının yükselmesi amacıyla Tarım ve Gıda Etiği ile Meslek Etiği konularında bir çok eğitim etkinlikleri ile sempozyum ve seminerler düzenlenmesi (c) Odamızın tüm fakültelerimize, ziraat mühendisliği eğitim süreçlerinde "etik" konusuna daha etkin yer verilmesinin önemini hatırlatan bir yazı göndermesi ve benzeri gelişmelerin artık çok yakınımızda olduğuna yürekten inanıyorum.

Yaşadığımız krizler çağı, tarım ve gıdanın yaşamsal önemini hepimize yeniden ve çok açık bir şekilde hatırlattı. Bu olguyla birlikte günümüzde hayata geçmekte olan teknolojik gelişmeler hem Ziraat Mühendisliğinin değerini hem de onun etik sorumluluğunu yükseltiyor. Bu çerçevede Meslek Odamızın etik alanındaki çalışmalarının "tam zamanı" olduğuna inanıyorum. Saygılarımla...

Prof. Dr. Cemal TALUĞ

Yaban Koyunu Projesi

Ülkemizde endemik tür ve nesli tehlike altında olan Anadolu Yaban Koyunu'nun, son yaşama olanı olan Konya Bozdağ sahasından alanın dışında, daha önceden yaşam olanı olan Ankara Nallıhan Sarıyar Yaban Koyunu Üretim İstasyonu-na Nakli Projesi

Proje çıktısı olarak Anadolu Yaban Koyunu'nu anlatan bir kitap basımı yapılır. Bu kapsamda emeği geçen herkesten kitap da bahsedilir. Ancak proje zamanı Nallıhan DKMP mühendisi olan ve bu konuda büyük emek sarf etmiş ve etmek zorunda olan (kitabın yazıldığı tarihlerde bakanlığın başka bir biriminde görev yapan) kişiden hiç bahsedilmez. Bu yayın etiği açısından incelenmesi gerektiğini düşünüyorum.

Kitabın yeni baskılarında kişiden özür dileyerek adının eklenmesinin doğru olacağını düşünüyorum. İlgili kişinin bu ko-

nunun düzeltilmesi için yazılı olarak başvurması gerekmektedir.

Dünya Elmas Ticaretine Etik Bakış¹

Elmas gezegenimizin çok yaşlı, çok sert, "değerli" olduğu düşünülen bir taşıdır.

Oluşum tarihi, 4,5 milyar yıllık Dünyamız ile kıyaslandığında, 3 milyar yıl kadar geriye gitmektedir. Bu anlamda ona gezegenin yaşlısı demek mümkündür.

Çok sert bir taş olan elması, elmastan başka hiçbir şey kesemez.

Elmas yer kabuğunun 150 km altında, 1000 santigrat derecenin üstünde, yüksek basınç altında pişip bir şekilde yeryüzüne çıkmıştır...

Bugün elmas küresel ticarete yıllık yaklaşık 130 milyar ABD Doları civarında büyüklüğe sahip, yüz binlerce kişinin çalıştığı bir endüstridir.

Rusya, Kanada, Avustralya gibi ülkelerde de elmas bulunmasına rağmen, elmas çıkarma faaliyetleri Afrika kıtası ile özdeşleşmiştir.

Belçika, İsrail, Hong Kong gibi ülkeler elmas rezervlerine sahip olmasalar da, ham elmas satın alıp, işlenmiş halde satmalarından dolayı hem büyük ithalatçı hem de ihracatçı ülkelerdir.

Onca değerli taş arasından "Elmas Sonsuzdur- A Diamond is Forever" sloganıyla bilinen bu taşta birçok açıdan yüzyılımız mücevheridir diyebiliriz.

Şimdi bu iddialı sloganın "Elmas Sonsuzdur- A Diamond is Forever" nereden geldiğinin tarihine birlikte bakalım.

Dünyada elmasın ticarete konu olması ilk kez 1700'lü yıllarda başlamıştır. Brezilya'daki elmas yatakları Portekizlilerce işletilerek yıllarca Avrupa'ya ham elmas taşınmış, elmas Avrupa aristokrasisi tarafından ilgi görmüş ve elmas yüzük evlilikte sadakat ve sevginin sembolü olmuştur.

1800'li yılların sonlarında Brezilya'da elmas rezervleri bitince dünyanın farklı yerlerinde elmas arama faaliyetleri başlamıştır. Özellikle Botswana, Kongo, Angola, Zimbabve, Sierra Leone'da gibi Afrika ülkelerinde zengin elmas yatakları bulunmuştur.

Ancak zengin elmas yataklarının bulunması, Afrika'nın ilerlenmesini ve zenginleşmesini sağlamamış, tam tersine kıtanın doğal yapısına, çevre ve ekolojiye büyük zararlar vermiş, çok fazla insan emeğinin uygunsuz koşullarda sömürülmesine yol açmıştır.

İlk olarak,

İngiliz müteşebbis Cecil Rhodes 1888 de Güney Afrika'da almış olduğu küçük elmas madenlerini birleştirerek, De Beers şirketini kurmuş, bu şirket Afrika elmasının küresel piyasalara açılmasında başrolü oynamıştır. (Şekil 1)

De Beer tek başına Güney Afrika elmas üretiminin neredeyse %97'sini gerçekleştirmekte, dünya elmas ticaretinin %40'ını da elinde bulundurmaktadır.

İşte bu şirket Elmas Sonsuza Kadar - A Diamond is Forever sloganının yaratıcısıdır.

Şekil 1. De Beers mağazalarından biri

¹Yazı, 2022'de yayınlanan Nothing Lasts Forever -Elmas Gerçeği- belgeselinden esinlenilerek hazırlanmıştır.

1900'lü yılların başı,

O zamanlar elmas aristokrasi ve burjuva zenginleri tarafından tercih edilen, fiyatı düşse de orta sınıfın talep etmediği bir üründür. Ancak önce 1927'deki büyük buhran ve ekonomik kriz, ardından gelen 2. Dünya Savaşı dünyadaki tüm dengeleri değiştirdi. Elmasa talep düştü, ikinci el elmas satışları arttı.

İşte o günlerde De Beers elmas şirketi, elmas satmanın yeni yollarını aramaya başladı. Amaç şimdiye kadar talepkâr olmayan orta sınıfı piyasaya çekmekti. Bu anlamda De Beers'in yolu Amerikan reklam şirketi N.W. Ayer & Son ile keşitti ve aşkı simgeleyen ünlü slogan **Elmas Sonsuza Kadar - A Diamond is Forever** yaratıldı.

Slogan 1999 yılında 20. yüzyılın en başarılı reklam sloganı olarak seçildi

Elmas, evliliğe giden yolda sevginin ve adanmışlığın göstergesi, bu yolun rakipsiz tek mücevheriydi. 3 milyarlık yaşıyla gezegenin sonsuzluğu ile bağ kurabiliyordu.

İşte bu sırada bir şey olur,

Sentetik elmas denilen şey orta çıkar.

Sentetik elmasın hikayesi oldukça yenidir. Bu hikaye öyle 3 milyar yıl öncesine kadar gidip gezegenin prekambriyan dönemlerine dayanmıyor. 1955' de Amerikalı kimyager H.Tracy Hall tarafından yüksek ısı ve basınç HPHT yöntemiyle laboratuvarlarda elde ediliyor. Daha sonra geliştiriliyor.

Bugün sentetik elmas, madenden çıkarılan elmasla aynı fiziksel, kimyasal ve optik özelliklere sahiptir. Her iki taşında atomik yapısı, kimyasal bileşimi, şeffaflığı, ısı iletkenlik derecesi, kristal kafesin saflığı aynıdır.

Amaç kusursuzluk ise,

Sentetik elmas o kadar kusursuzdu ki renk ve berraklığı o kadar yüksektir ki doğanın 3 milyar yılda ulaşamadığı kusursuzluğa laboratuvarlarda insan eliyle ulaşmak mümkün olmuştur.

Laboratuvarlarda oluşturulan elmaslar, madenden çıkarılan elmaslarla aynı süreç kullanılarak derecelendirilir ve sertifikalandırılır.

Bu gün dünyadaki tüm sentetik elmas ve doğal elmaslar, Hindistan'da elmas şehri olarak ün yapan Surat şehrinde, sayısı 4000'in üzerindeki elmas kesim ve atölyelerinde işlem görmektedir. Burada işlenen elmasın hangisinin doğal hangisinin sentetik olduğunu bilmek mümkün değildir.

Her iki elmas da, gemolog (değerli taş bilimcisi) tarafından bağımsız olarak 4c kriterleri (cut , clarity, colour, ve carat) kullanılarak derecelendirilir.

Her iki taş da aynı şartlarda piyasaya çıkmaktadır. Belçika'da ki uluslararası borsada işlem görmektedir. De Beers gibi elmas şirketlerinin uzmanları da doğal ve sentetik taşlar arasında ayırım yapamamaktadırlar.

Peki fark nerededir?

Fark bu iki taşın ortaya çıkarılması sürecindedir.

Çevreye verilen zarar

Doğal elmas madeninin çevreye verdiği zararlar ve çevre kirliliği sentetik elmas da söz konusu değildir. Örneğin insan eliyle yaratılan 3 ton elmasın çıkarıldığı Güney Afrika'daki 240 m derinlikte devasa çukur ve benzerlerinin sentetik elmas için yaratılması söz konusu değildir. (Şekil-1)

Madenden çıkarılan bir karat elmas (0,2g elmas) için 500 litre kadar su tüketilirken laboratuvar ortamında üretilen elmaslarda bunun 1/10'u kadar su tüketiliyor. Madenden çıkarılan her bir karatlık elmas 56 kg'dan fazla karbon emisyonuna sebep olurken, laboratuvar ortamında geliştirilenler ortalama 2,5 kg kadar karbon emisyonu yaratıyor.

Şekil 2. İnsan eliyle yapılan en derin çukur. Kimberley madeni-Güney Afrika

Emek sömürüsü,

Doğal ve sentetik elmaslar farklı tedarik zincirine sahiptirler.

Madenden çıkarılan doğal elmasların tedarik zincirinin en önemli halkasını bu madenlerde çalışan işçiler oluşturur.

Afrika'da elmas madenlerinde, çok fazla çocuk işçi ağır çalışma koşullarında çalışmakta, insan hakkı ihlallerinin yapılmakta adeta kölelik koşullarının sürdüğü bir ortamda insanlar çalıştırılmaktadır.

Merkezi Stockholm'de bulunan ve gelişmekte olan ülkelerdeki çalışma hayatına ilişkin raporlar düzenleyen bağımsız bir kuruluş olan Swedwatch tarafından 2016 da yayınlanan rapora göre, Rusya ve Botswana'dan sonra dünyanın üçüncü büyük elmas üreticisi olan Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde elmas madenlerinde çalıştırılan çocuklar yoğun bir emek sömürüsüne tabi tutulmaktadır.

Swedwatch'ın Kongo'da elmas çıkarılan maden ocakları ve nehirlerde yaptığı incelemeler sonucunda, hazırladığı raporda, on binlerce çocuk işçinin ağır sömürü koşullarında çalıştırıldığı, cinsel tacize uğradıkları ve en temel haklarının çiğnendiği belirtildi. Çocukların 10 yaşından itibaren madenlerde elmas çıkarmaya başladığı ve 14 yaşından itibaren de çok ağır işlerde çalıştırıldıkları gerçeği dünya kamuoyunda büyük yankı uyandırdı. (Şekil-2)

Swedwatch ekibinden Therese Sjöström elmas çıkarılan köylerin dış dünya ile temasının neredeyse olmadığını "İzole edilmiş madencilik bölgelerinde devlet kurumlarının varlığının hissedilmediğini belirttiği raporunda burada yaşayanların çoğunun nüfus cüzdanları yok. Ne varlar ne yoklar, ifadelerini kullanır.

Batı Afrika'da Sierra Leone'da yaşananlar da Kongo'dan farklı değildir. Bu ülkede RUF militalarınca insanlık dışı koşullarda çalışan köle işçi ve çocuk emeği ile çıkarılan elmas, çok uluslu büyük dünya elmas şirketlerinin önüne gelmektedir.

Dünya elmas ticaretine konu olan elmasın %4-15'i çatışma bölgesi olarak anılan savaş bölgelerinde çıkarılan ve savaş düzenini finanse etmek için kullanılmaktadır. Bu bölgelerde yaşayan halkın % 70'inin günlük geliri bir doların altındadır.

Kimberley belgesi olarak adlandırılan uluslararası sisteme rağmen elmasların hala tam olarak nereden geldiklerini söylemek imkânsızdır.

De Beer şirketinin yarattığı **Sonsuza Kadar - A Diamond is Forever** sloganının altında sömürülen insan emeği ile yaratılan **Blood Diamonds - Kanlı Elmaslar** gerçeği yatmaktadır.

Şekil 3. Elmas madeninde çalışan çocuk işçi

Etik değerlendirme

İroniye bakın.

Dünyada 2021'de 118,7 milyon karat ham elmas üretildi, bu miktarın ne kadarı doğal elmas, ne kadarı sentetik elmas bilinmiyor.

Dünyaca ünlü çok uluslu elmas şirketleri, aşkın ve adanmışlığın simgesi olan elmas üretiminde, sentetik elmas üretimini, elmas endüstrisindeki etik değerlere temelden aykırı olduğunu savunmaktadır.

Dünyadaki en önemli elmas komisyoncularından biri olan Martin Papaport, dünya elmas madenlerinde yaşanan insan emek sömürüsüne, devam eden hak ihlallerine ve çocuk emeğine bakmadan sentetik elması **21. yy en gayri meşru ürünü** olarak tanımlamaktadır.

Doğal elmasa ilişkin sunulan etik gerekçeler tamamen gerçek dışıdır.

İnsanın gezegenin en yaşlısını üzerinde taşıması, doğal elmasa dokunmanın verdiği haz, alan kişide oluşan ayrıcalık hissi, sevgide adanmışlığın sembolü gibi iddiaların hepsi insan tarafından yaratılmış ve tüm etik değerler dışlanarak üretilmiş kavramlardır.

Ve insan doğal elmas taşımanın ayrıcalık olduğuna inandırılmıştır.

Doğal elmas, insan ve çocuk emek sömürüsünün yapıldığı, madenlerden kölelik dönemi koşullarında çalışan işçilerin emeği ile çıkarılan, gezenin ekolojisini bozan, geri dönüşümsüz çevre tahribatlarına sebep olan bir emtiadır.

Günümüzde elmasın hakikatle ilişkisi kalmamıştır.

Elmas üzerinden sentetik bir hakikat yaratılmış ve buna inanılmış, gerçeğe rağmen inanılmaya devam edilmiştir.

Yüzyıllardır yapılan bir etik ihlalidir.

İnsan bu etik yanılısamalarına dur demek zorundadır.

Kısa Vadede Günü Kurtarmak

Mehmet Bey çok taze bir mühendistir. Daha yeni bayilik belgesini almış ve zirai ilaç dükkânı açmış ama bir sürü borca falan girmiş dükkânı açmak için. Borçlarını ödemesi lazım, kendi hayatını idam etmesi lazım bir sürü sıkıntısı var ve bir türlü işleri yoluna girmiyor. İlaç sattığı yerde çok geniş tarım arazileri var. Tarım anlamında çok güzel bir yer. İlaç fiyatları arttığı için insanlar ilaç almak istemiyor. Tarım maliyetleri zaten çok pahalı birde ilaç maliyetleri de çok pahalı olunca onlarda kendince haklı. Bu durum tabi Mehmet beyin işine yaramıyor ne yapıyım ne edeyim derken merdiven altından ilaç getiriyor. Bazı ilaçların ruhsatı yok bazıları yasaklanmış ama bu ilaçlar normal diğer ilaçlara göre daha ucuz. Aldığı ilaçların etkisi kısa sürede işe yarıyor ve maliyeti de daha ucuz. Bu ilaçlar daha ucuz olduğu için ve kısa sürede sonuç aldıkları için çiftçilerde bu ilacı daha çok tercih ediyorlar. Bu ilaçlar sadece zararlıyı öldürmüyor aynı zamanda o çevredeki yararlı böcekleri de öldürüyor. Bir yandan çiftçiler bir sürü masrafa girmişler tarlarını ekmişler ve ürün almak istiyorlar. Diğer yandan genç ziraat mühendisi bir sürü borcu var ve bunları bir an önce ödemesi gerekiyor ve çözüm olarak böyle bir yöntem seçmiş. Bulduğu bu yöntem kısa süreli bir yöntem günü kurtarmaya çalışıyor sadece. Sonuçta o ilaçlar ilk başta işe yarasa bile sonradan bitkiler direnç sağlıyor ve sen ne kadar ilaç atsan da bir işe yaramayacak. Aynı zamanda kullanılan yararlı böcekleri de öldürdüğü için doğal popülasyona ciddi hasar veriyor. Havaya, toprağa ve suya da karışarak doğayı kendi ellerimizle kirletip yok ediyoruz. Doğanın bize değil bizim doğaya ihtiyacımız var.

Burada benim kendim çıkardığım şeyler: ne olursa olsun kendi çıkarlarımız için insanların, hayvanların ve doğaya zarar verme hakkımız yok. Biz günümüzü kurtarmak için kısa vadeli düşünmeyeceğiz uzun ve etkili vadede düşüneceğiz.

Doğanın etiğe ihtiyacı yok biz insanların etiğe ihtiyacı var.

Yemek Vakası

Aile dostumuzun gitmiş olduğu restoranda sipariş gelen yemek yapılıyor. Yemek çıkma aşamasına gelince yemeğin içine uçan bir böcek düşüyor. Ardından bir böcek alındı ama o yemek yeni yapılmadan servis edildi. Mutfakta çalışan kişiler de bu olay karşısında bir şey olmaz diyerek görmezden geldiler.

Bu durumda ne yapardınız?

Yorumum: Durumun yanlış olduğunu yemeğin bu şekilde servis edilmemesi gerektiğini söyledim ve bu yapılanın duyulması halinde restoranın müşteri kaybı yanında markasına gölge düşeceğini belirtirdim.

1- Vakada etik olmayan hangi davranışlar, hangi kararlar, hangi uygulamalar var?

Yemeğe düşenin böcek olduğu bilindiği halde servis yapılması ve herkesin bu olayı normalleştirip kayıtsız kalması.

2- Vakada kahraman ben olsaydım bu durumda ne yapardım?

Ben olsam yemeğin tekrardan yapılmasını isterdim ve bu olayla ilgili ısrarcı olurum ve çalışandan müdüre kadar ulaşım yapılan yanlışın düzeltilmesi için bana başta çalışanlar. Daha da yapılmazsa bizzat kendim yemeğin yenisini yapmak isterdim.

Otuz Yıla Sığan Meslek Deneyimleri

(Tarım, Gıda, Çevre, Mühendislik Etiği Açısından)

1990 yılında mezun olduktan sonra başlayan ziraat mühendisliği mesleğimi icra etmeye başladıktan sonra bulunduğum ortamlarda insanlarla etkileşimde olmaya başlayıp meslek etiği gereklerini yerine getirmek için kendimce etik açılarından iyi, doğru, sorumlu, adil ve çalışkan olmaya çalıştım.

Genç ve idealist olarak atıldığım meslek hayatımda edindiğim tecrübeler, gözlemler ve deneyimler doğrultusunda vereceğim örnekler genellikle etik olmayanları kapsamaktadır. Mesleğimi icra etmek için direkt olarak Bakanlıkta çalışmaya başlama şansım olmadığı için başka bir kurumdan kadromu alarak Bakanlığa geçiş için başvuru yaptım. Uzun bir süre sonra etik dışı ancak (torpil) vasıtasıyla Tarım Bakanına ulaşım kurumlararası geçiş onayını aldıktan sonra Üniversite eğitimimde Bitki Korumacı olarak eğitim tecrübem doğrultusunda Bakanlık merkez teşkilatındaki Genel Müdürlükte doğrudan ilgili birimde çalışmaya başladım yaklaşık otuz yıl önce. Tespitlerim bu süre zarfında yaşadıklarım, gözlemlediklerimden ibarettir.

İnsanoğlu olarak varlığımızı devam ettirebilmemiz açısından bizlerin tarımsal üretim sonucu güvenli ve güvenilir gıdaya ulaşabilme hakkımız bulunmaktadır. Ancak tarımsal üretim sürecinde 81 Tarım ve Orman İl Müdürlüğü çalışma alanı çerçevesinde teknik ve idari açıdan bu kurgulama yapılmaktadır. Kırsalda özellikle kadın işgücünün yoğun olarak katkı sağladığı üretim süreci boyunca yine kadınlar emeğinin karşılığını alamamakta ve etik olmayan haksızlıklarla karşı karşıya kalmaktadır. Tarımsal üretimin yoğun olarak yapıldığı illere diğer illerden işgücü takviyesi yapılması da gerektiğinin-

den genel olarak aileler toplu olarak zorunlu eğitim yaşında olan çocukları ile beraber uzun süreli yer değişikliği yapmak zorunda kalmaktadırlar. Yaşlıları ile aynı eşit ortam ve kalitede eğitim alamayan ya da eksik eğitim alan çocukların maruz kaldıkları bu şartlar nedeniyle diğer yaşlıları karşısında haksızlıklar yaşadıkları için insanlık adına hiç etik değildir.

Binbir zorlukla üretilen tarımsal ürünlerin üretim yerinden son nihai tüketiciye ulaşıncaya kadar geçen aşamalarda farklı alıcı ve satıcılar arasındaki ücretlendirme zarurietini yüzünden üretenden çıkan fiyatla tüketicinin ödediği fiyat arasındaki uçurum birincil üretimi gerçekleştiren çiftçilerin emeğine karşı yapılan büyük haksızlık olup hiç etik değildir.

Bakanlık merkez teşkilatında karar vericilerle birebir iletişim halinde çalışmadaki mesai süreçlerinde ise yaşanan etik dışı değerlendirmeler, çalışanlar arasındaki değerlendirmelerin eşit yapılmaması, övgüye değer olanların değil de farklı bakış açısı gösterilerek (ör: büyük proje) yararlandırma yapılması, idarecilerin çalışanlar arasındaki mesaiye devam konusunda; titiz olmayan, suiistimal edenlerle mesaiye tam riayet edenlerin aynı kefedede değerlendirilmesi de adil olmayıp etik değildir.

Çok nadir de olsa üreticilerin kendi tüketimleri için ürettikleri ürünleri ayrı bir üretim yerinde, satış için üretilenlerin ise farklı bir yerde yoğun kimyasal ilaçlamaya maruz bırakarak üretmeleri çevre, insan sağlığı ve gıda açısından yanlış olması, vicdansızlık yönüyle de hiç etik değildir.

Tarımsal üretime çok elverişli arazilerin tarım dışı alanlara çıkarılması (ÇED Raporu ile) yapılaşma ve maden sahalarına açılması, tahrip edilen alanların eski haline getirilmemesi, kurallara uyulmaması da tarım ve çevre açısından hiç etik değildir.

Kaynakların tam odaklı kullanılmaması ve hibe kaynaklı desteklenen projelerin amacı doğrultusunda değerlendirilmemesi ve çalışmaların sürekliliğinin sağlanmaması da kaynakların doğru ve adil kullanılmaması açısından hiç etik değildir.

Ülke tarımı açısından da teşkilat bünyesinde yapılan haksız ve yetersiz atamalar nedeniyle tarım politikamızda istikrarın sağlanamaması açısından sürdürülebilirlik olmamakta tarımsal üretim ve gıdaya ulaşım açısından yaşanan ekonomik sıkıntılar baş göstermekte, güvenli ve güvenilir gıdaya ulaşamayan sağlıksız beslenme nedeniyle insanlık açısından hiç etik değildir.

Tespitlerim aslında herkesin bizzat yaşadığı ya da gördüğü, duyduğu olaylar olup tarafımdan tekrar gündeme getirilme ihtiyacı duyulmuştur. Zira her bir konu içerisinde çok fazla yaşanan vakalarla karşılaşmıştım.

Eksik İfadelerle Gerçeği Saklamak

Bilgi çağında yaşıyoruz. Her şeyin bir tuş uzağımızda olduğu, iletişim kanallarının baş döndürücü bir hızla aktığı bu dünyada, ne yazık ki hakikatin sesi bazen kısık, bazen de yönlendirilmiş bir tonda çıkıyor. Gerçeğin tamamını söylemek yerine, yalnızca işimize gelen kısmını anlatmak artık bir iletişim stratejisi hâline geldi. Bu durum yalnızca medya ya da siyasette değil, soframıza kadar gelen her üründe de karşımıza çıkıyor.

Hiç düşündünüz mü? Son zamanlarda marketten aldığınız “dondurma” gerçekten dondurma mıydı? Ambalajın ön yüzünde büyük puntolarla yazılmış marka isminin yanında rengârenk çizimler, cezbedici görseller yer alırken; arka yüzünde, içerik bilgilerinin bulunduğu kısımda “dondurma” kelimesine rastlamadınız mı? Çünkü o ürün, Türk Gıda Kodeksi'nin Dondurma Tebliği'ne göre teknik olarak “dondurma” sayılmıyor olabilir. Ancak bu bilgi, çoğu zaman gözden uzak bir köşeye, minik harflerle yerleştirilmiştir – eğer yer alıyorsa.

Bu noktada bir etik sorusu doğuyor: Gerçeği tüm yönleriyle açıklamamak ama yasal boşluklardan yararlanarak sorumluluktan sıyrılmak etik midir?

Tüketici olarak biz, buzlukta duran her soğuk ürünü “dondurma” sanıyoruz. Ürün bize bu izlenimi vermek üzere tasarlanıyor, ancak aslında öyle değil. Bu bir aldatma değilse bile, algıyı yönlendirme ve bilgiyi eksik verme yoluyla şekillendirme değil midir?

Firmaya dönüp “Bu nasıl dondurma?” diye sorsanız, alacağınız cevap muhtemelen şu olacaktır:

“Bu ürün dondurma değil ki!”

Peki etik dediğimiz şey yalnızca yasal zorunluluklarla mı sınırlıdır? Gıda sektöründe üreticiye düşen sadece yasal gereklilikleri yerine getirmek midir, yoksa şeffaflık ve tüketicinin bilinçli tercihte bulunmasına saygı göstermek gibi ahlaki sorumluluklar da taşımak gerekir mi?

Bu örnek, yalnızca bir dondurma meselesi değildir. Bu, modern pazarlamanın içinde giderek görünmezleşen, ama etkisi büyüyen bir etik sorununun küçük bir yansımasıdır. Ürünün üzerindeki kelimelerin seçimi, yazının büyüklüğü, sunulan ya da saklanan her bilgi bir tercihtir. Ve her tercih, bir etik tutumun sonucudur.

Gıda güvenliği sadece mikrobiyolojik risklerle ilgili değil, aynı zamanda bilgi güvenliğiyle, yani doğru ve tam bilgilendirmeyle de ilgilidir. Bilinçli tüketici olmak yetmez; üreticinin de bilinçli, vicdanlı ve dürüst olması gerekir. Aksi hâlde, etik boşluklardan kâr doğar ama güven yok olur.

Gururun Mu? Vatandaşın Çıkarı Mı?

Gıda alanındaki işlemlerin 560 Sayılı Gıdaların Üretimi, Tüketimi ve Denetlenmesine Dair Kanun Hükmünde Kararname ile Tarım Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı işbirliği ile yürütüldüğü dönemde ben Sağlık Bakanlığında çalışıyordum. Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde Gıda, Beslenme ve Laboratuvarlar Dairesine bağlı hizmet veren Çalışma İzni Şubesi işimi severek yaptığım birimdi. Orada kendimi gerçekten işe yarar ve iyi şeyler yapan biri olarak görüyordum. Türkiye'nin bütün illerinden gelen gıda ile ilgili sorunlar bu şubede çözülüyor, belli bir kategorideki iş yerlerinin çalışma izni bu şubede çalışanlar tarafından ciddi bir denetim sonrasında veriliyordu.

Hem istihdam yaratan, hem de işlenmiş gıda gibi ham maddesi sınırlı zamanda üretim bandına sokularak mamul haline getirilmek zorunda olan bir iş kolunda, devlet memuru olarak gerçekten hızlı hareket etmek ve çok titiz çalışmak gerekiyordu. Bu bilinçle hareket ettiğim için çoğunlukla bu iş benim, bu iş benim değil diye düşünmüyordum, vatandaşın lehine olacak şekilde bana sevk edilen dosyaları ve yazıları en hızlı ve olumlu şekilde sonuçlandırmaya çalışıyordum. Çoğunlukla geç saatlere kadar çalışıyor ve mesai ücreti de almıyordum. Çünkü kimse benim işimi ne kadar hızlı yaptığımla veya vatandaşı mağdur etmemek için özveriyle çalışmamla ilgilenmiyordu. Hatta sanki çok yoğun çalışıyorlarmış gibi bazı panolarda yazan "panik yok, işler yetişir" yazılarını gördüğümde gülümsemekten kendimi alamıyordum. Çünkü gıda hammaddelerinin çoğu öyle günlerce, haftalarca bekletilebilecek veya canlı istediğinde üretim yapıp istemediğinde depolarda bekletilecek niteliklere sahip değildir. Zamanında üretim zincirine katılmazsa tonlarca gıda hammaddesi çöp olur. Bunu en iyi gıda denetçileri, iş yeri sahibi ve o üretimi yapan çalışanlar bilir. Aynı zamanda bu işyerlerinin teknik ve hijyenik açıdan uygun olmak koşuluyla bir an önce çalışma izni alması gerekir ki, geçimlerini sağlamak için burada çalışan insanlar ücret alabilsinler. Böylece ülke ekonomisi kazansın.

Bir gün bana sevk edilen bir dosyanın işlemlerinin aylardır sonuçlandırılmadığını gördüm. İş yerinin geçmişini, mevcut durumu evrak üzerinde inceledikten sonra vatandaşın işinin hızlı bir şekilde sonuçlandırılması adına gerekeni yaptım ve yazıyı Müdürüme elden imzalattım. Sonra da Daire Başkanına götürdüm. O da imzaladıktan sonra dosya Genel Müdür tarafından imzalanacak ve aylardır sürüncemede kalan bu dosyanın işi bitmiş olacaktı. Daire Başkanımın odasına girdiğimde asıl işi evrak getirip götürmek olan kişinin orada oturduğunu gördüm. İçimden "bu vatandaşın işi rast gidiyor, işleri daha hızlı ilerleyecek," diye düşündüm. Dosyayı neden elden getirdiğimi ve vatandaşın aslında aylardır gereksiz yere bekletildiğini anlattım ve dosyayı uzattım. Dosyaya söyle bir göz attıktan sonra Daire Başkanım;

"Bu iş yeri sahibi senin neyin oluyor?" dedi.

Böyle bir soru beklemiyordum. Aslında Daire Başkanım beni çok iyi tanırdı. Zaman zaman bazı konularda ters düştüğümüz olurdu ama benim mevzuata uygun hareket edeceğimi iyi bilirdi.

"Hiçbir şeyim olmuyor. Aylardır dosyası beklediği için işin daha fazla sürüncemede kalmaması adına elden getirdim," diye cevap verdim.

"Bu seni neden ilgilendiriyor?"

"İşim bu olduğu için olabilir mi?"

Neyi konuşuyorduk? Anlamadım. Üstelik alaycı konuşuyor ve küçümseyerek bakıyordu. Siyasi bağlantılar nedeniyle işgal edilen koltuklarda oturan ve yaptığı işin ne kadar önemli olduğunu anlamayan yöneticilerle çalışmaya alıştığım için aldırılamaya çalıştım. Ben bu iş yerinde vatandaşa hizmet etmek için vardım. Birilerinin egosu, kompleksleri beni ilgilendirmiyordu. Dosyayı imzaladıktan sonra bana uzattı.

"Al, Genel Müdüre götür."

Masasının ön tarafında oturan görevliyi göstererek;

"... Bey burada. O götürebilir," dedim.

Beni tepeden tırnağa kadar inceledi ve makamının ne kadar önemli olduğunu anlatırcasına arkasına yaslandı.

"Ben senin götürmeni istiyorum," dedi.

O sırada gözüm asıl işi getir götür olan çalışana takıldı. Bütün bu yaşananlardan büyük bir zevk aldığı belliydi. Nasıl zevk alması? Bir mühendis Daire Başkanının odasına girmişti ama oturmasına bile izin verilmemişti. Kendisi oturuyordu. Üstelik konuşmanın sonuna kadar ayakta bekletilmesi yetmemiş, bir de onun yapması gereken işi yapması istenmişti. Ona karşı ne hissedeceğimi bilemedim. Çünkü bir gün olsun benim istediğim dosyayı veya evrakı getirmemişti. Getirdiğinde de on dakikalık işi günler sonra yapmıştı. Böyle bir zihniyete, böyle bir çalışma anlayışına söyleyecek sözüm yoktu. Bu durumu amirlerime söylediğimde "o, bilmem kimin yakını. Üzerine gitme" demekten geri durmamışlardı.

Birkaç saniye tereddüt ettim. Elimdeki dosya gereksiz yere aylarca bekletildiği için vatandaş mağdur edilmişti. Yaptığı onca yatırıma rağmen iş yerini bir türlü faaliyete geçirememişti. Bu nedenle orada çalışacak insanlar henüz işe başlamamış, evlerine ekmek parası götürmemişlerdi. O anda dosyayı almaz ve Genel Müdüre götürmezsem bu iş yeri sahibi kim bilir daha kaç ay beklemek zorunda kalacaktı. Bu durumu şikâyet etsem eminim ki beni suçlu çıkarırlardı. Bu davranışı, bu tavrı hak etmemiştim. Gururuma, kişiliğime ve mesleğime yapılan saldırıyı mı önemsemeliydim? Yoksa

yüzerce insanın evine ekmek parası götüreceği iş yerinin bir an önce açılmasını mı sağlamalıydım?

Zafer naraları atan iki çift göz eşliğinde dosyayı masadan aldım ve odadan çıktım.

Başarmak İçin Asla Vazgeçme..!

Her Başarısızlık Başarıya Giden Bir Kazançtır...

İnsanlar hayatları boyunca bir çaba içerisine girerler. Yeri gelir bunu başarırlar, yeri gelir bunu başaramazlar. Başarılarından ders çıkarıp kendilerine ekleyerek hedefleri doğrultusunda gidenler güzel başarılar elde ederler. Pes etmemek gerekir. Girilen işlerden vazgeçmemek gerekiyor, hele ki doğru bildiğinizden şaşmamalısınız. Etik, dürüst ve ahlak değerlerine göre hareket ettiğiniz sürece başarısızlıklarınız sizin kazancınız olan başarılarınız olur.

Saygılı, iş ahlakı düzgün olan Tarık isminde bir dostum kardeşim var. Her girdiği işi düzgün yapar ve yalan konuşmaz dürüştür, haksızlık karşısında da tepkisiz kalamaz. O yüzden; iş yerlerinde pek tutunamaz. Günün birinde bir garsonluk işi başvuruyor kendisi. İşe başlıyor. Her şey güzel gidiyor. Bir gün ben dedim ki ; “senin çalıştığın yere ziyarete geleyim olur mu?” dedim. “Olur abi” dedi. Ben gittim. Kendisinden önce varmışım çalıştığı yere. Tarık yok diye sipariş vermedim. Mesaj yazdım. Dedi ki ; “Abi ben gelince senin siparişini alayım” . Ben de; “Tamam” dedim. Aradan biraz vakit geçti Tarık geldi. Uzaktan selamlaştık. İşyerinde fırça yememesi için. Sonra patron olan kadınla Tarık tartışıyor gibiler uzaktan görüyorum, duyuyorum. Görmemezlikten, duymamazlıktan geliyorum. Sonra Tarık bana mesaj yazıyor. “Abi sen A... nın oraya geçer misin? Ben de birazdan oraya geliyorum.” diyor. Ben de; “Tamam” dedim. Geçtim oraya bekledim Tarık’ı. Ters giden bir şeyler vardı belliydi. Tarık geldi. Sordum. “Ne oldu?” dedim. “Abi kovuldum “ dedi. “Neden? “ dedim. “Abi kadın beni aradığını iddia ediyor, ben de aramadığını söylüyorum, inanmıyor bana” diyor. “Dediğine göre beni aramış, açmışım saçma sapan konuşmuşum, kötü sözler söylemişim. Abi ben kadına diyorum ki beni aramadınız diyorum, arama kaydını gösteriyorum. Araması yok. Telefonunuza bakabilir miyim dedim kimi aradığınıza dedim abi” diyor. “Beni diye başkasını aramış, başkası açmış. Ben öyle deyince, sen ne demek istiyorsun deyip beni kovdu. İşte yanlış bir şey yapsam tamam ama bu sebep çok saçma değil mi abi” diyor. Ben de ; “saçma” dedim.

Vazgeçmedi başka bir yerde iş bulup çalışmaya devam etti. Başında da dediğim gibi; “BAŞARMAK İÇİN ASLA VAZGEÇME..! HER BAŞARISIZLIK BAŞARIYA GİDEN BİR KAZANÇTIR..”. Tarık haksızlığa gelemediği için işyerlerinde uzun kalamıyor. Başarısız oldukça her başarısızlıkla tuhaf bir başarı elde ediyor. Tarık’ın haksızlık karşısında verdiği tepkiler ve sergilediği tutumlar bence etik bir davranış.

Şimdi size soruyorum; Garsonluk yapan Tarık’ı işi dışındaki bir sebepten dolayı işten atan kadının yaptığı etik mi?

Hedef Ve Özgüven Bizi Her Daim Gitmek İstedığımız Yere Götürür

Üniversite üçüncü sınıfta karar vermiştim milli parklar ile ilgili kurumda çalışmaya. Çünkü o yıl aldığımız milli parklar konulu ders benim bu kararı almamda tetikleyici bir güç olmuştu. Türkiye’nin milli parklarından örnekler vermiş ve doğa korumanın önemine vurgu yapmıştı derslerde değerli hocamız Prof. Dr. İlçin Aslanboğa. Sadece doğal değil aynı zamanda tarihi yerlerin de milli park olduğunu zamanla öğrendim. Hatta Afyonkarahisar’da da bir müze ve milli parklara ait birim olduğunu da öğrendim, zamanla. Afyonkarahisar’lıyım ben. Hemen yaz tatilinde Zafer Anıtının karşısındaki Zafer Müzesi’ni ve milli parklar ile ilgili birim çalışanlarını ziyareti ettim. Başkomutanlık Meydan Muharebesinin geçtiği yerlerin Milli Park ilan edildiğini yine o zamanlarda (1989 yıllarında) öğrendim.

1990 yılında mezun olduktan sonra dönmüştüm memleketim Afyonkarahisar’a. Ziraat Mühendisi Peyzaj Mimarı olarak belediyelerde çalışma olanağımız vardı ve ben de ilk çalışmam Bolvadin belediyesinde başladım. Sonra civar belediyelere Konya Yunak Belediyesi. Ancak ana hedef Milli parkların yer aldığı Orman Bakanlığı’na geçebilmektir.

Ülkemizde özellikle 1980’li yıllardan sonra eğitim aldığın meslek alanında hedeflediğin kurum veya kuruluşta görev alabilmen pek de kolay olmuyordu. Tanıdık, eş-dost daha da açık söylemek gerekirse “torpil” çok önemliydi işe girişlerde ve hatta her yerde. 1996 yılına kadar çeşitli belediyelerde çalıştıktan ve kadromu aldıktan sonra (ki ilk aldığım kadro muhasebe müdürlüğüdür) Orman Bakanlığı’na nasıl geçiş yapabilirim çabalarına giriştim. Etik mi? değil mi? hiç sorgulamadan ben de torpil arayışlarına başladım. Yani beni oraya taşıyabilecek, daha doğrusu Milli Parklar’da çalışmamı sağlayacak olanakları araştırdım. Bireysel çabalarımla ilgili kuruma gittim, kendi köylümüz olan Ömer abim (minnetle anıyorum) yol gösterdi ve gerekli evraklarımı sağlayarak müracaatımı yaptım. Buraya kadar gerçekten insani ilişkiler ve hiç kimsenin hakkına da tecavüz etmeden olabirlik ölçüsünde süreci takip ettim. Gittiğim veya ulaştığım her yöneticiye neden milli parklarda çalışmak istediğimi anlattım. Ve nihayetinde 1996 yılının 14 Ekim’inde Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü Milli Parklar Dairesi Başkanlığında heyecanla görevime başladım.

Buraya kadar geçen süre 6 koskoca yıldır. Ama beni yıldırılmamıştı. Şimdi istediğim yerde çalışma fırsatını tırnaklarımla kazıya kazıya ancak kendimi en doğru şekilde ifade ede ede ve elbette bana yol gösteren büyüklerim sayesinde gelebilmişim.

Artık Milli Parklarda olabilmenin heyecanı ve hevesiyle yarım kalan yüksek lisansımı da tamamladım, kendimi yetiştirebilmek için inanılmaz çaba gösteriyordum. Sürekli soruyor, öğrenmeye çalışıyor ve hatta ne iş verilirse ayırt etmeksizin zevkle yapıyordum. İdariciler tarafından da takdir ediliyordum çünkü hiç verilen işe “hayır” demediğim gibi, hızlı da yapmak için gayret ediyordum. Burada bir hususun altını çizmek gerekiyor yalnız, bu süreçte yani 1996-2005 yılları ara-

sında ben milli parkçılığın ne olduğunu ciddi anlamda öğrendiğimi düşünüyorum. Tüm çalışmalarımızda mevzuat, teknik bilgi ve alan yönetimine yönelik durumlar dikkate alınır; doğa koruma da mevzuat kadar etik değerler de önemsenirdi. Ne olduysa 2005 yılından sonra yavaş yavaş bazı değerlerde değişimler olmaya başladı.

Eskiden Milli Parklar ile ilgili bu kuruma iş insanları gelmezlerdi. Korunan alanlar içinde yatırım talepleri olmazdı. Ancak 2005 yılından sonra özellikle turizm açısından potansiyeli yüksek olan alanlara yönelik yatırımlar artmaya ve lüks araçları olan ellerinde hediyelerle gelen talepçilerin sayısı da artmaya başladı.

Yöneticiler de kurumsal yapılanmaya ve değişime bağlı olarak değişmeye başlamışlardı. Teknik personel olarak görev yapan biz mühendisler doğa koruma ile ilgili sadece teknik bilgi vermekle kalmıyor aynı zamanda korunan alanların savunuculuğunu da yapmaya gayret ediyorduk. Aslında biz görevimizi yapıyorduk. Kamu kurumlarında yöneticiler kurum dışından ve neredeyse konuyu hiç bilmeyenlerden gelmeye başlamıştı. Kurum içinden de atamalar olsa genel olarak Genel Müdür ne derse o işin yapıldığı dönemler gelmişti. Teknik personel açısından son derece sıkıntılıydı her gün.

İşte asıl anlatmak istediğim olay böyle bir dönemde yaşandı. Milli parklarda "Alan Kılavuzluğu" uygulamasını başlatmıştık. Bu uygulamanın başlatılmasında çok büyük emeğim olmuştur. 2006 yılında Alan Kılavuzluğu yönetmeliği çıkarıldı ve eğitimlere başlandı. Amacımız özellikle korunan alanlar içinde yaşayan yöre halkının bu alanlara gelen ziyaretçilere alanları tanıtmaya ve alanların da yöre halkı ile birlikte korunmasına ve yönetimine olanak sunmaktı. İlk çalışmalara başlandığında bazı zorluklar yaşanmış olsa da bu zorlukların ana kaynağı nasıl etkili olunabilir sorusuna cevap bulmak içindi. Ancak ilerledikçe temel sorun yöneticiler ve karar vericilerin yönetmelikte tanımlanan kriterlere uygun olmayan adayları da sürece entegre etmek için çaba harcamaları ve teknik personelin zorlanmasıydı.

2011 yılında Ağrı Dağı Milli Parkı için de alan kılavuzluğu eğitim programı düzenlenmişti. Ağrı Dağı Milli Parkı'ndaki eğitim milli parka en yakın olan Doğubeyazıt İlçesinde yapılmıştı. Alan kılavuzluğu eğitimine katılım sağlayanlarda aranan temel kriterler arasında "Taksirli suçlar ile kısa süreli hapis cezasına seçenек yaptırımlara çevrilmiş veya aşağıdaki sayılan suçlar dışında tecil edilmiş hükümler hariç olmak üzere, 6 aydan fazla hapis veyahut affa uğramış olsalar bile devletin şahsiyetine karşı işlenen suçlarla, basit ve nitelikli zimmet, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı veya şeref ve haysiyeti kırıcı suçtan veya kaçakçılık, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırmak, devlet sırlarını açığa vurma suçlarından dolayı hükümlü bulunmamak" yer almaktadır.

O zaman Orman Bakanlığı, Çevre ve Orman Bakanlığı olarak değiştirilmiş ve her ilde İl Çevre ve Orman Müdürlükleri kurulmuştu. Milli Parklar ile ilgili çalışmalar da İl Müdürlüklerinin yönetiminde ilerliyordu. Alan kılavuzluğu uygulamasına katılım sağlayacak adaylar gerekli belgelerini tamamlayarak İl Çevre ve Orman Müdürlüğü'ndeki ilgili Birime sunmuşlar ve ilgili Birim yetkilileri tarafından da Kabul almışlardı.

Biz Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Milli Parklar Dairesi Başkanlığı, Alan Yönetimi Ekibi olarak da hem eğitimin uygulanması ve hem de sonrasındaki değerlendirme süreçlerini koordine ediyorduk. Üç hafta süren eğitimlerin ilk iki haftası teorik, üçüncü haftası ise arazi de uygulamalı yapıyordu. Eğitime başlamıştık ve ilk iki haftasının tamamlanmasını müteakip üçüncü hafta arazi uygulamasını yapacaktık. Arazi uygulamasında bizi engelleyen bazı dışsal sorunlar vardı. Bölge askeri açıdan koruma altında ve güvenlik açısından bazı riskleri de vardı. Öte yandan yapılan bir eğitimin de hem mevzuat ve hem de diğer bölgelerdeki eğitimler ile aynı nitelikte tamamlanabilmesi için arazi uygulamasının da bizzat alanda yapılması gerekiyordu. Tüm katılımcılar bu eğitimi alabilmek için kuruma ödeme yapmışlardı ve zamanlarını ayırıyorlardı. Bizim de eğitimi planlandığı ve duyurulduğu şekilde yapmamız gerekiyordu. Bu konu da ısrarcıydık. Eğitim ekibi olarak her türlü kısıtlamalara rağmen biz arazi uygulamasını da aday alan kılavuzları ile birlikte alan uygulamalarını da yaparak tamamladık ve en son yapılan sınavı da yaparak merkeze yani Ağrı'ya döndük. Sıra sınavların değerlendirilmesi idi.

Arazi sınavı ayrı yapılmış ve katılımcılar inanılmaz iyi performans sergilemişti. Yazılı sınavların da okunup tamamlanmasını müteakip sonuç raporu düzenlenmesi aşamasına geçilmişti. Bu arada sınav komisyonu gece de çalışarak süreci tamamlamaya çalışıyordu. Yapılan değerlendirme sonucunda mevzuata aykırı olarak üç katılımcının sürece dahil edildiği tespit edildi. O sırada komisyonda olmamasına rağmen İl Çevre ve Orman Müdürü de sınav komisyonunun bulunduğu yere geldi. Zaten İl Müdürü karar verici ve diğerlerini de etkileyebilecek pozisyonda olabileceğinden hem komisyona dahil edilmez ve hem de değerlendirme aşamasında aynı mekanda bulunması da etik açıdan istenmez. Hal böyle olmasına rağmen sayın İl Müdürü de sürece entegre olmak istedi. Bu sırada değerlendirme komitesinin özellikle kurallara uygun olamadan eğitime dahil edilen üç kişiyi eğitim dışı tutulması ve bu konunun Hukuk Müşavirliğine taşınması gerektiği konusundaki kararını da ısrarla ret etti.

Süreçte bu komisyonun başkanı olarak ben kendisinin bu sürecin dışında olması ve hatta şu an burada olmaması gerektiğini ısrarla belirtmeme rağmen sorun devam ettirildi. Komisyon Başkanı olarak gereken ne ise o işlemlerin yapılmasına odaklanılarak tutanağı hazırladık ve bu üç kişi ile ilgili olarak da Hukuk Müşavirliği görüşü sonrası gerekli işlem yapılacaktır ibaresiyle süreci sonlandırdık.

Ancak burada değerlendirme süreci sonlandı sadece. Zira daha o gün sayın İl Müdürü tarafımdan şahsım Genel Müdüre şikayet edildi ve tarafımızdan hazırlanan rapor ve ifadeler Genel Müdürlüğe sunulmuş olmasına rağmen aradan daha 10 gün geçmeden hiç bir bilgi verilmeksizin tayininim Bakanlık da farklı bir Birime çıkarıldığı iletildi.

Burada benim açımdan çıkarılan bir kaç önemli ders vardı.

Birincisi, biz ekip olarak mevzuata uygun hareket etmiş ve hiç kimsenin hakkını zayi etmemiş ve hatta diğer katılımcıların da hakkını korumuştuk.

İkincisi, kurumu doğru uygulamalar konusunda teknik olarak doğru bilgilendirmiş ve yönlendirmiştik ancak hiç bir başarının cezasız kalmadığını bir kez daha deneyimlemiştik.

Üçüncüsü, Her ne olursa olsun doğru olan neyse her şeye rağmen onun yapılması gerektiği; ancak hiç bir şeyin şahsımı engelleyemeceği ve daha üniversite yıllarında karar verdiğim milli parklarda çalışma hedefimde hiç bir engelin olamayacağını bir kez daha kanıtlamıştım.

Zira, ben bu tayinle istedikleri yere gitmemiş ve hakkımı savunmuş milli parklara geri dönmüştüm.

Bildiklerin Ve Bilmediklerin Arasında Geçen Zamanda Yüzleşeceğin Bazı Gerçekler

5 yıl önceydi. Yine hafta başı yola çıkmış bayi ve üretici ziyaretlerine başlamıştım. Günlerim ziyaret, ürün tanıtımı, teknik destek ve çiftçi toplantıları düzenlemekle geçmekteydi. Genelde işim gereği Pazartesi günü sabah çıkıp Cuma akşamı evime dönebiliyordum.

Üretimin yoğun devam ettiği bahar aylarından biriydi. Bursa'nın Orhangazi ilçesinde öğle saatlerinde bayi ziyaretindeydim. Selamlaşma, hal hatır sorma derken içeriye 40'lı yaşlarda bir çiftçi girdi. Karşımdaki sandalyeye oturdu. Belli ki bir şeyler alacak, birazda sohbet edecekti. Bayimle girdiği diyalogtan zirai ilaç alacağını anladım. Sohbete katılıp ne ürettiğini sordum. Serada hıyar üretimi yaptığını söyledi. Kendimi tanıttıktan sonra hangi bitki koruma ürünlerini kullandığını, ne tür gübreler uyguladığını ve hangi firmaların ürünlerini satın aldığını merak ettim. Anlatmaya başladı. Bir kaç ticari isim ve firma ismi söylerken, serasında daha yeni ilaçlama yaptığından bahsetti. -Ne ilaç kullandın? diye sordum. -Sinek ilacı, diyerek bir ticari isim verdi. Bana -Sizde böyle bir ilaç var mı? Ama 1 günlük olacak, attıktan 1 gün sonra toplayabilmem lazım, dedi. -Maalesef bizde böyle bir ilaç yok, zaten bildiğim kadarıyla böyle 1 gün hasat süreli insektisit piyasada yok bulamazsın, dedim. Kullandığı ilaç hıyarda yaprak galeri sinekleri için ruhsatlı ve kullanılan fakat hasat süresi 3 gün olan bir zirai ilaçtı. -Peki neden 3 günlük hasat süreli ilaç olmasını istiyorsun? diye sordum. -Her gün toplamak zorundayız, tüccar beklemiyor mecburuz, dedi. Etik olarak kesinlikle yapılmaması hatta düşünülmemesi gereken bir davranıştı. Şaşkınlık içinde -kulaklarım doğru mu duydu acaba? diye düşünerek, -Nasıl yani? Bugün ilaçladın, yarın hasat mı edeceksin? diye sordum. -Bazen mecbur kalıyoruz, cevabını alınca; yaptığının yanlış olduğunu fark etmesi, idrak etmesi ve bilinçlenmesi için dil dökmeye başladım. Biraz gergin ve öğütleyici halimle bu düşünce ve davranışının toplum sağlığını ciddi biçimde etkileyeceğini belirterek uyarınca, -tabi ki dikkat ediyorum ama nadir de olsa topladığımız oldu, diyerek genelde dikkat ettiğini vurgulayıp, ekonomik kaygılarından dolayı tüccarın baskısına boyun eğdiğinin itirafını da yapmış oldu.

Bayi çalışanı üreticinin talep ettiği ürünleri eline tutuşturdu. Sohbetimiz o sırada sonlandı ve bir an önce çıkıp gitmek niyetiyle kalkıp utanırcasına kapıya yönelerek hayırlı işler diledi ve çıktı. Arkasından bakakaldım. Bu durumu bir yandan eleştirmeye devam ederken, öte yandan aklımda deli sorular sıralandı. Acaba yediğimiz meyve ve sebzeler arasında böyle bir üreticinin hatalı işlemi nedeniyle ilaç kalıntılı herhangi bir ürün var mıydı? Peki bundan sonra yiyebilir miyiz? vs... Elbette her üretici böyle düşünmez, hatta hiçbir üretici bu riski almaz, almamalı. Ancak içinden birkaç üretici bile bu şekilde ekonomik kaygılarıyla hasat süresine dikkat etmeden toplayıp satmış olsa dahi bu ürünlerden yeme ihtimalimiz var diye düşünüyorum. Üstelik ciddi sağlık problemleri gelecekte bizi bekleyebilir.

O günden sonra her meyve sebze alışverişimde kulaklarımda üreticinin cümleleri yankılanıp aklıma geliyor. İş hayatımda her üretici görüşmelerimde, çiftçi toplantılarında konunun önemini anlatmaya çabalıyorum. Şahit olduğum bu durumla ilgili farklı mı davranmalıydım bilmem ama o günden bu güne bir şeylerin değiştiğine inanmak istiyorum. Ülkemizde bu kaygılara kapılmadan böyle durumlarda asla taviz vermeden tüccarın karşısında dik durabilen üreticilere ihtiyacımız var. Tüccarında üretimi sorgulayıp asla ekonomik kaygının önceliği olmadığını üreticiye bildirmesi etik bir davranış olacaktır. Ayrıca sistemin önce insan sağlığını koruyacak tedbirler üzerine kurulması ve hiçbir endişeye mahal vermeyen, etik davranışların topluma yerleşmesini sağlayan etkili bir eğitim ve kontrol düzeninin oluşması çok önemli görülmelidir. Bunu başarmak zor olmamalı.

Aynı Ürün İki Farklı Fiyat

Merhabalar, M... Mağazaları'nda çalışırken dikkatimi çeken bir konu hakkında kısa bir vaka çalışması hazırladım. Bilgilerinize sunar, teşekkür ederim.

Türkiye'de M... mağazalarındaki baharat reyonlarında "B.. D.." ve "B.. B.." adı altında satılan iki farklı marka bulunmaktadır. Her iki marka da B... Gıda San ve Tic. Ltd. Şti.'de üretilmekte. Ürünler, aynı adresteki aynı fabrikadan çıkmaktadır; ancak fiyatlara bakıldığında B... 21 TL iken B.. D... 13 TL civarındadır. Örnek olarak markete giren bir müşteri susam almak isterse ilk tercihi fiyatına bakmadan evvel genellikle kaliteli olduğunu düşündüğü "Bağdat Baharat" olmaktadır. Hâlbuki "B.. D.."nın susamını da alsa yine B.. B..'ın fabrikasında üretilmiş bir susam alacaktı. Bu sadece bir marka satışı, pazarlama stratejisi midir? Yoksa ürün kalitesinde de bir farklılık var mıdır?

Baharat fabrikalarında çalışan bir işçiyle görüştüğümde bana, aynı fabrikanın farklı markalar için ürün üretebileceğinden bahsetti. Ancak kullanılan parti, elek altı ya da üstü gibi hangi ürünün kullanılacağı yine bu markalara göre değişmekte.

Benim dikkatimizi çekmek istediğim nokta ise normalde üretime katılmaması gereken eski mahsul ya da elek altı ürünlerin paketlenip kısmen daha uygun fiyatlara satılması etik midir? Ürünlerin proses aşaması öncesinde ham madde seçimi için gerekli olan nitelikleri taşımayan ürünler fireye verilmek yerine paketlenip satılarak hem firma kar elde ediyor hem de tüketiciler ucuz ürün aldığını zannedip düşük kalite ürün alarak kar elde ettiğini düşünüyor. Yani alacakları ürünler, insanların seçimine bırakılmış gibi görünse de aslında fiyatları gereği düşük kalite ürün almaya mecbur bırakılmışlardır.

Sonuç olarak günümüzde gıda çeşitliliği çok olmakla birlikte kaliteli gıdaya erişim maddi açıdan zor olmaktadır. Üretime katılmaması gereken düşük kalite ürünler ise bir şekilde tüketiciyle buluşturulup süslü ambalajlarla pazarlanıp üretici tarafından kar ile sonuçlanmaktadır. Bulunan ürün sayısı ve çeşidinin çok olması tüketicinin kaliteli gıdaya erişebildiği anlamına gelmemektedir.

Hem Masabaşı Yönetici Hem de Araştırmacı Nasıl Olunur?

Kendi alanımdan örnekleme yapmayı uygun gördüm. Ben kamu kuruluşunda araştırmacı kimliğiyle çalışmakta olan birisiyim. Çalıştığım birimin üst yönetiminden veya hiç alakası olmayan, prestijli bir başka kurumdan insanlar beni bizzat arayarak ve bir başkasına söylütirerek yapmış olduğunuz araştırmacının yayınına beni yazabilir misiniz? Tarzında çalışma hayatım boyunca pek çok teklif aldım.

Beni arayan kişilere şunu söylüyorum ve soruyorum, tabi ki uygun bir dille söylemeye çalışıyorum. Ama ben izah ederken zorlanıyorum ve böyle bir teklif nasıl rahatça yapılıyor şaşırıyorum tabi ki.

Projenin yürütülmesi aşamasında hiç bulunmadığınız ve çalışmadığınız bir projenin yayın ekibine sizi nasıl alabilirim?

Ben projede yer almayan bir kişiyi sadece yayına ekleyeceğimi projede çalışan arkadaşlarıma nasıl izah edebilirim. Nasıl araştırmacının emeğini yok sayabilirim?

Bu diyaloglar aşırı ısrar ile devam ediyor. Reddediyorsunuz ama karşı taraf mutsuz oluyor?

Nedeni; ETİK kavramı konusunda hiçbir fikri yok ya da fikri olsa dahi bu teklifi yapmakta bir çekince görmüyor ve çok rahat isteyebiliyorlar.

Başka bir örnek vermek gerekirse yine üst yönetimden birisi benim tavrımı bildiği için birlikte proje yapalım. Ben projede görev alayım teklifi ile geldi. Tabi ki benim yöneticimin de haberi var olaydan. Tamam dedim proje teklifini hazırlayalım siz de ara sıra işletmeye gelir çalışmalara katılırsınız. Tamam mutabık olduk.

Bir hafta sonra proje metni bana ulaştı. Proje lideri kim dersiniz? Üst yönetimdeki kişi kendini proje lideri yazmış bizim kurum personelini de ben dahil olmak üzere yardımcı araştırmacı yazmış. Ben kurumumuzdaki proje değerlendirme toplantısında benim bu şekilde çalışmayacağımı, proje liderinin etik kurallar çerçevesinde kurum personelinden olması gerektiğini söyleyerek dedim ki;

Davul benim boynumda tokmak bir başkasında olacak ben kabul edemem dedim ve projeden ayrıldım. Yöneticim biraz kızmış olsa da bir şey söylemedi tamam dedi. Ancak olayın akabinde kurumda beraber çalışacağımız bir araştırmacı gelerek siz çıktınız Yönetici beni projede tutacak ne yapayım dedi. Bunun üzerine cesaretin var ise çıkarırsın yoksa proje çalışanı olarak görev alır işleri yürütürsün dedim. Ben cesaret edemem dedi ve projede kaldı.

Sonrasında ne oldu dersiniz. Bizim kurum araştırmacıları yardımcı araştırmacı olarak çalıştı proje lideri bir kez kuruma geldi sadece ziyaret için. Sonrası daha da ilginç proje sonuçları yayınlanıyor ve bizim araştırmacı arkadaşların adı yayında YOK!

Sonrasında 1 yıl sonra birileri şikâyetinde bulunuyor, bizim kurumdan bilgi istendi projede kimler var diye bilgi üst yönetime iletildi ancak sonuçlar hakkında bilgi sahibi değilim.

Bu olayların aslında hiçbir aşaması ETİK değil.

Böyle bir teklifi yapanda, böyle bir davranışı destekleyim kurum olanaklarının kullanan da projede istemeye istemeye çalışanda etik kuralları çiğnemiş oluyor. Biraz da mobbinge karışık bir durum.

Lavanta Ekimi ve Satış Periyodu

X, Ankara ilçelerinde çiftçilerimize lavanta üretimi konusunda, fide ve destek yardımda bulunuyor. Satış aşamasında çiftçimiz tarafından üretilen lavantaları bu konuda anlaşmalı olan bir firmaya satamıyor. Firma bu lavantaları Fransa'dan ithal ettiğini belirtiyor. Bizim çiftçimizin lavantaları analize gönderiliyor ve Fransa'nın lavantalarından daha kaliteli olduğu tespit ediliyor. Ülkemizde üretilen bu kaliteli lavantaların, ihraç edilip hem çiftçimizin kazançlı olması, hem de ülkemiz ekonomisine döviz katkısının yolu tıkanıyor. (Bu yol Etik midir?)

Not: Ülkemizde üretilen bu kaliteli lavantaların üretimini yeterince teşvik edilmediği ve üretilenlerinde pazarlanması (iç piyasa veya ihracat kanallarının yetersiz kalması).

Bu konuda bir örnek verecek olursam X lavanta fidesi ve tohum desteği ile çiftçilerimize üretim aşamasında teşvik ve destek olunuyor. Bu da etik anlamda güzel bir örnek olarak değerlendirilebilir.

Bu konunun biraz daha üzerinde durup üreticiler ile teknik destek anlamında, ilaç ve tohum desteğinin verilmesi ile üretim aşamasında Çiftçiler bitki hastalık, zararlı ve yabancı ot mücadelesi konusunda, üretici teknik anlamda aydınlatılıp üretim aşamalarında etik anlamında destek olunmalıdır.

ARAZİ KULLANIM PLANLAMASI VE TARIMSAL GELİŞİM

Yılmaz ÜLKÜ
Ziraat Mühendisi

Giriş

Arazi kullanım planlaması, tarımsal gelişimin sürdürülebilirliği ve etkinliği açısından temel bir unsurdur. Bu planlama, ekonomik, çevresel ve sosyal faktörlerin dikkate alınarak, mevcut arazi kaynaklarının en verimli biçimde kullanılmasını amaçlar. Planlama sürecinde ilk aşama, detaylı veri toplama ile başlar; bu aşamada toprak türleri, iklim şartları, su kaynakları ve mevcut arazi kullanım biçimleri belirlenir. Elde edilen veriler, alanın potansiyel ve kısıtlarını anlamaya yönelik analizlerle değerlendirilir. Bu aşamada, zemin kayıplarını en aza indirmek, erozyon riskini kontrol altına almak ve su kaynaklarının sürdürülebilir kullanımını sağlamak öncelikli konular arasında yer alır. Analiz sonuçlarına dayanarak, planlama stratejileri geliştirilir ve uygulamaya konur. Bu stratejiler, arazi kullanımını tarımsal, ormanlık, kentsel ve doğal alanlar arasında dengeli bir biçimde dağıtmayı amaçlar. Ayrıca, planlama sürecinde ekonomik ve teknik faktörler göz önünde bulundurulur; yeni teknolojilerin entegrasyonu ve çiftçilerin ihtiyaçları dikkate alınır. Böylece, tarımsal üretimin artırılması ve arazi kaynaklarının korunması sağlanır. Ayrıca, sürdürülebilir tarım uygulamalarının benimsenmesiyle, ekolojik denge korunurken, çiftçilerin gelir seviyeleri de yükselir. Bu süreç boyunca, yerel toplulukların katılımı ve bilinçlendirme çalışmaları, planlamanın başarısı açısından kritik öneme sahiptir. Ülke genelinde ve bölgesel düzeyde gerçekleştirilen bu planlamalar, tarımsal gelişimin temel dinamiklerini oluşturur ve ekonomik kalkınmayı destekler. Bu nedenle, arazi kullanım planlaması, doğal kaynakların sürdürülebilirliğini ve uzun vadeli tarımsal başarıyı garanti altına alan vazgeçilmez bir unsurdur.

Arazi Kullanımının Ekonomik, Ekolojik ve Sürdürülebilir Önemi ile İncelenmesi

Arazi kullanımı, ekonomik, ekolojik ve sürdürülebilir açıdan oldukça kritik bir öneme sahiptir. Ekonomik açıdan, doğru planlanmış arazi kullanımı, tarımsal verimliliği artırmak, üretim maliyetlerini düşürmek ve bölgede ekonomik kalkınmayı desteklemek açısından vazgeçilmezdir. Tarımsal faaliyetlerin etkinliği, uygun altyapı, verimli topraklar ve sürdürülebilir uygulamalarla sağlanabilir. Aynı zamanda, arazi kullanımı ekonomik potansiyelin maksimum seviyede değerlendirilebilmesine olanak tanır. Ekolojik bakımdan ise, arazi kullanım şekli ekosistemlerin sağlığını yakından etkiler. Doğal yaşamın sürdürülebilirliği, biyolojik çeşitliliğin korunması ve toprak erozyonunun önlenmesi gibi temel ekolojik denge unsurları,

uygun arazi planlamasıyla desteklenebilir. Özellikle, fazla ve yanlış arazi kullanımı, toprak ve su kaynaklarının tükenmesine, ekosistemlerin zarar görmesine yol açabilir. Bu nedenle, arazi kullanımında sürdürülebilirlik ilkeleri benimsenmeli ve ekolojik denge gözetilmelidir. Sürdürülebilirlik çerçevesinde, doğal kaynakların korunması, ekonomi ve ekoloji arasındaki denge gözetilerek, uzun vadeli planlamalar yapılmalıdır. Tarımda sürdürülebilir uygulamalarla, hem çevresel zararlar azaltılabilir hem de gelecek nesillere sağlıklı bir çevre bırakılabilir. Bu kapsamda, arazi kullanımının ekonomik, ekolojik ve sürdürülebilir unsurlarını bütünsel bir yaklaşımla ele almak, stratejik planlamaların temelini oluşturur ve tarımsal gelişimin temel dinamiklerinden biri haline gelir.

Tarımsal Gelişim Nedir?

Tarımsal gelişim, tarım sektöründe yapılan yenilikler, teknolojik ilerlemeler ve sürdürülebilir uygulamalar sayesinde verimlilik, kalite ve ekonomik kazancın artırılması sürecidir. Bu gelişim, sadece üretim miktarını yükseltmekle kalmaz, aynı zamanda üretim yöntemlerinin çevresel uyumunu gözeterek ekolojik dengeyi korumayı amaçlar. Tarımsal gelişimin temel bileşenleri arasında modern tarım tekniklerinin kullanılması, altyapı yatırımları, üretim verimliliğini artırıcı teknolojilerin entegrasyonu ve çiftçilerin bilgi seviyelerinin yükseltilmesi yer alır. Ayrıca, gelişmiş sulama sistemleri, toprak sağlığını koruyan toprak yönetimi uygulamaları ve çevreye duyarlı gübreleme yöntemleri bu sürecin önemli yapıtaşlarıdır. Tarımsal gelişim, aynı zamanda piyasa taleplerine uygun ürün çeşitlendirmesi ve pazarlama stratejilerinin geliştirilmesiyle de şekillenir. Bu kapsamda, araştırma ve yenilikçi faaliyetleri, yeni teknolojilerin adaptasyonu ve yerel ihtiyaçlara uygun çözümler geliştirilmesi büyük önem taşır. Sonuç olarak, tarımsal gelişim, ekonomik kalkınmanın yanı sıra toplumsal refahın artmasına katkı sağlayan, çevresel sürdürülebilirliği gözetilen bütüncül bir süreçtir. Bu süreçte, kurumlar ve bireyler arasındaki işbirliği ve bilgi paylaşımı, sürdürülebilir ve rekabetçi bir tarım ekonomisi için kritik unsurlardır. Gelişmiş tarım altyapısı ve teknolojilerinin entegrasyonu ile tarımsal üretim, hem yerel hem de küresel ölçekte daha istikrarlı seviyelere ulaşabilir; böylece, gıda güvenliği ve kırsal kalkınma hedeflerine ulaşmak mümkün olur.

Arazi Kullanım Planlaması Süreci

Arazi kullanım planlaması süreci, sürdürülebilir ve verimli tarım faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi adına kritik bir aşamadır. Bu süreç, ilk olarak uygun veri toplama aşamasıyla başlar; burada iklim, toprak özellikleri, mevcut arazi kullanımı ve ekolojik dengeler gibi çeşitli bilgiler titizlikle kayıt altına alınır. Veri toplama aşaması, doğru analiz ve karar verme mekanizmalarının temelini oluşturur. Sonraki aşama olan analiz ve değerlendirme kısmında, elde edilen veriler detaylı biçimde incelenir ve mevcut arazi varlıklarının potansiyelleri ile kısıtlamaları belirlenir. Bu aşama, ayrıca bölgesel özellikler ve ekonomik ihtiyaçlar göz önünde bulundurularak, farklı arazi kullanım alternatiflerinin karşılaştırmasını içerir. Değerlendirme sonuçlarına göre, uygun arazi kullanım stratejileri geliştirilir; bu stratejiler, tarımsal verimlilik artışını, ekolojik dengeyi korumayı ve sürdürülebilirlik ilkelerine uyumu hedefler. Planlama aşamasında, farklı kullanım amaçlarına göre düzenlenmiş alternatifler üzerinde durulur ve uzun vadeli hedefler doğrultusunda en uygun planlar seçilir. Bu süreçte, çok disiplinli çalışma, yerel ortaklar ve paydaşların katılımı esastır; çünkü arazi kullanımının sosyo-ekonomik ve ekolojik etkileri dikkate alınmadan yürütülen planlamalar başarı şansını azaltır. Ayrıca, teknolojik gelişmeler ve modern modelleme yöntemleri, planlama doğruluğunu artırmak ve olası riskleri minimize etmek için sıklıkla kullanılır. Sonuç olarak, arazi kullanım planlaması süreci, sadece arazi kaynaklarının etkin yönetimini değil, aynı zamanda bölgesel kalkınma ve çevresel sağlığı koruma amacı güden karmaşık ve çok yönlü bir aşamadır.

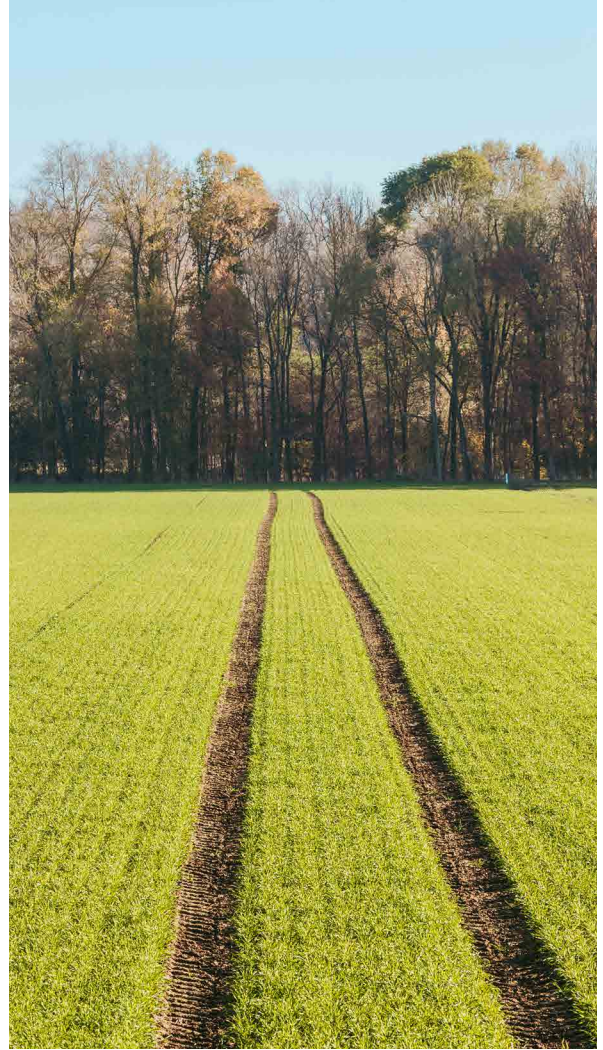
Veri Toplama

Veri toplama aşaması, arazi kullanım planlamasının temelini oluşturan kritik bir süreçtir. Bu aşamada, çeşitli kaynaklardan elde edilen bilgiler sistematik biçimde toplanır ve kaydedilir. İlk olarak, iklim, toprak yapısı, mevcut bitki örtüsü ve uygulanan tarım teknikleri hakkında detaylı veriler toplanmalıdır. Toprak örnekleri alınarak laboratuvar analizleri gerçekleştirilir; bu analizler, toprak pH seviyesi, besin maddeleri ve su tutma kapasitesi gibi temel parametreleri ortaya koyar. Aynı zamanda, uydu görüntüleri ve hava fotoğraflarından faydalanılarak mevcut arazi kullanımı haritaları oluşturulur. Bu görsel veriler, arazi üzerindeki farklı kullanım alanlarının tespiti ve mevcut durumu anlamak için önemlidir. Ekonomik

veriler, çiftçinin gelir durumu ve bölgesel tarım potansiyelini içeren bilgiler de bu aşamada toplanır. Veri toplama çalışmalarında, saha gözlemleri, anketler ve resmi kayıtlar temel alınır. Ayrıca, yerel halk ve çiftçilerle yapılan görüşmeler, bölgenin gerçek ihtiyaçlarının belirlenmesine katkı sağlar. Bu verilerin doğruluğu ve güncelliği, planlamanın başarısı açısından kritiktir. Bu süreçte, çeşitli teknolojik araçlar ve yazılımlar kullanılarak veri bütünleştirilir ve analiz edilmeye hazır hale getirilir. Sonuç olarak, kapsamlı ve güvenilir bir veri seti, sonraki analiz ve değerlendirme aşamalarını destekler; böylece sürdürülebilir ve verimli arazi kullanım planları geliştirilir. Bu aşamada toplanan bilgiler, gelecekte yapılacak düzenlemelerin temelini oluşturur ve hem ekonomik hem de ekolojik açıdan doğru kararların alınmasını sağlar.

Tarımda Sürdürülebilirlik

Tarımda sürdürülebilirlik, uzun vadeli gelişimi ve doğal kaynakların korunmasını sağlamak amacıyla çeşitli uygulamalar ve stratejiler içermektedir. Bu yaklaşım, ekosistemlerin dengesini gözeterek, toprak, su ve biyoçeşitlilik gibi temel kaynakların verimli kullanımını teşvik eder. Sürdürülebilir tarım uygulamaları arasında organik üretim teknikleri, çiftlik rotasyonu ve entegre zararlı yönetimi gibi yöntemler yer alır. Bu uygulamalar, toprak erozyonunu engeller, toprak yapısını korur ve ürün verimliliğini artırır. Aynı zamanda kimyasal gübre ve ilaç kullanımını azaltmayı hedefler, böylece çevre kirliliği ve biyolojik çeşitlilik kaybını minimize eder. Çevresel etkilerin azaltılması, tarımsal faaliyetlerin ekosistemler üzerindeki yükünü hafifletir ve doğal dengeyi korumaya katkı sağlar. Sürdürülebilirlik, ekonomik açıdan da önemlidir; çünkü dengeli kaynak kullanımı, çiftçilerin maliyetlerini düşürür ve piyasa istikrarı sağlar. Ayrıca, modern teknolojilerin entegrasyonu ile ölçüm ve izleme süreçleri kolaylaşmakta, kaynakların verimli kullanımı sağlanmaktadır. Bu bağlamda, yerel toplulukların bilinçlendirilmesi ve eğitim faaliyetleri sürdürülebilir tarım uygulamalarının yaygınlaşmasını destekler. Dolayısıyla, tarımda sürdürülebilirlik, hem çevresel hem de ekonomik açıdan sürdürülebilir bir gelecek için vazgeçilmez bir unsur olarak ön plana çıkar. Bu bütünsel yaklaşım, gelecek nesillere sağlıklı ve verimli tarım ortamları bırakmak adına kritik bir role sahiptir.

Toprak Yönetimi

Toprak yönetimi, sürdürülebilir tarım ve arazi kullanımının temel taşlarından biridir. Toprağın özelliklerine uygun yönetim uygulamaları, verimliliği artırmak ve çevresel olumsuz etkileri azaltmak adına kritik öneme sahiptir. Toprakların türleri ve yapısal özellikleri dikkate alınarak, doğru koruma ve iyileştirme yöntemleri belirlenmelidir. Bu bağlamda, toprak işlemenin dikkatli yapılması ve aşırı toprak bozunumunun engellenmesi sağlanmalıdır. Toprak koruma teknikleri arasında bitki örtüsünün korunması, uygun rotasyon uygulamaları ve toprak erozyonunun önlenmesine yönelik çeşitli yöntemler öne çıkar.

Erozyonun engellenmesinde teraslama, dik eğimlere uygun vegetatif önlemler ve uygun sulama teknikleri önemli rol oynar. Ayrıca, toprak kalitesinin takibi ve analizi ile mevcut sorunlar erken tespit edilerek uygun müdahaleler planlanabilir. Toprakların sürdürülebilir kullanımı, doğal dengeyi gözeterek, toprak erozyonunun önlenmesi ve organik maddelerin korunmasıyla sağlanır. Bu süreçte, toprakların mikroorganizmaları ve verimlilik kapasitesi göz önünde bulundurularak, organik gübreleme ve azot-fosfor dengesi gibi uygulamalar hayata geçirilir. Toprak yönetimi, aynı zamanda, bitki seçiminde de dikkate alınmalı, toprak tipine uygun bitkilerin kullanılmasıyla toprak sağlığı desteklenmelidir. Bu yaklaşımlar, ekonomik açıdan üreticilere uzun vadede kazanç sağlar ve ekolojik dengeyi korur. Sonuç olarak, etkili toprak yönetimi, hem tarımsal verimliliği artırmak hem de çevresel sürdürülebilirliği sağlamak adına vazgeçilmez bir unsurdur; bu nedenle, bilinçli ve planlı uygulamaların benimsenmesi büyük önem taşır.

Toprak Türleri ve Özellikleri

Toprak türleri ve özellikleri, arazi kullanım planlamasında dikkate alınması gereken temel unsurlardan biridir. Toprakların sınıflandırılması, özellikle organik içeriği, pH seviyeleri, su tutma kapasitesi ve yapılaşma özellikleri açısından önem taşır. Bu özellikler, toprakların hangi amaçlarla kullanılabileceğini ve nasıl yönetilmesi gerektiğini belirler. Örneğin, yüksek organik madde içeren topraklar tarımsal üretime elverişli olup, bitki gelişimi için ideal koşullara sahiptir. Aynı zamanda, toprakların drenaj durumu ve yapısı, sulama ve dikim zamanlamalarında dikkate alınmalıdır. Kumlu topraklar genellikle iyi drene olurken, killi topraklar su tutma kapasitesi yüksek olsa da, uygun drene edilmediğinde kök gelişimini olumsuz etkileyebilir. Topraklar, mineral ve organik maddelerin dengesiyle bitki beslenmesini sağlar ve bu denge, farklı toprak türlerinde değişkenlik gösterir. Bu nedenle, arazi kullanımına başlamadan önce, detaylı toprak analizi yapılarak her bölgenin özellikleri belirlenmeli, sürdürülebilir kullanım stratejileri geliştirilmelidir. Ayrıca, toprakların fiziko-mekanik özellikleri, erozyon riskleri ve toprak verimliliği uzun vadeli planlamalar için göz önünde bulundurulmalıdır. Bu bilgiler ışığında, toprağın korunması ve iyileştirilmesi adına uygun uygulamalar belirlenebilir ve uygulanabilir. Toprakların doğru

kullanımı, tarımsal üretimin sürdürülebilirliği ve ekonomik verimliliği açısından vazgeçilmezdir. Böylece, toprakların bozunumunu ve verimliliğin kaybolmasını önlemek amacıyla, toprak koruma yöntemleri ve iyileştirme teknikleri planlama aşamasında dikkate alınmalıdır.

Toprak Koruma Yöntemleri

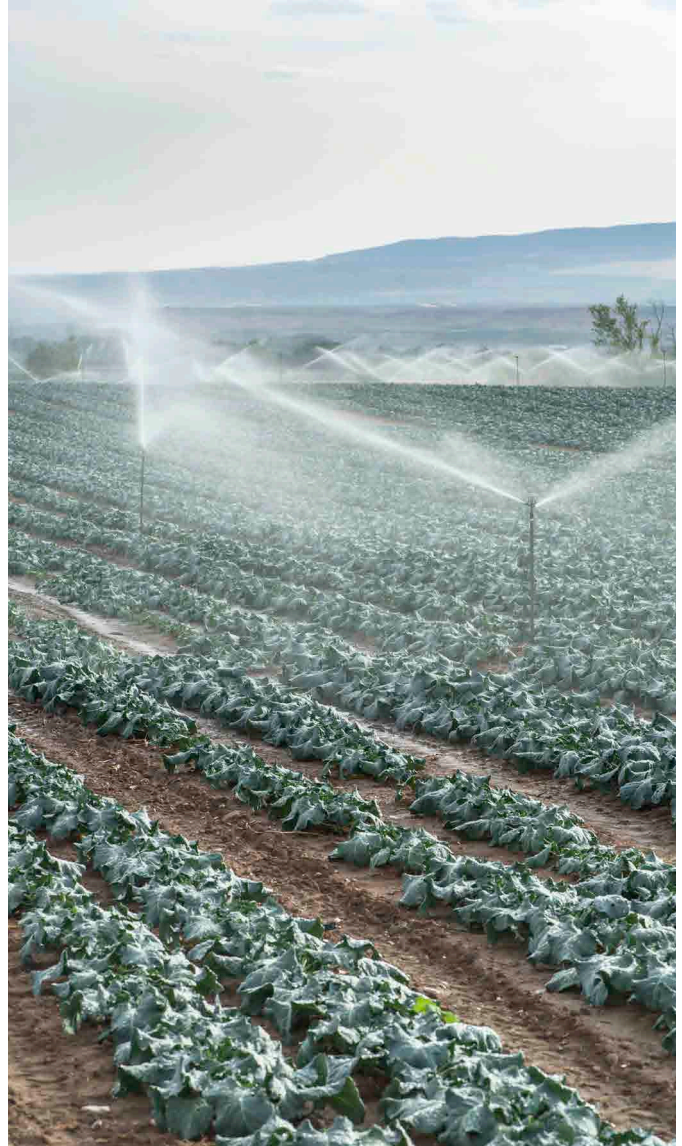
Toprak koruma yöntemleri, toprakların fiziksel, kimyasal ve biyolojik özelliklerini koruyarak sürdürülebilir arazi kullanımı ve tarımsal faaliyetlerin devamını sağlar. Bu yöntemler, toprak erozyonunun önlenmesi, organik madde içeriğinin korunması ve toprak verimliliğinin sürdürülebilmesi açısından büyük önem taşır. Erozyon, özellikle yoğun tarım ve yanlış arazi kullanımı sonucu ortaya çıkan en büyük sorunlardan biridir ve toprak kaybına yol açarak, tarımsal üretimi olumsuz etkiler. Bu sorunun önüne geçmek amacıyla çeşitli fiziksel ve biyolojik koruma teknikleri uygulanmaktadır. Fiziksel yöntemler arasında teraslama, kayalık ve dik yamaçlarda arazi düzenlemesi, suyun toprak üzerinde hızla akmasını engelleyecek yapıların kurulması yer alır. Ayrıca, örtü bitkileri kullanılarak toprak kaplanabilir ve rüzgar erozyonuna karşı koruma sağlanabilir. Biyolojik koruma yöntemleri ise, bitki örtüsünün yeniden kazandırılması ve ağaçlandırma çalışmaları ile toprak yapısının güçlendirilmesini içerir. Bu tekniklerin yanı sıra, doğru sulama uygulamaları, gübreleme ve bitki rotasyonu da toprak sağlığının korunmasını destekler. Toprak analizi ve izleme çalışmaları, toprak özelliklerinin sürekli takibini sağlayarak koruma yöntemlerinin etkinliğini artırır. Tüm bu yöntemler, toprakların uzun vadeli kullanımı ve tarımsal üretimin sürdürülebilirliği açısından temel unsurlar olup, doğru uygulamalarla toprak erozyonu ve verim kaybı önemli ölçüde azaltılabilir. Bu bağlamda, yerel koşullara uygun stratejilerin belirlenmesi ve tekniklerin entegrasyonu, toprak koruma çalışmalarının başarısını artırır ve toprak kaynaklarının gelecek nesillere aktarılmasını sağlar.

Su Yönetimi

Su yönetimi, tarımsal üretimin sürdürülebilirliği ve verimliliği açısından temel bir bileşeni teşkil eder. Bölgede su kaynaklarının etkin kullanımı ve enerji tasarrufu sağlayacak sulama tekniklerinin geliştirilmesi, tarımsal faaliyetlerin sürekliliğine katkı sağlar. Bu kapsamda, sulama sistemlerinin modernizasyonu ve ihtiyaç duyulan alanlara uygun tekniklerin uygulanması büyük önem taşır. Özellikle damla sulama, yağmurlama ve yüzey sulama gibi farklı yöntemlerin seçimi, su kayıplarını minimize ederek, su verimliliğini artırır. Aynı zamanda, yeraltı ve yerüstü su kaynaklarının sürdürülebilir şekilde kullanımı için düzenleyici ve izleyici mekanizmalar kurulmalıdır. Bu, suyun aşırı tüketimini önlerken, suyun ekosistem ve tarımsal ihtiyaçlar dengesi gözetilerek yönetilmesine olanak tanır. Ayrıca, su kaynaklarının korunması ve kirlenmemesi hususunda hassasiyet gösterilmeli, bu amaçla atık su arıtma tesisleri ve kontrol mekanizmaları devreye alınmalıdır. Toprağın sulama sonrası erozyona ve tuzlulaşmaya karşı korunması için de uygun toprak yönetimi teknikleri uygulanmalıdır. Çeşitli toprak tiplerine göre optimize edilen sulama yöntemleri, toprak yapısına uygun drenaj ve havalandırma sağlayarak, arazi kalitesinin korunmasına katkı sağlar. Bu bütünsel yaklaşım, tarımsal üretimin sürdürülebilirliğini desteklerken, doğal kaynakların verimli kullanımını teşvik eder ve ekolojik dengenin korunmasına yardımcı olur.

Sulama Teknikleri

Sulama teknikleri, tarımsal üretimde suyun optimal şekilde kullanılması amacıyla geliştirilmiş çeşitli yöntemleri kapsar. Modern sulama teknikleri, suyun verimli kullanılmasını sağlayarak hem enerji maliyetlerini azaltır hem de bitki gelişimini hızlandırır. Damla sulama ve yağmurlama gibi sistemler, su kaybını minimize ederek suyun doğrudan bitki köklerine ulaşmasını sağlar. Bu teknikler, özellikle su kaynaklarının kıt olduğu alanlarda sürdürülebilir tarım uygulamalarının temelini oluşturur. Ayrıca, otomasyon sistemleri ve sensör teknolojileri kullanılarak, suyun bitki ihtiyaçlarına göre dozajlanması sağlanmaktadır. Bu sayede, fazla veya yetersiz sulama kaynaklı sorunlar en aza indirilir ve ürün verimliliği artar. Sulama tekniklerinin seçimi ve uygulanması, arazi özellikleri ve iklim koşulları dikkate alınarak belirlenir. Arazi eğimleri, toprak yapısı ve su kaynağına yakınlık gibi faktörler, uygun sulama yönteminin tespitinde kritik rol oynar. Ayrıca, suyun tasarruf edilmesi ve çevresel etkilerin azaltılması açısından, kapsama alınan alanın detaylı analizi ve planlanması büyük önem taşır. Bu tekniklerin etkinliği, çiftçilerin eğitim seviyeleri ve teknolojik altyapıya erişimine bağlı olarak artmaktadır. Günümüzde, sürdürülebilir tarım amaçlarıyla, yenilikçi sulama teknikleri yaygınlaşmakta ve tarımsal ekonomik performansı

olumlu yönde etkilemektedir. Dolayısıyla, uygun sulama tekniklerinin benimsenmesi, hem ekonomik hem de ekolojik açıdan kazanç sağlayan bir stratejidir.

Su Kaynaklarının Yönetimi

Su kaynaklarının etkin yönetimi, tarımsal faaliyetlerin sürdürülebilirliği açısından kritik öneme sahiptir. Bu kapsamda, suyun kullanımı ve dağıtımını planlamasında çeşitli faktörler göz önünde bulundurulur. İlk olarak, mevcut su kaynaklarının miktarı, kalitesi ve yıllık değişimleri dikkate alınarak kapsamlı veri toplanır. Bu veriler, yer altı ve yer üstü su kaynaklarının potansiyelini belirlemek ve sürdürülebilir kullanımı sağlamak amacıyla analiz edilir. Ayrıca, iklim değişiklikleri ve bölgesel su ihtiyacı göz önüne alınarak, geleceğe dönük projeksiyonlar hazırlanır. Su kullanımını optimize etmek için çeşitli sulama teknikleri ve uygulamaları tercih edilirken, su tasarrufu sağlayan yöntemler teşvik edilir. Bu kapsamda, damla sulama, yağmurlama sistemleri ve bitki su ihtiyacına uygun sulama zamanlaması gibi stratejiler benimsenir. Su yönetimi ayrıca, suyun temizliği ve kalitesinin korunmasıyla ilgili önlemleri içerir; kirleticilerin ve zararlı maddelerin kaynağa kontrolü sağlanır. Bu bağlamda, atık suyun arıtılması ve geri kazanılması da önemli uygulamalardandır. Bölgesel su planlamalarında, farklı kullanıcı gruplarının ihtiyaçları dengelenerek, suyun adil ve etkin dağılımı amaçlanır. Ayrıca, iklim olaylarına bağlı risklerin azaltılması ve suyun sürdürülebilirliği için politikalar geliştirilir. Bu süreçte, kamu ve özel sektör ortaklığıyla su kaynaklarının yönetimi daha etkin hale getirilir, sürdürülebilir tarım uygulamaları desteklenir. Sonuç olarak, su kaynaklarının planlı ve bilinçli yönetimi, tarımsal üretimin sürekliliği ve ekolojik denge açısından vazgeçilmezdir.

Tarım Teknolojileri

Tarım teknolojileri, modern tarımda verimliliği artırmak, maliyetleri düşürmek ve sürdürülebilir üretimi desteklemek amacıyla kullanılan çeşitli araç ve uygulamaları kapsamaktadır. Günümüzde gelişen teknolojik imkanlar, çiftçilere daha etkin ve çevre dostu üretim yöntemleri sunmaktadır. Özellikle modern ekipmanlar, zaman ve iş gücü tasarrufu sağlayarak tarımsal faaliyetlerin daha planlı ve kontrollü yürütülmesine olanak tanımaktadır. Tarımda kullanılan akıllı makineler, otomasyon sistemleri ve sensör teknolojileri, arazi şartlarını anlık olarak izleyip analiz ederek doğru zamanda müdahale edilmesine imkan tanır. Dijital tarım uygulamaları ise, veri toplama ve analiz konusunda çiftçilere önemli destekler sağlar. Uydu görüntüleme, hava fotoğrafları ve GPS teknolojileriyle elde edilen veriler, arazi kullanımı ve bitki sağlığı konusunda detaylı bilgi edinmeyi kolaylaştırır. Bu sayede, kaynakların daha sürdürülebilir ve etkin kullanımı mümkün hale gelir. Akıllı sulama sistemleri, suyun verimli kullanılmasını sağlayarak, su kaynaklarının korunmasına katkıda bulunur. Ayrıca, ilaç ve gübre uygulamalarında hassasiyet artar; gereksiz kimyasal kullanımının önüne geçilir. Bu teknolojiler, tarımsal üretimde kalite ve miktar açısından önemli iyileşmeler sağlar. Dijital platformlar aracılığıyla ilgili paydaşlar, bilgi paylaşımı ve eğitimden de faydalanmakta, yeni gelişmelerden haberdar olmaktadır. Sonuçta, tarım teknolojileri, hem ekonomik kazancı artırmak hem de çevresel etkileri minimize etmek açısından büyük öneme sahiptir. Teknolojinin sürekli gelişimiyle birlikte, tarımda sürdürülebilirlik ve verimlilik hedeflerine ulaşmak daha kolay hale gelmektedir.

Modern Tarım Ekipmanları

Modern tarım ekipmanları, tarımsal verimliliği artırmak, iş gücü maliyetlerini düşürmek ve sürdürülebilir tarım uygulamalarını desteklemek amacıyla teknolojik gelişmelerle birlikte önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle traktörler, biçerdöverler, tohum ekim makineleri ve sulama ekipmanları gibi araçlar, çiftçilik faaliyetlerinin hızını ve etkinliğini önemli ölçüde artırmıştır. Bu ekipmanlar, toprak işleme, ekim, gübreleme, sulama ve hasat süreçlerinde zamandan tasarruf sağlayarak hem ekonomik hem de çevresel avantajlar sunar. Ayrıca, modern tarım makineleri, daha az enerji ve su kullanımıyla çalışmak üzere tasarlanmaktadır, bu da sürdürülebilirlik ilkeleriyle uyumludur. Gelişmiş teknolojik donanımlı ekipmanlar, özellikle sensörler ve otomasyon sistemleri içererek, üretim süreçlerinde hassasiyeti ve doğruluğu artırmaktadır. Bu sayede, toprak ve bitki sağlığı sürekli izlenebilir hale gelir, kaynakların optimal kullanımı sağlanır. Ayrıca, bu ekipmanlar, iş güvenliği standartlarını yükselterek işçilerin kazalara karşı korunmasını sağlar. Modern tarım ekipmanlarının yaygın kullanımı, bilgi ve teknolojiye dayalı yeni nesil perspektiflerin gelişmesine öncü olurken, çiftçilerin rekabet gücünü de yukarı çeker. Bu durum, tarımsal sürdürülebilirlik ve ekonomik başarı açısından kritik bir faktördür. Dolayısıyla, tarım alanında teknolojik altyapının güçlendirilmesi ve modern ekipmanların kullanımı, etkin arazi kullanım planlaması ve tarımsal gelişimin temel taşlarından biri olarak görülmektedir.

Dijital Tarım Uygulamaları

Dijital tarım uygulamaları, tarımsal üretimde teknolojik ilerlemelerin kullanımıyla sürdürülebilirliği ve verimliliği artırmayı amaçlayan modern yaklaşımlardır. Bu uygulamalar, tarım alanında veri toplama, analiz ve karar verme süreçlerini dijital ortamlar aracılığıyla kolaylaştırır. Uzaktan algılama teknolojileri, uydu görüntüleri ve dronlar sayesinde tarım alanlarındaki mevcut durumu detaylı şekilde izlemek mümkün hale gelir. Bu sayede, arazi kullanımı ve mahsul sağlığı gibi konularda gerçek zamanlı bilgiler elde edilerek, doğru ve zamanında müdahale edilmesi sağlanır. Ayrıca, akıllı sensör teknolojileri kullanılarak toprak ve hava koşulları sürekli izlenebilir, sulama ve gübreleme gibi nem ve besin maddesi gereksinimlerine göre optimize edilir. Bu sistemler, kaynak israfını azaltırken maliyetleri düşürür ve ürün kalitesini yükseltir. Dijital tarım uygulamaları, karar destek sistemleri ve yapay zeka algoritmalarıyla da bütünleşerek, veriye dayalı stratejilerin geliştirilmesine katkı sağlar. Bu da planlama ve yönetim süreçlerinde hata payını azaltıp, sürdürülebilir tarım ilkeleri doğrultusunda çevresel ve ekonomik faydaların artırılmasını mümkün kılar. Dijital teknolojilerin tarımda yaygın kullanımı, çiftçiler arasında bilgi paylaşımını teşvik ederken, ayrıca eğitim ve teknik destek imkânlarını da geliştirmektedir. Sonuç olarak, dijital tarım uygulamaları, hem üretim verimliliğini artırmak hem de çevresel etkileri minimize etmek açısından

kritik bir öneme sahiptir. Bu teknolojilerin etkin kullanımıyla, tarımsal faaliyetler daha sürdürülebilir ve rekabetçi hale gelir, aynı zamanda kaynakların daha verimli kullanılmasını sağlar.

Tarım Politikaları

Tarım politikaları, tarımsal üretim ve arazi kullanımının yönlendirilmesinde temel araçlar olarak ön plana çıkmaktadır. Devletler, tarım sektörü üzerinden ekonomik kalkınmayı desteklemek, gıda güvenliğini sağlamak ve kırsal kalkınmaya katkıda bulunmak amacıyla çeşitli politika araçları geliştirmektedir. Bu politikalar kapsamında sağlanan destekler, çiftçilere mali teşvikler, vergi indirimleri veya düşük faizli krediler şeklinde olabilmekte; ayrıca arazi kullanımına ilişkin düzenleyici mevzuat ve teşvik programlarıyla sürdürülebilir tarım uygulamaları teşvik edilmektedir. Uluslararası alanda ise, ticaret politikaları ve ihracat destekleri ile tarımsal ürünlerin pazarlanması ve rekabet edebilirliği artırılmaya çalışılmaktadır. Tarım politikalarının etkinliği, sürdürülebilir arazi kullanımı ve çevresel koruma ilkeleri ile uyumlu olmasıyla mümkündür. Ayrıca, bu politikalar yeni teknolojilerin kullanımını teşvik ederek, modern tarım tekniklerinin yaygınlaşmasını sağlamaktadır. Devlet destekleri, çiftçilerin teknolojik gelişmelere erişimini kolaylaştırırken, sürdürülebilirlik açısından uzun vadeli stratejilerin de benimsenmesine zemin hazırlamaktadır. Bu kapsamda, politika yapıcılar, yerel ihtiyaçlar ve uluslararası standartlar doğrultusunda uyumlu ve yenilikçi çözümler geliştirmeli, tarım sektörünün ekonomik, ekolojik ve sosyal boyutlarını dengeleyecek politikalar tasarlamalıdır. Sonuç olarak, etkin tarım politikaları, arazi kullanım planlamasının sağlıklı ve sürdürülebilir gelişimini desteklerken, tarımın ekonomik performansını artırmaya ve doğal kaynakların korunmasına da katkı sağlar.

Gelecek Plan ve Programları

Gelecek perspektifleri, arazi kullanım planlaması ve tarımsal gelişim alanında yeni araştırmalar ve teknolojik yeniliklerle şekillenmektedir. Bu bağlamda, iklim değişikliğinin tarımsal üretim üzerindeki etkileri incelenmekte, sürdürülebilir uygulamalar ön plana çıkmaktadır. İlgili paydaşlar, iklim koşullarına uyum sağlayan yeni tarım tekniklerinin geliştirilmesine yönelmektedir. Ayrıca, dijital teknolojilerin yaygınlaşmasıyla birlikte, uzaktan algılama, veri analitiği ve yapay zeka destekli planlama sistemleri tarımsal faaliyetlerin verimliliğini artırmak amacıyla kullanılmaktadır. Bu gelişmeler, hem toprak ve su kaynaklarının daha etkin yönetilmesine olanak tanımakta hem de risklerin azaltılmasını sağlamaktadır. Tarımsal üretimde çeşitlilik ve yerel bilgiye dayalı uygulamalar, ekosistem dengesinin korunmasında önemli rol oynamaktadır. Sürdürülebilirlik ilkeleri doğrultusunda, doğal kaynakların korunması, yenilenebilir enerji kullanımı ve çevresel etkilerin minimize edilmesi alanında yürütülen araştırmalar, yeni politika ve stratejilere ilham vermektedir. Aynı zamanda, sanayileşme ve nüfus artışının getirdiği talep karşısında tarımsal kapasitenin artırılması ve pazarlama stratejilerinin geliştirilmesi önem kazanmaktadır. Bu kapsamda, yenilikçi finans modelleri ve çiftçi eğitim programları, tarımsal gelişimin desteklenmesinde kritik rol oynamaktadır. Gelecek vizyonu, teknolojik gelişmelerle birlikte çevresel ve ekonomik sürdürülebilirliği gözeterek, uyum sağlayabilen ve yeniliklere açık tarım sistemlerinin inşasını hedeflemektedir. Bu doğrultuda, uluslararası araştırma projeleri, işbirlikleri ve politika reformları ile tarımın sürdürülebilirliği sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu trendler, tarımsal alanlarda yeni fırsatların ortaya çıkmasını ve bölgesel kalkınmanın hız kazanmasını tetiklemektedir.

Sonuç

Arazi kullanım planlaması ve tarımsal gelişim, sürdürülebilir ve verimli kırsal alanların oluşturulmasında temel unsurlarındandır. Bu süreç, ekonomik kazançları artırmanın yanı sıra ekolojik dengeyi koruma ve doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını sağlama noktasında büyük önem taşımaktadır. Planlamanın etkinliği, doğru veri toplama, analiz ve strateji geliştirilmesine bağlıdır. Ayrıca, teknolojik gelişmeler ve modern tarım uygulamalarıyla entegrasyon, tarımsal verimliliği artırmak ve kaynak israfını önlemek açısından büyük önem arz etmektedir. Toprak ve su kaynaklarının korunması, özellikle iklim değişikliğinin etkileriyle mücadele açısından hayati önem taşımaktadır. Bu noktada, çiftçi eğitimleri ve yerel toplulukların katılımı, planlamanın etkinliğini artırmakta ve sürdürülebilir tarım uygulamalarının benimsenmesini kolaylaştırmaktadır. Ayrıca, uygun politika ve destekler, tarımsal gelişmeyi teşvik edici süreçleri hızlandırmakta ve pazar erişimini kolaylaştırmaktadır. Yenilikçi projelerin örneklenmesi, uzun vadeli gelişim için ilgili paydaşlara ilham kaynağı olmaktadır. Gelecek perspektifleri açısından, yenilikçi araştırmalar ve teknolojik trendlerin takibi, tarımsal üretimde yeni fırsatların kapılarını aralamaktadır. Sonuç olarak, planlama ve gelişim stratejilerinin uyum içinde yürütülmesi, tarımın ekonomik, ekolojik ve sosyal sürdürülebilirliğini sağlayarak, hem yerel hem de küresel düzeyde tarımsal potansiyelin maksimum düzeyde kullanılmasını mümkün kılacaktır.

TÜRKİYE ve BİTKİSEL ÜRETİM GERÇEKLERİ

Ali İŞIKHAN

Ziraat Yüksek Mühendisi

Çok duyduğumuz bir yakınma: **“yediğimiz – içtiğimiz zehir!”** fakat sorunun, nasıl ve hangi yöntemle çözümleneceği hiç bir zaman dile getirilmemiş tartışılmamıştır. Alın size uzmanından çözüm önerisi. Bu çözümün yasa konusu olduğunun bilincindeyim, ama denemekten başkaca bir seçenek olduğunu düşünmüyorum. Bu konuyu bireyler olarak politikacılarca ısrarla “talep” edersek; milletvekilleri “yasa”yı zorunlu olarak çıkarmak zorunda kalacaklardır. Zira sağlıklı ve güvenli gıdaya erişim anayasal bir haktır.

Dünyadaki insanların, canlı varlıkların yaşamını sürdürebilmesi için; beslenme-barınma ve güvenlik gibi 3 temel gereksinimlerini karşılamaları gerekmektedir. Belirtilen 3 öğeden beslenme; yaşam dinamiğinin en önemli parametresi olup, hava – su – gıda üçlüsü şeklinde en başta yer almaktadır. Bitkisel üretim olmadan; gıdaya erişim söz konusu olamaz. Günümüzde bitkisel üretim sürecinde, bitkide oluşan türlü çeşitli hastalıklarla mücadele olmadan yeterli verim almak mümkün değildir. Ama bu söz konusu bitki koruma mücadelesinde, üreticilerin bir bölümü bilinçsiz şekilde aşırı dozlarda kimyasal kullanmakta ve bunun sonucu yapılan ürün analizlerinde olmaması gereken değerlerde insan sağlığına zararlı kimyasallar saptanmaktadır, bu olumsuz durumu sıkı bir denetleme ile önlemek mümkündür. Şöyle ki: kadrosunda yeteri kadar bitki yetiştirme, bitki koruma ve sulama uzmanı bulunan **“bitkisel üretim denetim ve danışmanlık”** firmalarınca söz konusu üretim yapılan tarlalar yıl boyunca bu firmaların sorumluluğuna bırakılmalıdır. Üretim sürecindeki bu danışmanlık hizmetine karşılık üreticiler, dekar başına tarım ve orman bakanlığınca her yıl belirlenen primi ödemekle yükümlü tutulmalıdır. Bu primlerin belli bir yüzdesi devlet tarafından karşılanmalıdır. **“Bitkisel üretim, denetim ve danışmanlık”** firmalarınca üretim yapılan tüm tarlaların her yıl ürün - verilen bitki besleme ürünlerinin ve bitki korumada kullanılan kimyasalların kayıtları tutulmalıdır. Üretim sezonu sonunda, örnekleme ile bazı tarlalardan örnekler alınarak **sertifikalı laboratuvarlarda** ürünlerdeki **kimyasal residue (pestisit kalıntı.)** miktarı analizle tespit edilmeli, tolerans değerlerin üzerinde kimyasal çıkması durumunda; üreticiye yasa ile belirlenen cezai yaptırım uygulanmalıdır. Bitkisel üretim denetim ve danışmanlık” firmaları, üretimle ilgili, özellikle gübre ve bitki hastalıkları konusunda yıl boyunca ücretsiz danışmanlık hizmeti vermek zorunda tutulmalıdır. Önerilen uygulama şemasından görülebileceği gibi; kamu (devlet) üst denetçi konumundadır.

TC. TARIM ve ORMAN BAKANLIĞI**BİTKİSEL ÜRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ – ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANLIĞI****TC. TARIM ve ORMAN BAKANLIĞI İL MÜDÜRLÜĞÜ****TC. TARIM ve ORMAN BAKANLIĞI İLÇE MÜDÜRLÜĞÜ – YEREL YÖNETİM (BELEDİYE)****“BİTKİSEL ÜRETİM” DENETİM ve DANIŞMANLIK FİRMASI****ÜRETİCİ****ÖNERİ SAHİBİ: ALİ İŞIKHAN – ZİRAAT YÜKSEK MÜHENDİSİ**

Sonuç olarak, Ülke ekonomisinde önemli yeri bulunan tarım sektöründe, **“Bitkisel Üretim Denetim” Firmalarının yasal düzenlemelerle faaliyete geçmesiyle; Bitkisel Üretime çeki düzen verilmiş olacak, bu olumlu etkiyle sektöre dinamizm gelecek, iç ve dış pazarlardaki satış kapasitesi artacaktır.** Ayrıca tüketicilerin “Sağlıklı / Güvenli Gıda” tüketmeleri sağlanacak, Kamunun sağlık harcamalarında önemli oranlarda düşme görülecektir. Diğer bir yansıması ise; teknik eleman, özellikle Ziraat Mühendisleri ve işçi istihdamına olumlu katkı sağlayacak olmasıdır. İnsanoğlunun, bilimin ışığında ilerleyerek **İzlenebilir Tarımla** evrile evrile, yakın gelecekte vücuduna, biyolojik yapısına olumlu etki yapacak daha sağlıklı, daha doğru gıdalara ulaşacağı kanısındayım. Bunun için; denetim sisteminin bilimsel ölçülere uygun olması ve ödün vermeden düzgün kullanılması yeterlidir.

Unutulmamalıdır ki; kazanç (gelir) getirmeyen hiçbir üretim, sonsuza kadar sürdürülemez. Gıda terörü nedeniyle bireylerini yavaş yavaş yitiren bir toplum, sağlıklı beslenme sonucu tarih olmaya mahkûmdur.

Ayrıca, toplumdaki bireylerin “Sağlıklı / Güvenli Gıda” ya erişimi anayasal bir haktır ve Devlet bu isteği sağlamakla yükümlüdür. Kuşkusuz Tarım Sektörünün Bitkisel Üretim Denetimi dışında küçükbaş / büyükbaş hayvancılık, özel yetiştiricilik alanları olan arıcılık, su ürünleri (balıkçılık) vb. gibi alanlarda denetim sorunları vardır. Bu konular araştırılarak; en uygun çözümler uygulamaya konulmalıdır. Tüm bunların dışında bilinçli tüketicilerin eğilimi organik gıdaların sofralarında olması yönündedir, yükselen değer organik gıda konusunda dünyada önemli gelişmeler yaşanmaktadır ama bu ayrı bir yazı konusudur.

Bitkisel üretimde pazarlamadaki sorunların çözümü konusunda, paketleme tesislerinin kayıt altına alınması ve standart dizasyonu, paketlemede kullanılan ambalajların standartlara uygun hale getirilmesi, izlenebilirliğin sağlanması önem taşımaktadır. Ayrıca pazarlama açısından, daha çok kazanç elde etmek için bazı ürünlerde markalaşmaya gitmek önemlidir.

Toplumu yönetenlerin, tüketicilerin bu haklı ve son derece yerinde isteklerine kulak tıkamadan, ölümcül kış uykusundan bir an önce uyanması zorunluluk arz etmektedir. **Meyve ve sebzelerin toptan pazarlandığı hallerde belediyeler etkin denetleme yapabilir, bu amaçla meyve ve sebzelerde kimyasal kalıntıları saptayacak uluslararası referansı olan gelişmiş “Residu Laboratuvarları” kurmalıdır. Ayrıca kentte yaşayanların sağlıklarını korumak; yerel yönetimlerin başta gelen görevlerindedir.**

SEBZE VE MEYVELER İLE YETERLİ ARZ VE TALEP DERİNLİĞİ BULUNAN DİĞER MALLARIN TİCARETİNİN DÜZENLENMESİ HAKKINDA KANUN**Kanun Numarası : 5957****Kabul Tarihi : 11/3/2010****Yayımlandığı Resmî Gazete : Tarih : 26/3/2010 Sayı : 27533****Yayımlandığı Düstur : Tertip : 5 Cilt : 49****Amaç ve kapsam**

MADDE 1 – (1) Bu Kanunun amacı, sebze ve meyveler ile arz ve talep derinliğine göre belirlenecek diğer malların ticaretinin kaliteli, standartlara ve gıda güvenilirliğine uygun olarak serbest rekabet şartları içinde yapılmasını, malların etkin şekilde tedarikini, dağıtımını ve satışını, **üretici ve tüketicilerin hak ve menfaatlerinin korunmasını**, meslek mensuplarının faaliyetlerinin düzenlenmesini, toptancı halleri ile pazar yerlerinin çağdaş bir sisteme kavuşturulmasını ve işletilmesini sağlamaktır.

Önerilen **“Bitkisel Üretim Denetim”** sistemi ve organizasyon şemasının, tarım sektörü ve kamuoyunda tartışılarak doğru sonuçlara ulaşılması, insanlık ve Türk toplumu için işaret fişeği olması içten dileğimdir.

BASIN **AÇIKLAMALARIMIZ**

KAHRAMANMARAŞ VE HATAY DEPREMLERİNİN 2. YILINDA TARIMDA, GIDADA, KIRSAL ALANDA YAŞANAN SORUNLAR, ÇÖZÜM BİR YANA, ARTARAK DEVAM EDİYOR.

6 Şubat 2025

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI

BASIN AÇIKLAMASI

KAHRAMANMARAŞ VE HATAY DEPREMLERİNİN 2. YILINDA TARIMDA, GIDADA, KIRSAL ALANDA YAŞANAN SORUNLAR, ÇÖZÜM BİR YANA, ARTARAK DEVAM EDİYOR.

DEPREMDE YİTİP GİDEN CANLAR KARŞISINDA, SORGULA!

BİLİM VE TEKNİK NEREDE?

Deprem'in 2. yılında, kaybettiklerimize Allah'tan rahmet, kalanlara sağlık ve sabır diliyoruz.

tmmobzmo TMMOBZMO zmo.gm

6 Şubat 2023 tarihinde merkez üssü Kahramanmaraş ve 20 Şubat 2023 tarihinde merkez üssü Hatay olan birbiri ardına yaşadığımız depremlerden Türkiye nüfusunun %16,4'üne karşılık gelen 14 milyon vatandaşımızın yaşadığı Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa illerimiz etkilenmiştir. Depremler sonucunda 53.537 kişi hayatını kaybetmiş, 107.204 kişi yaralanmıştır. 120 bin km2 alanın etkilendiği büyük yıkım ve kayıplar yaşadığımız 11 il afet bölgesi ilan edilmiştir.

Öncelikle, yaşanan acıyı ilk günkü gibi yüreğimizde hissederek, bir kez daha yaşamını yitiren tüm yurttaşlarımıza ve meslektaşlarımıza Allah'tan rahmet, ailelerine başsağlığı ve sabır, yaralılarımıza acil şifalar, zor koşullarda bölgede yaşamaya direnenlere ve göç etmek zorunda kalanlara yaşam mücadelelerinde kolaylıklar diliyoruz.

Kahramanmaraş ve Hatay depremlerinde o anki iklim koşulları, ulaşımdaki ve iletişimdeki aksamalar ve bütüncül kamusal organizasyon yetersizliği nedeniyle arama kurtarma ve ilk yardım ekiplerinin deprem bölgesine ulaşmasında geç kalınan bir ortamda, öncelik kentlere verilirken, ilk haftalarda kırsal alana uzun süre erişilememiştir. Depremler, can kaybı dışında, yalnızca doğrudan fiziksel hasarlara yol açmakla kalmamış, aynı zamanda tarım alanlarının yok olması, çiftçilerin yaşam koşullarının zorlaşması ve üretim süreçlerinin kesintiye uğraması gibi doğrudan ve dolaylı etkilerle tarım ve gıda sektörünü olumsuz yönde etkilemiştir. Bitkisel üretimde tarım alanlarındaki bozulmalar, makine-ekipman zararları, sulama depolama ve nakil hattındaki zararlar, girdi tedarikinde zorlanmalar, hayvansal üretimde barınakların yıkılması, hayvan ölümleri ve yaralanmaları, yem ve diğer girdi tedarikinde zorlanmalar, tarımsal işgücünde ölümler, yaralanmalar, barınma sorunları, gıda işletmeleri ve tarımsal üretime tedarik sağlayan firmalarda ölümler, yaralanmalar, bölgeden yoğun göç şeklinde özetlenebilecek yokluklara ve zorluklara yol açan bu felaket, bölge yanında ülke düzeyinde de genel ekonomiyi ve tarım ekonomisini, gıda güvenliği ve güvenliğini de derinden sarsmıştır.

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası olarak, üst örgütümüz TMMOB ile birlikte depremin ilk saatlerinden beri ülke düzeyinde gerekli çalışmaları yürüttük, "Dayanışma Yaşatır." dedik. Basın açıklamalarımız, yazılı ve görsel medyadaki görüşlerimiz ve tarihe not düşen TMMOB Deprem Raporları ile kamuoyunu doğru bilgilendirmeye çalıştık, somut çözüm önerilerimizi kısa, orta ve uzun vadeli olarak sıraladık. Deprem'in 1. yılında olduğu gibi 2. yılında da süreci değerlendiren TMMOB Raporu'nda görüşlerimizin yer aldığı ekteki Oda Raporumuzu kamuoyu ile paylaşıyoruz.

Depremlerin yaraları, alınan bazı geç ve yetersiz kamusal önlemlere karşın gerek kentsel gerekse kırsal alanlarda maalessif depremlerin 2. yılında da sarılamamıştır. 2023 yılında ne kadar hasar vardı ve ne kadar 2025 yılında nasıl giderildi resmi raporunun paylaşılmadığı günümüzde, ulaşabildiğimiz resmi verilere göre, tarım sektörüne deprem kapsamında 2023 ve 2024 yılında ayrılan ekonomik pay, tarımda tespit edilen hasar toplamına göre son derece yetersizdir. 2025 yılı ve sonrası hedefleri de tarımdaki yıkımın giderilmesine yönelik çözümlerin gecikeceğini göstermektedir.

Deprem illerinde ilk günden bugüne üreticilere yönelik özel tarımsal üretim destek paketi hazırlanmamıştır. Ülke genelinde olduğu gibi genel düşük destekleme ve maliyet altı alım fiyatı politika tercihleri nedeniyle, deprem bölgesi illerindeki narenciye, kayısı, antep fıstığı başta olmak üzere bitkisel ve hayvansal ürün üreten tüm üreticiler üretirken zarar etmiştir. İşgücü sorunu nedeniyle hasat ve gıda sanayi sorunları yaşanırken, sulama tesislerindeki yıkımın giderilme oranı son derece düşük kalmıştır. Gelir düzeyi düşen tüketiciler, artan gıda enflasyonu nedeniyle yeterli ve sağlıklı besleneme-

miştir. En vahimi, tarımsal üretim ve doğal koruma alanlarımız anayasal ve yasal korumaya karşın, toprağı koruması gereken kamu yönetiminde, Odamızın da açtığı davalara karşın, yine rant uğruna yeniden betona ve ranta açılmıştır, açılmaktadır.

2025 yılı ve sonrasında yaşanan ve yaşanacak depremlerin tarım ve gıdaya etkileri bütüncül bir yaklaşımla ivedilikle ele alınmalı ve sorunlar gecikmeden çözüme kavuşturulmalıdır. Sürecin uzun soluklu bir yol olacağını düşünerek merkezi yönetim ve yerel yönetim eşgüdümünde gerekli çalışmaların gecikmeden yapılması gerekmektedir. İnsan dahil canlı kayıpları yanında, maddi fiziki hasarlar ve zararlar üzerine, zamanında ve yerinde yasal, ekonomik, tarımsal, kırsal, sosyal, kültürel ve ruhsal açıdan da bölgeye destek verilmesi gerekmektedir. Deprem bölgesinin ve ülkenin ve gelecek nesillerin beslenme ihtiyaçlarının üretildiğı tarım arazileri ve doğa alanları korunmalı, deprem güvenliğinin sağlanması için tarımsal üretim alanlarını koruyan dirençli bilimsel kamu denetiminde uygun yapılaşmaya uygun yerleşim alanları seçilmelidir. Kentsel ve kırsal göçün önlenmesi için kentsel ve kırsal konutlar hızla yapıp, hak sahiplerine yerinde teslim edilmelidir. Çiftçilerin tarımsal üretime yeniden kazandırılması için Deprem Bölgesine Özel Tarım Destekleme Projesi hazırlanmalı, özel ek bütçesi hazırlanarak gecikmeden yaşama geçirilmelidir.

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası olarak diyoruz ki; Deprem öldürmez, yanlış ve yanlış politikalar öldürür. Deprem öldürmez, ihmal öldürür. Deprem öldürmez insan öldürür. Deprem somut sorumlularının günümüzde yargı önünde hesap vermesi, sorumluların tarihsel süreçte de insanlık vicdanında yargılanması gerekir.

6 Şubat 2023. 6 Şubat 2025 günü de unutmadık, unutmayacağız, unutturmayacağız. TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası olarak, dayanışma ile bilim ve tekniğin izinde üzerimize düşen sorumlulukları yerine getirmeye devam edeceğiz. İmar affını, arazi rantını ve beton ekonomisini değil; bilimi, akli, planlamayı, kamu yararını, toplum çıkarını ve kamusal denetimi dışlamayan ciddi ve liyakatlı bir yönetim anlayışını savunmaya, tarımsal üretim alanlarımızı ve doğamızı korumaya yönelik hukuki ve toplumsal mücadelemize devam edeceğiz.

Ülkemizde yıllardır uygulanan yanlış ve yanlış tarım politikaları, derinleşen ekonomik kriz, girdi ve ürünlerde dışa bağımlılık, yaşanan iklim olaylarının tarımsal üretime olumsuz etkileri nedenleriyle yaşanan gıda krizi ve yüksek gıda enflasyonuna depremin etkilerinin daha fazla eklenmemesi için, somut kamucu tarım, gıda ve kırsal kalkınma politikaları gündeme getirilmeli demeye devam edeceğiz. Bu süreçte bölgede, İstanbul ve çevresinde, deprem riski yüksek diğer illerimizde beklenen depremlere de gecikmeden hazırlıklı olmalıyız diyoruz. Merkezi ve yerel yönetimleri, gecikmeden ve mazeret bildirmeden hemen göreve davet ediyoruz. Bir daha deprem acısı yaşamamak umut ve dileğiyle. Çaresiz değiliz. Çare biziz. Gün, dayanışma günüdür. Hep birlikte dayanışma ile yaşadığımız ağır acıları aşmak umuduyla.

Baki Remzi SUIÇMEZ

Yönetim Kurulu Başkanı

(Yönetim Kurulu adına)

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI RESMİ VERİLERLE TARIMDA VE KIRSAL ALANDA 2023 YILI DEPREM HASARI VE 2025 YILI YAPILANLARIN DEĞERLENDİRMESİ RAPORU

6 Şubat 2023 tarihinde merkez üssü Kahramanmaraş ve 20 Şubat 2023 tarihinde merkez üssü Hatay olan birbiri ardına yaşadığımız depremlerden Türkiye nüfusunun %16,4'üne karşılık gelen 14 milyon vatandaşımızın yaşadığı Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa illerimiz etkilenmiştir. Depremler sonucunda 53.537 kişi hayatını kaybetmiş, 107.204 kişi yaralanmıştır. 120 bin km2 alanın etkilendiğı büyük yıkım ve kayıplar yaşadığımız 11 il afet bölgesi ilan edilmiştir.

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı'nın "2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu"na göre; Bölgede ağırlıklı üretim faaliyetleri sırasıyla, hizmet, sanayi ve tarım sektörlerindedir. Depremden etkilenen illerin 2021 yılında Gayri Safi Yurt İçi Hasıladan (GSYH) aldığı pay yüzde 9,8'tir. Tarımın GSYH içerisindeki payı Türkiye genelinde %6,5 olurken, deprem bölgesindeki illerin payı %11,6 ile çok daha yüksektir. Türkiye'de istihdam edilenlerin %17,2'si tarım sektöründe yer alırken TRC2 (Şanlıurfa, Diyarbakır) bölgesinde bu oran %31,8'dir. Bölgenin 40,3 milyon dekar büyüklükteki tarım arazisi varlığı ülkemizdeki tarım arazilerinin %16,9'una tekabül etmektedir. 2022 yılı itibarıyla Türkiye'de meyvecilik yapılan alanların %26'sı, tarla tarımı alanının %16,2'si bu illerde bulunmaktadır. Ülkemizde büyükbaş hayvan varlığının %13'ü, küçükbaş hayvan varlığının %17,8'i deprem illerinde bulunmaktadır. 2022 yılında bölgede 2.375 kutu ipek böceğı yetiştirilmiş olup bu değer Türkiye üretiminin %42,6'sına tekabül etmektedir. Ülkemiz orman varlığının yaklaşık yüzde 11'i, ağaç servetinin %6'sı ve yıllık artımın %7'si depremden etkilenen bölgede yer almaktadır. Deprem bölgesindeki iller ülkemizin su kaynakları bakımından en zengin havzalarından olan Seyhan, Ceyhan, Asi ve Fırat havzalarında yer almaktadır. Türkiye'nin havza yağış alanının %30'u, yıllık akış miktarının ise %39'u bu havzalarda yer almaktadır. Deprem bölgesinde faaliyette olan 140 depolama tesisi ve 234 sulama tesisi bulunmaktadır. Bu tesislerden sulanan alan 943.778 hektardır. Sulanan alanın %35'i Şanlıurfa'da, %30'u Adana'da, %9'u Malatya'da, %6'sı Kahramanmaraş'tadır. Ülkemizde su ürünleri yetiştiriciliğinin yaklaşık %12'si deprem bölgesinde yapılmaktadır. 2021 yılı verilerine göre ülke genelinde iç sularda üretilen alabalığın %38'i bölgeden sağlanmaktadır. Denizlerde yetiştiricilikle gerçekleştirilen üretimin %1,6'sı Hatay'dan karşılanmaktadır.

"2023 Kahramanmaraş Ve Hatay Depremleri Raporu"na göre, yıkımın Türkiye ekonomisine maliyetinin 103,6 milyar do-

lar düzeyinde olabileceği tahmin edilmiştir. Bu tutarın 85 milyar dolarlık kısmının doğrudan hasar maliyetinden, 18,6 milyar dolarlık kısmının ise ekonomik aktivite kaybı ile dolaylı maliyetlerden oluştuğu ortaya konulmuştur. Toplam maliyetin en büyük kısmını 56,9 milyar dolarla konut hasarları oluşturmuştur. Bunu 12,9 milyar dolarlık tutarla kamu kesimi hasarı ve 11,8 milyar dolarlık tutarla özel kesim hasarı takip etmiştir. Depremlerin tarım sektörüne olan maliyeti yaklaşık 24,2 milyar TL (1.3 milyar dolar)'dır. Bu maliyetler başlıklar halinde şöyledir; Sulama tesisleri 11,1 milyar TL (%45,8), Barajlar ve göletler 4,1 milyar TL (%16,9), Orman Genel Müdürlüğü bina ve ekipman hasarı 3 milyar TL (%12,3), DSİ tesisleri 2 milyar TL (%8,2), Taşkın kontrol tesisleri 0,9 milyar TL (%3,7), Arazi toplulaştırma ve Tarla İçi Geliştirme Hizmetleri 0,8 milyar TL (%3,3), Su sondaj kuyuları 0,6 milyar TL (%2,4), Hayvan kayıpları (küçükbaş, büyükbaş, kanatlı) 602,5 milyon TL (%2,4), Diğer 1,1 milyar TL (%4,5). Yine bu rapora göre; mevcut durumda 8.241 büyükbaş, 64.260 küçükbaş, 42.000 baş kanatlı hayvanın öldüğü belirlenmiştir. Ayrıca Adıyaman'da 533.000, Malatya'da ise 168.000 civciv telef olmuştur. Bu kapsamda, hayvan ölümleri nedeniyle yetiştiricilerin 602,5 milyon TL (31,9 milyon dolar) kayba uğradığı tahmin edilmektedir. Deprem bölgesinde bulunan 233.230 ağıl ve ahırın 13.284 adedi yıkılmıştır. Bölgede bulunan yaklaşık 1,6 milyon arı kovanından 5.756'sının zarar gördüğü belirlenmiştir. Bunların yeniden temin edilmesinin maliyetinin 8,6 milyon TL olduğu tahmin edilmektedir. Adana, Diyarbakır, Gaziantep, Kahramanmaraş ve Hatay'da bulunan özel sektöre ait 558.250 ton kapasiteli 12 ürün deposunun kapasite olarak %26,1'i ağır hasarlı, %33,4'ü orta hasarlı ve %40,6'sı ise az hasarlıdır. Bu hasarların toplam maliyetinin 221 milyon TL olduğu tahmin edilmektedir. Bölgede yer alan Toprak Mahsulleri Ofisine (TMO) ait toplam 315.100 ton kapasiteli 18 deponun kapasite olarak %9,5'i yıkık, %22,1'i orta hasarlı, %68,4'ü az hasarlıdır. Toplam hasarın 81,6 milyon TL olduğu tahmin edilmektedir. Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü (TİGEM)'nin Malatya Sultansuyu Tarım İşletmesinde at tavlaları ve kaba yemin muhafaza edildiği sundurmalarda hasarlar meydana gelmiştir. Ceylanpınar Tarım İşletmesinde ise sulama ünitelerinde hasar tespit edilmiştir. Söz konusu işletmelerde tespit edilen hasarın toplam maliyeti 134,1 milyon TL olarak hesaplanmıştır. Deprem bölgesinde yer alan özel sektöre ait bazı iç su yetiştiriciliği tesisinde meydana gelen hasar nedeniyle 101 ton balık ve 37,4 milyon yavru balık ölmüş olup toplam balık maliyeti 63,2 milyon TL olarak hesaplanmıştır. Gıda sektöründe ise Hatay Gıda Kontrol Laboratuvarında yer alan makine-teçhizatda depremde çıkan yangına bağlı olarak yaklaşık 50 milyon TL tutarında, Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş.'ye bağlı Malatya ve Elazığ Şeker Fabrikalarında ise yaklaşık 1,3 milyon TL tutarında hasar tespiti yapılmıştır. Depremden etkilenen 11 ilde Orman Genel Müdürlüğüne (OGM) ait toplam 224.000 m² kapalı alanlı 819 bina ve tesisin 12'si yıkılmış, 65'i ağır hasar görmüş, 32'si orta hasarlı ve 89'u hafif hasarlı olarak kaydedilmiştir. Bu binaların yeniden yapım, güçlendirme veya onarımı planlanmaktadır. Diğer taraftan OGM'ye ait iş makinası, muhtelif donanım ve fidanlık tesislerinde de hasar meydana gelmiş olup tüm OGM bina ve ekipmanlarındaki hasarın toplamı yaklaşık 3 milyar TL olarak hesaplanmaktadır. DSİ tarafından ilk etapta hesaplanan tahmini hasar tutarı 19,5 milyar TL'dir. Baraj ve göletler kategorisi altında yer alan en büyük 14 baraj ve gölete ilişkin hasar tutarı 2,7 milyar TL olarak tahmin edilmektedir.

Depremin birinci yılında yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı'nın 2024 tarihli "Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu"nda tarımsal hasar tespiti verileri güncellenmiştir. Rapora göre; Deprem sonrası yapılan hasar tespit çalışmalarında, deprem bölgesinde yer alan 11 ilde 8.095 büyükbaş, 69.982 küçükbaş, 42.099 kanatlı hayvan ve 827.248 civcivin telef olduğu belirlenmiştir. Yıkılan/ağır hasarlı olan ağıl ve ahır sayısının 17.102, hasarlı arı kovası sayısının ise 19.187 olduğu tespit edilmiştir. Özel sektöre ait bazı iç su yetiştiriciliği tesislerinde meydana gelen hasar nedeniyle yaklaşık 181 ton balık ve 37,4 milyon yavru balık ölümü gerçekleşmiştir. Hatay'da bulunan İskenderun, Dört Yol, Işıklı-Konacık ve Samandağ balıkçı barınakları ağır hasar görmüştür. Bu yapıların bakım onarım maliyetinin toplam 2,3 milyar TL olduğu hesaplanmıştır. Kahramanmaraş'ta Kartalkaya Barajı'nda, Hatay'da Yarseli, Reyhanlı, Büyük Karaçay barajlarında ve Hassa Demrek, Kurtuluşoğusku, Tanışma, Samandağ-Karamanlı, Samandağ Çökek göletlerinde, Malatya'da Sultansuyu, Sürgü, Çat barajları ile Yeşil Vadi (Beyler Deresi) ve Erkenek göletlerinde, Osmaniye'de Kalecik Barajı ile Bahçe Arıklıkış Göletinde, Adıyaman'da Çetintepe Barajı ile Merkez Hasancık, İncesu, Çamgazi, Kahta Menzil göletlerinde, Gaziantep'te İslahiye Bayraktepe, Nurdağı-Hamidiye, Nurdağı-Kuzuluk göletlerinde onarım ihtiyacı bulunduğu tespit edilmiştir. Hasar gören 24 baraj ve göletin sulama sahası 80.019 hektardır. Hasar sebebiyle sulanamayan saha 28.404 hektardır. Tarım ve Orman Bakanlığı taşra teşkilatına ait toplam 65 hizmet binası yıkılmış ya da ağır hasar görmüştür. Bu kapsamda oluşan hasarın toplam maliyeti 2,2 milyar TL olarak tespit edilmiştir. Deprem nedeniyle çıkan yangında Hatay Gıda Kontrol Laboratuvarı hasar görmüş, çoğu laboratuvar alet ve cihazı kullanılamaz hale gelmiştir. Bu nedenle Hatay Gıda Kontrol Laboratuvarında gerçekleştirilmesi gereken analiz ve izleme çalışmaları çevre illerde bulunan laboratuvarlar tarafından yapılmaktadır. Depremde fay hattı boyunca meydana gelen kırılmalar, zeminde kaymalara, arazi deformasyonlarına, yürütülen arazi toplulaştırma çalışmalarının durmasına ve kadastro altlıklarında sorunlar yaşanmasına neden olmuştur. Arazideki bozulmaların giderilmesi için yapılacak kazı-dolgu, parselizasyon ve tarla içi geliştirme faaliyetlerinin tamamlanabilmesi için Yatırım Programı kapsamında çalışmalara başlanmış olup söz konusu işlerin yaklaşık 900 milyon TL maliyetle tamamlanması öngörülmektedir. Depremin ormancılık sektörüne kısmi etkisi olmuştur. Orman Genel Müdürlüğüne ait özellikle Hatay'da bulunan fidanlık tamamen yıkılmış ve fidan üretiminde kısmi de olsa aksamaya neden olmuştur.

2024 yılında yapılanların henüz resmi olarak açıklanmadığı günümüzde, son Rapora göre; 2023 yılında Deprem ille-
rindeki 113,7 bin yetiştiriciye 473,7 milyon TL hayvancılık desteği öne çekilerek ödenmiştir. Ayrıca 198,8 bin işletmeye büyükbaş hayvanlar için 500 TL, küçükbaş hayvanlar için ise 50 TL olmak üzere toplam 1,4 milyar TL yem desteği verilmiştir. Hayvanları telef olan çiftçilerin zararlarının devlet tarafından karşılanması amacıyla 5.804 büyükbaş, 43.317 küçükbaş, 548.810 kanatlı hayvan ve 26.318 arılı kovan dağıtımı yapılmıştır. Ayrıca, 12 bin arıcıya 1,4 milyon arı kovası ve kovan başına dört kilogram besleme amaçlı şeker dağıtılmıştır. Tamamı hibe olan hayvan, arı kovası ve şeker dağıtımının destekleme bütçesine maliyeti 582,5 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Böylelikle 2023 yılında depremlerden etki-

lenen illerde hayvanların tazmin edilmesine yönelik destekler yanında verilen diğer desteklerle birlikte toplam 2,8 milyar TL ödeme yapılmıştır. Afet bölgesi dışındaki tarım ve orman il müdürlükleri tarafından afet bölgesine 15.998 ton hayvan yemi gönderilmiştir. Çiftçi Kayıt Sistemi (ÇKS) Yönetmeliğinde değişiklik yapılarak 2023 üretim yılı için ürün değişikliği başvuru süresi uzatılmış ve deprem bölgesinde bulunan yaklaşık 300 bin çiftçinin bu düzenlemeden yararlanması sağlanmıştır. Organik Tarım Desteği, İyi Tarım Uygulamaları Desteği, Toprak Analizi Desteği ve Yağlı Tohumlu Bitkiler Fark Ödemesi Desteği son başvuru süreleri uzatılmıştır. Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı (KKYDP) kapsamında, tarıma dayalı ekonomik yatırımlar hibe desteğiyle bireysel sulama sistemlerinin desteklenmesi başvuru süreleri üç ay uzatılmıştır. 2023 yılında afet bölgesindeki illerde KKYDP kapsamında 2.509 proje programa alınmış ve 304,5 milyon TL hibe ödemesi yapılmıştır. Ayrıca deprem illerinden IPARD Programının uygulandığı Kahramanmaraş, Hatay ve Malatya'da desteklenecek yatırımlara ilişkin olarak proje sahiplerinin uymak zorunda olduğu tüm sürelerde esneklik sağlanmıştır. Bu illerde yatırım süreci devam eden projelere fiyat farkı ödenmesine karar verilmiş ve bu kapsamda 207 projenin toplam sözleşme tutarı 490 milyon TL'den 710 milyon TL'ye yükseltilmiştir. Kırsalda Uzman Eller Projesi kapsamında yapılan başvuruların tamamı programa alınmış ve 168 projeye 41,6 milyon TL hibe desteği ödemesi yapılmıştır. Lisanslı Depoculuk Desteği kapsamında 5.549 üreticiye 9,6 milyon TL kira, nakliye ve analiz desteği ödenmiştir. Bireysel Sulama Sistemleri desteklemesi çerçevesinde 32,3 milyon TL, Tarımsal Sulama Amaçlı Su Kullanım Hizmet Bedeli Desteklemesi kapsamında ise 114,3 milyon TL olmak üzere toplam 146,6 milyon TL hibe ödemesi yapılmıştır. Deprem illerinde aynı olarak yapılması gereken 2022 yılı ekilişlerine ait mazot gübre desteği ödemeleri nakdi olarak gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda 301,5 bin çiftçiye 2,9 milyar TL destekleme ödemesi yapılmıştır. 2023 üretim yılında ise deprem bölgesi illerinde sonbahar ekilişlerinin başladığı dönemde en fazla ihtiyaç duyulan mazot ve gübre alımında kullanılmak üzere ÇKS'ye kayıtlı 174,5 bin hububat üreticisine 1,6 milyar TL mazot gübre desteği aynı olarak ödenmiştir. Afet bölgesindeki çiftçilere 2023 üretim yılında sertifikalı tohum kullanım desteği yüzde 100 artırılarak ödenmiştir. Bu kapsamda yaklaşık 65 bin çiftçiye 721 milyon TL destekleme ödemesi yapılmıştır. Ayrıca söz konusu illerde 57,7 bin çiftçiye toplam 3,2 milyar TL destekleme ödemesi yapılmıştır. Çayır Mera Islah ve Amenajman Projesi kapsamında Malatya'da 975 bin dekar mera alanı ıslah ve amenajmanı için yaklaşık 19,9 milyon TL, Kahramanmaraş'ta 615 bin dekar mera alanı ıslah ve amenajmanı yaklaşık 20,9 milyon TL, Adıyaman'da 149 bin dekar mera alanı ıslah ve amenajmanı için yaklaşık 9,9 milyon TL olmak üzere toplam 50,8 milyon TL kaynak tahsis edilmiştir. Bitkisel üretimin temeli olan sertifikalı tohumluk üretiminin sağlıklı bir şekilde devamının sağlanması için afet bölgesinde geçerli olmak üzere ilgili tohumluk sertifikasyon yönetmeliklerinde yer alan tohumluk beyannamelerinin son başvuru süreleriyle tohumculuk sektörü içerisinde faaliyet gösteren tüm gerçek ve tüzel kişilerin yetki süreleri uzatılmıştır. Tarım Arazilerinin Kullanımın Etkinleştirilmesi Projesi kapsamında ilkbahar ekilişlerinde kullanılmak üzere 92 milyon TL ödenek tahsis edilmiştir. DSİ teknik ekipleri tarafından deprem bölgesi içerisinde kalan 140 depolama tesisi gözlemsel ve insansız hava araçları yardımıyla incelenmiş onarıma ihtiyaç duyan tesisler belirlenmiştir. Deprem sonrası Suriye'de bulunan Al-Rastan Barajının tedbir amaçlı boşaltılması sebebiyle Asi Nehri'nde aşırı su yükselmesi sonucu Amik Ovası, kırsal yerleşimler ve havalimanının su altına kalma tehlikesine karşı, DSİ tarafından çalışma yapılarak gerekli tedbirler alınmış, Amik Ovası, yerleşim yerleri su baskınlarına karşı korunmuştur. OGM tarafından deprem sonrası yürütülen faaliyetlerin bir kısmını orman köylülerine yönelik destekler oluşturmaktadır. Afet bölgesinde yer alan orman köyleri, mevcut ORKÖY destekleri bütçesine ilave ödenek tahsis edilerek ORKÖY desteklerinden faydalandırılmıştır. Ayrıca afet bölgesi ilan edilen illerde üç bin orman köylüsünün ve Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinin, 6 Şubat-31 Temmuz 2023 tarihlerini kapsayan 11,3 milyon TL ORKÖY kredi borçları faizsiz olarak 31 Aralık 2023 tarihine kadar ertelenmiştir. Afet bölgesinde bulunan orman köylerinde 3.641 orman köylüsü aileye, proje türüne göre 3-7 yıl vadeli, yılda bir taksit ödemeli yüzde 20'si hibe yüzde 80'i faizsiz kredi olmak üzere toplam 382,9 milyon TL ORKÖY desteği sağlanmıştır. Depremlerden etkilenen illere 2.935 m3 ve 111.447 ster odun dağıtılmıştır. Dağıtılan yakacak odun için yapılan harcama nakliye dahil toplam 85,3 milyon TL'dir. 31 Aralık 2023 tarihi itibarıyla deprem bölgesine yakacak odun nakilleri sonlandırılmıştır. İhtiyaç olması durumunda münferit sevkiyatlar yapılmaktadır. Deprem nedeniyle afet bölgesi ilan edilen illerde üretim tesisleri zarar gören su ürünleri yetiştiricilik işletmelerinde üretim faaliyetlerinin devam etmesini sağlamak amacıyla toplam 44,7 milyon TL destekleme ödemesi yapılmıştır. Gıda yardımlarına ilave olarak, Et ve Süt Kurumu (ESK) tarafından deprem bölgesinde sahipsiz kalmış hayvanlar ve bakım imkânı olmayan üreticilerin hayvanları, mahallinden teslim alınarak kesime gönderilmektedir. Bugüne kadar 905 büyükbaş, 3.378 küçükbaş hayvan mahallinden alınarak kesime gönderilmiştir. Ayrıca kesim talebi gelip besisini tamamlamayan genç danalar, düveler, ileri derecede gebe inekler ile koyun ve keçilerin öncelikle başka besici veya yetiştiricilere satışının gerçekleştirilmesi için birlikler veya besicilerle işbirliği içinde çalışılmaktadır. Deprem bölgesine gönderilmek üzere vatandaşlar tarafından ESK'ya verilen küçükbaş ve büyükbaş hayvanlardan elde edilen et ve et ürünleri ise Türk Kızılayının talebi doğrultusunda bölgeye ulaştırılmaktadır. Halk Ekmek fabrikaları başta olmak üzere afet bölgesindeki illerin ve bu bölgelere ekmek gönderen yakın illerin ekmek üreticilerine un tedarik koordinasyonu sağlanmış olup un, makarna, bulgur, bakliyat firma, federasyon ve bağlı derneklerinin deprem bölgesine yapacakları yardımlar ihtiyaç noktalarına yönlendirilmiştir. Bu kapsamda 12.582 ton un, 520 bin ekmek ile 1.228 ton bulgur, makarna vb. gıda maddeleri bölgeye intikal ettirilmiştir. Ayrıca, TMO'nun kendi stoklarından 10.000 ton un, 2.000 ton pirinç, 2.000 ton kırmızı mercimek, 2.001 ton ayçiçek yağı, 2.185 ton kuru üzüm ile toplam 3.000 ton civarında fındık ve üzümün işlenmesinden elde edilen gıda ürünleri dağıtılmıştır.

2024 tarihli "Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu"nda göre "Gerçekleştirilen Yatırımlar" şöyledir: Deprem sonrası depolama, sulama ve taşkın koruma tesislerinde meydana gelen yaklaşık 25,5 milyar TL tutarındaki hasarın 1,9 milyar TL'lik kısmı 2023 yılında giderilmiştir. Diğer taraftan, depremde hasar gören OGM'ye ait bölge ve işletme müdürlükleri ile işletme şeflikleri hizmet binaları ve lojmanların yapım projeleri toplam 4,4 milyar TL proje tutarı ile 2023 Yılı Yatırım Programına alınmış, 2023 yılında 980 milyon TL harcanmıştır. İhale süreçleri hızlandırılarak

özellikle lojmanların büyük çoğunluğunun 2024 yılı sonuna kadar bitirilerek teslim edilmesi, kalan idari bina ve lojmanların ise 2025 yılsonu itibarıyla tamamlanması öngörülmektedir. Ahşap kullanımının yaygınlaştırılması ve yapıların hızlı tamamlanması amacıyla da idari bina ve lojmanların bir kısmı ahşap malzeme kullanılarak yapılmaktadır. TMO'ya ait 4.300 m² hizmet binası ve 4.000 m² depolama tesisi deprem nedeniyle kullanılamaz hale gelmiştir. Toplam yatırım tutarı olan 165.8 milyon TL'nin 2023 yılında 10 milyon TL'si harcanmıştır. Deprem nedeniyle TİGEM'in Malatya Sultansuyu Tarım İşletmesinde bulunan bazı yapılarda ağır hasar meydana gelmiş olup hasarın yaklaşık maliyetinin 320,4 milyon TL olduğu tespit edilmiş, 2023 yılında 50.4 milyon TL'si harcanmıştır. Tarım ve Orman Bakanlığı taşra birimlerine ait yıkılan ve ağır hasar gören binaların yeniden inşası kapsamında toplam 36.500 m² hizmet binasının yapımı tamamlanmıştır. 52.600 m² hizmet binasının yapımı ise 2024 Yılı Yatırım Programına dahil edilmiştir. 1.4 milyar TL olan yatırım tutarının 2023 yılında 460 milyon TL'si harcanmıştır. Deprem nedeniyle zarar gören İskenderun, Dörtöy, Işık-Konacık ve Samandağ balıkçı barınaklarında meydana gelen hasarın 717,8 milyon TL'lik kısmı 2023 yılında giderilmiş olup toplam hasar yaklaşık 2,3 milyar TL olarak hesaplanmıştır.

Deprem etkilerinin giderilebilmesi için finansman kaynaklarının yaratılması bağlamında; Dünya Bankası İcra Direktörleri Kurulu 6 Şubat 2023'te meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremlerden etkilenen bölgelerde tarım sektörünün iyileştirilmesini desteklemek amacıyla "Depremden Etkilenen Bölgelerinde Tarım Sektörünün İyileştirilmesi Projesi" adı altında 250 milyon dolarlık finansmanı onaylamıştır. Depremden etkilenen bölgelerdeki çiftliklerin ve tarım işletmelerinin depremlerin yol açtığı büyük hasarlar sonrası toparlanmasına yardımcı olacağı ifade edilmiştir.

Cumhurbaşkanlığı tarafından açıklanan bilgilere göre bir başka destek de "Tarım Arazilerinin Kullanımının Etkinleştirilmesi Projesi" kapsamında yapılmıştır. 200 milyon lirası depreme ait olmak üzere toplam 480 milyon TL bütçe aktarıldığı ifade edilmiştir. Yine; "Afetten Etkilenen Gençlerin Desteklenmesi Programı" kapsamında; deprem bölgesindeki gençler için 70 milyon TL'lik kaynak kullanıldığı belirtilmiştir. Bir başka destek programı da KOSGEB tarafından açıklanmıştır. "Deprem Sonrası Mikro, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Canlanması Destek Programı" kapsamında başvuruların alındığı ve uygun görülen başvuruların desteklendiği belirtilmiştir. Bir başka destek çalışması Türk Kızılayı tarafından yapılmıştır. Türk Kızılayı, deprem bölgesinde tarımın hayvancılığın canlanmasına destek olmak için başlattığı Çiftçi Destek Programı'nın ilk fazı kapsamında depremden en çok etkilenen 6 ilde üretim araçları zarar gören çiftçilerin tarımsal faaliyetlerine devam etmelerini ve bölgedeki üretimi desteklemeyi amaçlayan program kapsamında toplamda 2.797 çiftçiye iki aşamada verilecek destek tutarının ilk etabı olan 70 milyon 870 bin lira ödeme yapmıştır.

"2025 Yılı Yatırım Programı"na göre projelerin belirlenmesinde azami oranda seçici olunarak 12. Kalkınma Planında öngörülen projeler, deprem riski nedeniyle başlanması zaruret arz eden projeler ile toplumsal ve ekonomik etkisi güçlü olup ivedilikle ekonomiye kazandırılması gereken projeler önceliklendirildiği belirtilmiştir. 2025 Yılı Yatırım Programında deprem tedbirlerine yönelik olarak toplam 511 milyar TL tutarında projeye yer verilmiştir. Bu projeler kapsamındaki 2025 yılı ödeneklerinin yaklaşık yüzde 42'si sağlık sektörüne, yüzde 16,7'si konut sektörüne, yüzde 13,2'si ulaştırma-haberleşme sektörüne ayrılmıştır. Ayrıca deprem projelerine ayrılan söz konusu ödeneklerin yanı sıra bütçede cari transferler altında yürütülen yatırım nitelikli harcamalar ile cari nitelikli diğer harcamalar dikkate alındığında deprem tedbirlerine yönelik olarak merkezi yönetim bütçesinden tahsis edilen toplam ödenek tutarı 584 milyar TL'ye erişmektedir. Bütçe hedeflerinde maalesef tarım sektörüne gereken önem verilmemiştir. "2025 Yılı Yatırım Programı" verilerine göre depremlerden etkilenen illere yapılan yatırımların bu yıl da tarım, imalat, eğitim, ulaştırma, turizm ve konut gibi birçok alanda devam edeceği ifade edilmiştir. Buna göre Devlet Su İşleri (DSİ) Genel Müdürlüğü'ne, depremden etkilenen 11 ilde sulama yatırımlarının onarımı için 4,3 milyar TL, taşkın koruma hizmetleri için de 2,4 milyar TL ayrılmıştır. DSİ'nin 11 ildeki içme suyu onarım projeleri için 1,5 milyar TL yatırım öngörülmektedir.

Sonuç olarak, siyasi iktidarın resmi deprem tarımsal destek açıklamaları sonrası, özetle:

Depremlerin yaraları, alınan bazı geç ve yetersiz kamusal önlemlere karşın gerek kentsel gerekse kırsal alanlarda maalesef depremlerin 2. yılında da sarılamamıştır.

Tarım sektörüne deprem kapsamında 2023 ve 2024 yılında ayrılan ve 2025 yılı ve sonrasında ayrılacak ekonomik pay, tarımda tespit edilen hasar toplamına göre son derece yetersizdir. 2025 yılı ve sonrası hedefleri de tarımdaki yıkımın giderilmesine yönelik çözümlerin gecikeceğini göstermektedir.

Deprem illerinde üreticilere yönelik özel tarımsal üretim destek paketi hazırlanmamıştır. Genel düşük destekleme ve maliyet altı alım fiyatı politika tercihleri nedeniyle, ülke genelinde olduğu gibi deprem bölgesi illerindeki narenciye, kayısı, Antep fıstığı başta olmak üzere bitkisel ve hayvansal ürün üreten tüm üreticiler üretirken zarar etmiştir. İşgücü sorunu nedeniyle hasat ve gıda sanayi sorunları yaşanırken, sulama tesislerindeki yıkımın giderilme oranı son derece düşük kalmıştır. Gelir düzeyi düşen tüketiciler, artan gıda enflasyonu nedeniyle yeterli ve sağlıklı beslenememiştir. En vahimi, tarımsal üretim ve doğal koruma alanlarımız anayasal ve yasal korumaya karşın, toprağı koruması gereken kamu yönetince, Odamızın da açtığı davalara karşın, yine rant uğruna yeniden betona ve ranta açılmıştır.

2025 yılı ve sonrasında yaşanan ve yaşanacak depremlerin tarım ve gıdaya etkileri bütüncül bir yaklaşımla ivedilikle ele alınmalı ve sorunlar gecikmeden çözüme kavuşturulmalıdır.

Sürecin uzun soluklu bir yol olacağını düşünerek merkezi yönetim ve yerel yönetim eşgüdümünde gerekli çalışmaların gecikmeden yapılması gerekmektedir. İnsan ve canlı kayıpları yanında, maddi fiziki hasarların ve zararların yanında, aynı zamanda yasal, ekonomik, sosyal, kültürel ve ruhsal açıdan da bölgeye destek verilmesi gerekmektedir.

2025 yılı ve sonrasında yaşanan depremlerin tarım ve gıdaya etkileri, aşağıdaki ana başlıklarda bütüncül bir yaklaşımla ivedilikle ele alınmalı ve sorunlar gecikmeden çözüme kavuşturulmalıdır.

Bölgede Yeniden İnşa Çalışmaları ve Tarımsal Üretim ve Doğa Alanlarının Korunması:

Deprem sonrası çadır/konteyner kent ve kalıcı konut/mekan yeni yerleşim yerleri yer seçimleri boyutundaki yeniden inşa sürecinde tarım alanları, meralar, dikili araziler depremden ders alınmayarak yeniden imara açılmaktadır. Deprem sonrası çevre kirliliği açısından asbest, civa vs. gibi tehlikeli maddelerin çevresel etkileri ve inşaat/enkaz atığı ve moloz kirliliği, yerüstü ve yeraltı sularına, tarım arazilerine, bitki örtüsüne, ormana, çevre ve insan sağlığına zarar vermektedir. Mutlak tarım arazilerine devlet tarafından kira karşılığı konteyner ve çadır kentler yapılırken tabanlarına dökülen moloz ve betonlar bu alanların tarım dışına çıkmasına neden olmuştur. Çözüm olarak; tarımsal üretim alanlarının, orman alanlarının ve yeşil alanların imara açılması mutlak olarak engellenmeli, açtığımız davaları da dikkate alarak tarımsal üretim alanlarında yaşanan talan süreci derhal sonlandırılmalıdır.

Tarım Alanlarındaki Fiziksel Zararların Giderilmesi ve Su Kaynaklarının Altyapı Yönetimi:

Depremler özellikle Kahramanmaraş, Gaziantep, Adıyaman, Hatay ve Osmaniye gibi illerde geniş tarım alanlarını tahrip etmiştir. Bu illerde, üretim yapılan tarım arazileri, sera alanları, depolar, sulama altyapıları ciddi şekilde zarar görmüştür. Bölgede üretilen bazı ürünlerin üretim kapasitesinde büyük azalmalar yaşanmıştır. Depremler özellikle sulama altyapısına büyük zarar vermiştir. Sulama sistemlerinin tahrip olması, yerel su kaynaklarının azalması veya kirlenmesi gibi sorunlar tarımda su kullanımını daha da kritik hale getirmiştir. Bu nedenle, afet sonrası su kaynakları yönetimi üzerine çalışmalar yapılmıştır. Su verimliliği sağlayan modern sulama sistemlerinin ve yağmur suyu toplama projelerinin önemi artmıştır. Çözüm olarak; fiziki zararların giderilmesi ve altyapı yatırımlarının tamamlanması sorunu şekilsel bütçe/ödemeler dışında gerekli bütçe ve güçlendirilmiş kurumsal altyapı ile gecikmeden çözümlenmelidir.

Çiftçilere Destek ve Yeniden Yapılanma Çabaları:

Siyasi iktidar, depremzede çiftçilere çeşitli destek programları başlatarak tarım faaliyetlerinin yeniden başlamasına yardımcı olmayı hedeflemiştir. Bu kapsamda, kredi ve hibe destekleri, zarar gören üreticilerin tazmin edilmesi gibi bazı adımlar atılmıştır. Çözüm olarak; ülke düzeyinde yetersiz olan ve geç ödenen desteklerin mevcut sorunları çözemediği günümüzde, deprem illerindeki çiftçilere verilen destekler artırılmalı ve önceden ödenmeli, kredi faizleri çiftçi lehine yeniden yapılandırılmalıdır.

Depremin Hayvancılık Üzerindeki Olumsuz Etkilerinin Giderilmesi:

Depremler, özellikle küçükbaş ve büyükbaş hayvanların yaşam alanlarını ve barınaklarını tahrip etmiştir. Hayvanların kaybı, et ve süt üretiminde azalmaya yol açmıştır. Deprem bölgesindeki hayvancılık faaliyetlerinin yeniden başlaması için özel teşvikler ve destekler sunulmaya çalışılmış, hayvan sağlığına yönelik acil tedbirler alınmıştır. Çözüm olarak; küçükbaş, büyükbaş, kanatlı, arıcılık ve su ürünlerine yönelik hayvancılık destekleri artırılarak devam etmelidir.

İklim Değişikliği ve Tarım Üzerindeki Etkiler Üzerine Çalışmalar:

2023 yılı ve sonrası Türkiye'de iklim değişikliğinin etkileriyle yüzleşmeyi gerektirmiştir. Depremlerle birlikte bu etkiler daha da belirginleşmiş, bu yüzden hem afet yönetimi hem de sürdürülebilir tarım uygulamalarına olan ihtiyaç daha da artmıştır. Çözüm olarak; merkezi ve yerel girişimler bütününde arazi toplulaştırma çalışmaları yanında GAP boyutunda yeniden başlatılan resmi modern sulama projeleri kamu desteğiyle hızlandırılarak projenin tarım boyutu tamamlanmalıdır. Daha az suya ihtiyaç duyan veya zorlu iklim koşullarına dayanıklı ürünlerin yetiştirilmesi somut teşviklerle özendirilmelidir.

Kırsal Kalkınma ve Altyapı ve Yerleşim Yatırımları:

Kırsal kesimde ve nüfusu 20 binin altındaki yerleşim yerlerinde kırsal yerleşim, kırsal kalkınma projeleri ve altyapı yatırımları gibi tarım sektörü için gerekli altyapı, sulama, nakliye ve depolama sistemleri gibi daha büyük ölçekte oluşan hasar dikkate alındığında söz konusu yerleşim yerlerinde ve alanlarında mühendislik hizmeti alınması, bina yapımında fen ve sanat kurallarına uyulması hususunda denetimlerin sıklaştırılması ve ruhsatsız yapılara izin verilmemesi gerekmektedir. Çözüm olarak; bu hedefler söylemde kalmamalı, bir an önce yaşama geçirilmelidir. Yeterli bütçe ayrılarak altyapı çalışmaları hızla tamamlanmalıdır.

Üretim Maliyetleri Sorunu ve Gıda Enflasyonu:

Depremler özellikle tarım ürünlerinin üretiminde yaşanan aksaklıklar nedeniyle gıda fiyatlarının artmasına yol açmıştır. Bu durum, özellikle temel gıda maddelerinin fiyatlarını etkilemiştir. Üretim bölgelerindeki tahribat, arz-talep dengesini bozarak fiyatların yükselmesine sebep olmuştur. Çözüm olarak; ülke genelinde ve deprem illerinde üretim-gıda işleme-tedarik-tüketim bütününde özel önlemler alınmalıdır.

Kırsal Alandaki Göç ve İş Gücü Kaybı:

Depremler sonrasında kırsal alanlardan şehir merkezlerine doğru ciddi bir göç hareketi gözlemlenmiştir. Bu, tarım alanlarında iş gücü kaybına yol açmıştır. Çiftçilerin ve tarım işçilerinin geri dönmesi için psikolojik destek programları ve eko-

nomik teşvikler devreye girmiştir. Bunun yanı sıra, tarımda istihdamı artırmaya yönelik köyde yaşamayı cazip hale getirecek projeler geliştirilmesi gerektiği ortaya çıkmıştır. Çözüm olarak; bölgeden göçün tarımsal üretim üzerine olabilecek olumsuz etkisinin azaltılması için yerli tarım işçisi istihdamının teşvik edilmesi ve çiftçilerin üretimden vazgeçmelerinin önlenmesini sağlamak üzere gerekli önlemler gecikmeden alınmalıdır.

Gıda Güvenliği ve İhracat:

Depremler yerel üretim zincirlerini olumsuz etkileyerek gıda güvenliğini tehdit etmiştir. Ülkemizde özellikle bu bölgelerdeki üretiminin azalması, iç pazarın yanı sıra ihracat üzerinde de baskı oluşturmuştur. Depremler tarım ilaçları, gübreler gibi gerekli girdilerin temini ile kullanımındaki denetimlerden kaynaklanan sorunlara yol açmıştır. Çözüm olarak; AB ve yakın coğrafya dahil ihracat pazarlarında Türkiye'nin rekabet gücü artırılmalı, sağlıklı gıda tedarikiyle alternatif ihracat bölgeleri oluşturulmalıdır.

Bölgede Yeni Tarım Teknolojileri ve Yerel Tarımın Yükselişi:

Deprem sonrası, tarım alanlarında yeniden yapılanma sürecinde modern tarım teknolojilerine olan ilgi artırsa, tarımda dijitalleşme, su verimliliği sağlayan yenilikçi sulama sistemleri gibi teknolojiler kullanılarak verimliliğin artırılması resmi olarak hedeflenmektedir. Yerel üreticiler, organik tarım ve doğa dostu üretim yöntemleriyle daha güvenli ve çevreye duyarlı ürünler yetiştirme konusunda teşvik edilmeye başlanmıştır. Çözüm olarak; bu konudaki yetersiz teşvik ve destekler artırılmalıdır.

Afet Eğitimi ve Tarımda Afet Yönetimi:

Depremler, tarım sektöründe afet hazırlığı konusunda ciddi boşluklar olduğunu ortaya koymuştur. Çözüm olarak; çiftçilere yönelik deprem, sel ve diğer doğal afetlere karşı afet eğitimleri, tarım sigortası sisteminin yaygınlaştırılması ve afete dayanıklı tarım sistemlerinin oluşturulması gibi önlemler somut olarak yaşama geçirilmelidir.

Sonuç:

Kahramanmaraş ve Hatay depremleri, kırsalın deprem güvenliğinin önemini acı bir faturayla öğretmiştir. 11 ilde yaşanan depremler tarım arazilerini, tarımsal yapıları, barajlar ve sulama yapılarını, depo ve siloları, tarım ve gıda işletmelerini, hayvan varlığını ve çiftçileri/köylüleri çok büyük ölçekte etkilemiştir.

Üretim ve işgücü maliyetleri üreticileri üretimden uzaklaştırmaktadır. Bölgeye özel üretimi destekleme modeli yürürlüğe konmamıştır.

Kırsal nüfus önemli ölçüde köyü terk etmiştir. Yaklaşık 2 yıl geçmiş olmasına rağmen kırsalda yıkılan veya ağır ve orta hasarlı konutların çok büyük bölümü halen yapılmamıştır.

Deprem bölgeleri ve deprem riski taşıyan illerde yeni yerleşim planlamalarında yerleşim yerleri olarak tarım arazilerinin seçilmesi tarımsal varlıklara, tarımsal üretime ve gıda güvencesini tehdit etmektedir. Tarım arazilerinin zemin açısından güvenli olmadığı depremlerde yıkılan kentlerden acı tecrübelerle öğrenilmiş olmasına karşın tarım arazilerinden ucuz arsa üretimi temel politika olmuştur.

Kentlerdeki yıkıntılar tarım arazileri ve su kaynakları çevrelerine dökülerek tarımsal üretim ve çiftçi sağlığı dikkate alınmamıştır.

Çözüm:

Deprem bölgesinin ve ülkenin ve gelecek nesillerin beslenme ihtiyaçlarının üretildiği tarım arazileri korunmalı, deprem güvenliğinin sağlanması için tarımsal üretim alanlarını koruyan dirençli yapılaşmaya uygun yerleşim alanları seçilmelidir.

Kentsel ve kırsal göçün önlenmesi için kentsel ve kırsal konutlar hızla yapıлып, hak sahiplerine yerinde teslim edilmelidir.

Çiftçilerin tarımsal üretime yeniden kazandırılması için Deprem Bölgesine Özel Tarım Destekleme Projesi hazırlanmalı, özel ek bütçesi hazırlanarak gecikmeden yaşama geçirilmelidir.

8 MART DÜNYA KADINLAR GÜNÜ'NDE “KADINLARIN TOPLUMSAL DÜZENDE ADİL VE EŞİT MUAMELE GÖRDÜĞÜ BİR DÜNYA İSTİYORUZ!”

Yaşamak, Direnmek, Değiştirmek, Çoğalmak.

8 Mart 2025

Kadınlar, yapılan tüm baskı, şiddet, haksız muamele ve zorluklara rağmen adil, eşit, kapsayıcı, hak temelli bir dünya ve gelecek için umutlu direnişlerini sürdürüyorlar.

8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası (ZMO) olarak, bir kez daha “Kadınların toplumsal düzende adil ve eşit muamele gördüğü bir dünya istiyoruz!” talebimizi yineliyoruz.

Mustafa Kemal ATATÜRK, 1923'te yapmış olduğu bir konuşmasında, “Bir toplum cinslerden yalnız birinin yüzyılımızın gerektirdiklerini elde etmesiyle yetinirse, o toplum yarı yarıya zayıflamış olur. Bizim toplumumuzun uğradığı başarısızlıkların sebebi kadınlarımıza karşı ihmal ve kusurun sonucudur.” diyerek, toplumsal gelişmenin gereği olarak tüm cinslerde eşitliği ön plana çıkarmış ve devamında ülkemizin başarısının kadına yönelik davranışların düzeltilmesiyle mümkün olabileceğini güçlü bir şekilde vurgulamıştır.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 1979'da Kadına Karşı Her Türü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi'ni (CEDAW) kabul etmesine rağmen, tüm dünyada kadına ve kız çocuklarına yönelik şiddet ve ayrımcılık hala önemli bir insanlık sorunudur.

Birleşmiş Milletler (BM) Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ), dünyadaki her üç kadından birinin, hayatı boyunca en az bir kez fiziksel ya da cinsel şiddete maruz kaldığı, yönündeki açıklaması çok çarpıcıdır.

Şiddet, yapısal ve kültürel boyutlarıyla toplumda kendini sürekli olarak yeniden yaratmaktadır. Dünyada ve ülkemizde kadına yönelik şiddet toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden beslenmekte ve güç almaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitliği sağlanmadan, kadınların mücadele gücü artırılmaz, şiddete karşı koruma sağlanamaz.

Ülkemizde kadın istihdamı tarım sektörü başta olmak üzere tüm sektörlerde düşmektedir.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verileriyle; istihdam edilenlerin sayısı 2024 yılı sonunda erkeklerde %67,0 iken kadınlarda %32,5 olarak gerçekleşmiş, işgücüne katılma oranı ise erkeklerde %71,0 iken kadınlarda %36,7 düzeyindedir. Türkiye'de 1970'lerde %41.8 olan kadın istihdamının, 2025 Ocak ayında %32.3 olarak gerçekleşmesi önemli bir sorundur.

Tarımda kadın istihdamı ise daha hızlı düşmekte, TÜİK rakamlarıyla tarımda kadın istihdamı 2005'de %46.7 iken, 2022'de %20,6 olmuştur.

İstihdamdaki kadınların %32,4'isi kayıt dışı çalıştırılmaktadır. Türkiye'de kayıt dışı istihdamın en yoğun olduğu sektör ise, tarımdır. Ülkemizde tam zamanlı çalışan kadınların %24,4'ü kayıt dışı ve güvencesiz çalıştırılmaktadır. TÜİK 2024 yılsonu verilerine göre; 10 milyon 855 bin kadın istihdamının 6 milyon 557 bini yani %75,6'sı tam zamanlı ve kayıtlı, 2 milyon 122 bini yani %24,4'ü ise tam zamanlı ancak kayıt dışı çalıştırılmaktadır. Yani her 4 kadından 1'i tam zamanlı çalışmasına karşın sigortasız çalıştırılmaktadır.

1 Şubat 2025 tarihli Cumhurbaşkanı Kararı'yla yayınlanan Ulusal İstihdam Strateji (2025-2028) belgesi de, Türkiye'de kadın istihdamının dünya ortalaması olan %48'in altında olduğunu ve kadın istihdamının artırılmasını gerektiğini belirtmektedir. Belgeye göre, kadınlarda işgücüne katılma oranının 2028 yılında dünya ortalamasının altında olan %40,1'e yükseltilmesi hedeflenmiştir.

İş hayatında cinsiyet temelli ücretlendirme, bir başka önemli sorundur.

TÜİK ve ILO Türkiye Ofisi tarafından ortaklaşa hazırlanan 2020 tarihli rapora göre; Türkiye'de cinsiyete dayalı ücret farkı %15.6 olup, azımsanmayacak boyuttadır.

Kadının iş gücüne katılımı düşerken kamusal alandaki görünürlülüğü azalmaktadır.

DİSK Genel-İş'in 3 Mart 2025 tarihli "Kadın Emeği Raporu'na göre; Her 10 kadından sadece 3'ü çalışma hayatındadır. Her 10 kadın işçiden yalnızca 1'i sendikalıdır. Çalışan kadınların %20'ye yakını yarı zamanlı çalışmaktadır. 10 milyona yakın kadın; ailevi ve kişisel nedenler ve ev işleri dolayısıyla çalışma hayatına katılamamaktadır.

TÜİK Toplumsal Cinsiyet İstatistikleri 2022 rakamlarına göre; 1,1 milyon kadın evde oturmaktadır. Bu, görülmeyen, değer bulmayan kadın emeğinin somut göstergesidir.

Dünya Ekonomik Forumu (WEF) tarafından sunulan Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurumu 2023 Raporu'nda Türkiye, cinsiyet eşitsizliği endeksinde 156 ülke arasında 133. sıradadır.

Son günlerde ülkemizde çalışma hayatında gündeme gelen esnek çalışma saati uygulamalarının kadınların işgücüne tam ve eşit katılımını olumsuz etkileyebileceği, ücret eşitsizliği, sosyal güvence kayıpları, kamusal alandan uzaklaşma risklerini beraberinde getireceği göz ardı edilmemelidir.

Tüm bu olumsuzluklara rağmen;

İnsan hakları temelinde kadınların siyasi ve sosyal bilincinin geliştirilmesine, ekonomik, siyasi ve sosyal başarılarının kutlanmasına ayrılan 8 Mart Dünya Kadınlar Gününde; geçmişten günümüze yaşamına, özgürlüğüne, kimliğine, bedene ve emeğine sahip çıkmak adına mücadele eden tüm kadınları selamlıyoruz ve saygıyla anıyoruz.

8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde;

Kadına yönelik şiddete, gericiğe, yoksulluğa ve hukuksuzluğa karşı; adil, eşit, kapsayıcı ve özgür bir gelecek için, herkesi dayanışmaya, örgütlenmeye ve mücadeleye çağırıyoruz.

Yaşasın TMMOB ZMO Örgütülüğü.

Yaşasın Kadın Dayanışması.

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI

TMMOB ve bağlı Odaları, 19 Mart 2025 tarihinde, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne ve Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu'na yönelik operasyonlara ilişkin "HALKIN DEMOKRATİK İRADESİNE İPOTEK KONULAMAZ! KURTULUŞ YOK TEK BAŞINA YA HEP BERABER YA HIÇ BİRİMİZ!" başlıklı ortak bir basın açıklaması gerçekleştirdi.

HALKIN DEMOKRATİK İRADESİNE İPOTEK KONULAMAZ! KURTULUŞ YOK TEK BAŞINA YA HEP BERABER YA HIÇ BİRİMİZ!

TMMOB VE BAĞLI ODALARININ ORTAK AÇIKLAMASI:
HALKIN DEMOKRATİK İRADESİNE İPOTEK KONULAMAZ!
KURTULUŞ YOK TEK BAŞINA
YA HEP BERABER YA HIÇ BİRİMİZ!

tmmob
TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ

İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB) Başkanı Ekrem İmamoğlu ile ilgili son gelişmeler benzerlerine ancak darbe koşullarında yaşanan bir düzeye erişmiştir.

Önce hukuksuz diploma iptali kararı ve ardından yaşanan gözaltı uygulamaları sadece Ekrem İmamoğlu'na yönelik bir saldırı değil aynı zamanda demokrasinin en asgari ölçütü olan halk iradesine ve seçme seçilme hakkına yönelik bir saldırı girişimidir.

İmamoğlu nezdinde alınan bu siyasi kararlarla bir kez daha yargı eliyle demokratik süreçlere, halkın iradesine ve siyasete müdahale edilmekte, tüm toplumsal muhalefete göz dağı verilmektedir..

Ülkeyi yönetenlerin kendi siyasi ajandalarına göre suni gündemler ve hukuk dışı yollarla muhalefeti etkisizleştirmeye yönelik bu baskı ve dayatmalar asla kabul edilemez.

Hiç kimsenin halkın demokratik iradesine ipotek koymaya hakkı yoktur.

Bizler, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği ve bağlı Odaları olarak; Türkiye'nin geleceğinin dikta uygulamalarından değil demokrasinin evrensel değerlerinden geçtiğini bir kez daha vurguluyoruz.

Eşit, demokratik, aydınlık ve gerçekten bağımsız yarınlarımız için "Kurtuluş yok tek başına, ya hep beraber ya hiç birimiz" diyoruz.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği

Bilgisayar Mühendisleri Odası

Çevre Mühendisleri Odası

Elektrik Mühendisleri Odası

Fizik Mühendisleri Odası

Gemi Makinaları İşletme Mühendisleri Odası

Gemi Mühendisleri Odası

Gıda Mühendisleri Odası

Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası

İçmimarlar Odası

İnşaat Mühendisleri Odası

Jeofizik Mühendisleri Odası

Jeoloji Mühendisleri Odası

Kimya Mühendisleri Odası

Maden Mühendisleri Odası

Makina Mühendisleri Odası

Metalurji ve Malzeme Mühendisleri Odası

Meteoroloji Mühendisleri Odası

Mimarlar Odası

Petrol Mühendisleri Odası

Peyzaj Mimarları Odası

Şehir Plancıları Odası

Tekstil Mühendisleri Odası

Ziraat Mühendisleri Odası

TARIM PLATFORMU BİLEŞENLERİ: LİYAKATSİZLİK VE DEMOKRASİ KRİZİ, ÜRETİMİ ÇÖKERTİYOR!

19 Nisan 2025

Cumhurbaşkanlığı Tarım ve Gıda Politikaları Kurulu Üyeleri belirlendi. Tarım ve Gıda Politikaları Kurulu'nuna ilişkin atama kararı Resmi Gazetede yayımlandı.

Tarım ve Gıda Politikaları Kurulunda görev alacak 12 üyenin beşini akademisyenler oluştururken, geri kalan kurul üyeleri arasında sanayici, perakendeci, kooperatif temsilcileri ve politikacılar yer alıyor.

Buradan çıkan sonuç genel anlamda bize gösteriyor ki; sistematik bir politika uygulaması ile toplum yararını ve halkın çıkarlarını düşünen değil, kendi çıkarlarını düşünen bir iktidarın liyakatsiz seçiminden ibarettir.

Tüm kamu kurum çalışanları, üniversitelerde yıllarca eğitim görmüş alanında uzman olarak mezun olanlar sınavlara ve mülakatlara tabi tutulurken, partili Cumhurbaşkanı'nın tek sözü ile alanında yetersiz ve ilgisi olmayan bireyler üst kademe kurumların başına getirilerek sistemin ağır aksak ilerlemesine yandaş tutumla sadece kendi çıkarları için çalışmasına neden olmaktadır.

Diğer taraftan, 657 sayılı Kanun başta olmak üzere diğer ilgili alt mevzuatta kariyer meslek mensuplarının mesleğe alınması, yetiştirilmeleri, yeterlilik süreçleri, yardımcılık süreçlerinde yerine getirmesi gerekli olan yükümlülükler (yabancı dil sınavı, yeterlilik sınavı ve tez vb) de hükme bağlanmıştır. Ancak, kamu kurum ve kuruluşlarının geneline bakıldığında Bakanlık merkez teşkilatlarında, hizmet birimlerinde, daire başkanı, genel müdür yardımcısı, genel müdür gibi unvanların büyük çoğunluğunda kariyer meslek mensuplarının yer almadığı görülmektedir. Doğal olarak diğer unvandaki personelin kariyer ve liyakat ilkesi dikkate alındığında yükselmesi ne kadar doğal ise aynı şekilde liyakat sahibi çok sayıda kariyer meslek mensubu da bu hakka sahiptir. Mesleğin teknik oluşundan mıdır yoksa ilgili kişilerin atanmaya isteksizliğinden midir bilinmez ama mevcut durum maalesef bu şekildedir.

Ne yazık ki, demokratik atamadan söz edilmesine rağmen hala patronaj ilişkilerinin hüküm sürmesi, ilginç bir şekilde üst makamlarda bulunan liyakatsiz kişilerin görülmesine neden olmaktadır. Bunun sonucu olarak da iki taraflı ayna gibi nereye baksak aslında mevcut iktidarın yansımaları görmeye devam etmekle birlikte, bürokraside referanslı atama sonucunda işleyiş bozuklukları, temel mevzuat bilgisinden habersiz yöneticilerle asıl çözülmesi gereken sorunlar meşgul edilmektedir.

Tarımda Felaketin Adımları: Zirai Don, Zam, Kriz..

Son 30 yılın en büyük zirai don felaketi ile karşı karşıyayız. Ani sıcaklık düşüşüyle yaşanan zirai don felaketi, birçok üründe ciddi zararlara yol açtı. Stratejik ürünler fındık, ceviz, elma, kayısı, kiraz, üzüm ve dut başta olmak üzere meyve bahçelerinde ciddi kayıpların yaşandığı gözlemlenmekte. Konya Akşehir'de kiraz, Samsun'da fındık, ceviz, çilek; Adıyaman'da üzüm, Sivas'ta vişne, Malatya'da kayısı, Niğde'de elma, ve birçok üretim yapılan illerde bahçeler ağır hasar gördü.

İthalat ve ihracat açısından değerlendirildiğinde üreticilerin kaybının ne kadar olduğu belirlenemezken, üreticilerin sadece Nisan ayındaki hava olayı yüzünden ne kadar zarar ettiğinin bakanlık tarafından tespit edilmesi gerekir. Bu zarar tespitini üreticilere bırakmak kolayca kaçmaktan ve siz yapın biz bakalım demenin ötesinde bir yol değildir. Zarar eden üreticinin market raflarına yansıyacak tutarları da tüm tüketicilerin karşılaşacağı sorundur.

Zaten ülke ekonomisi uydurma enflasyon rakamları ile güllük gülistanlık gibi sergilense de, üretici ve tüketici açısından bakıldığında manzara hiç de görüldüğü gibi değildir. Ekonomik anlamda geçim sıkıntısı yaşayanlar, birde nitelikli gıdaya erişimde güçlük çekmeye başlayacak, bunun için çözüm bulunması gerekirken hala sektörel kurul atamaları ile birilerinin cebini doldurma çabası sürdürülmektedir.

Tarımsal faaliyetlerin yanı sıra hayvancılıkla geçinen çiftçilerinde durumu da bu olumsuzluklardan nasibini almaktadır. Tarımı tek başına ekip-biçme olarak değerlendirmek tüketici için ne kadar yanlış ise yönetenler içinde o kadar vasıfsız bir yaklaşımdır.

Eti yurt dışından ithal etme araştırması yapan, birilerine rant alanı sağlamaya çalışan iktidarın kendi üreticisi ve tüketicisini düşünmediği ortadadır. Üreticilerin hava koşulları nedeniyle uğradıkları zararı karşılamak için ham madde, gübre, yem gibi üreticinin ihtiyacı olan ürünlere zam yapmak çözüm değil krizi daha da tetiklemektir.

Krize Neden Olmak Yerine Krize Çözüm Olmak!

Tarımda, hayvancılıkta, ormanlarımızda yaşanan ciddi sorunlar, iklim krizinin tetiklediği doğa olayları hakkında tek bir fikri dahi olmayan; aynı alanlarda mücadele eden çözüm bekleyen emekçilerin sorunlarının neler olduğu hakkında tek bir bilgisi olmayanların karar merci olarak karşımıza çıkmasının tüm sorunları ile karşı karşıya kalıyoruz.

Kulaktan dolma, yönlendirme ile yorum yapan çözüm bulduğunu sanan kurum ve kurul yöneticileri iktidarın maşası olmaktan vazgeçmeli, buldukları makamı ve görevi hakkıyla yerine getirmek için çaba sarfetmelidirler. Ülkenin bulunduğu karmaşık ve zor zamanlardan çıkabilmek için kendi menfaatleri dışında halkın çıkarlarını düşünerek hareket etmeleri gerektiğini çok iyi biliyoruz. Kurulda yer alanların çoğunun tarım ve orman alanından habersiz kişilerden oluşmuş olması kendi egolarını tatmin etme arayışı ile bilgisiz, tecrübesiz kişilerin yönetici kadrolarını meşgul alının işlevsizleşmesine ve rutin olarak yapılması gerekli işlerin dahi yapılamaz hale gelmesine sebebiyet verebilmektedir. Sorumluluk almak istemeyen, nereye atandığının dahi farkında olmayan kitlelerin zararı telafi edilemez düzeye gelmiştir. Hiçbir makam, koltuğa oturduğunda işleri öğrenmeye başlama yeri olmadığını belirtmek isteriz.

Artık kamu yönetiminde yeni düzenlemelerin fiilen hayata geçirilme zamanı gelmiştir, bunun için alanında yeterli çözüm olabilecek kişilerden oluşmasının çalışmasının yapılması gerekmektedir. Alanında uzman STK'lar, yıllarını tarım ve orman çalışmalarına adanmış uzmanlar, tarım ve ormancılık alanında bilimsel araştırma ve çalışmalar yapmış akademisyenler, bilim insanları dururken perakendeci, tüccar vb. kişilerin bu kurula atanmış olması kabul edilemez bir durumdur.

Sonuç olarak, bu atama kararının tekrardan gözden geçirilerek alanında yetkin, bilim ışığı çerçevesinde topluma ve doğaya yararına olabilecek, çözüm üretecek kişilerden yeniden oluşturulması gerektiğini hatırlatıyoruz.

Bizler TARIM PLATFORMU BİLEŞENLERİ olarak, tüm dünyaya ait olan toprağın, suyun, enerjinin, yer altı ve yer üstü varlıkların sermayeye peşkeş çekilmesine karşı olan fiili ve meşru mücadelemize devam ediyoruz!

TARIM PLATFORMU BİLEŞENLERİ

KESK Tarım ve Ormancılık Hizmet Kolu Kamu Emekçileri Sendikası (TARIMORKAM-SEN)

TMMOB Çevre Mühendisleri Odası

TMMOB Gıda Mühendisleri Odası

TMMOB Kimya Mühendisleri Odası

TMMOB Meteoroloji Mühendisleri Odası

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası

Türkiye Ziraatçılar Derneği (TZD)

Veteriner Hekimler Derneği (VHD)

DİSK Türkiye Gıda Sanayii İşçileri Sendikası (GIDA-İŞ)

Tüketici Hakları Derneği (THD)

Tüketici Dernekleri Federasyonu (TÜDEF)

Tüketicuyu Koruma Derneği (TÜKODER)

Su Ürünleri Kooperatifleri Merkez Birliği (SÜR-KOOP)

Tarım ve Gıda Etiği Derneği (TARGET)

Tarımsal Gelişme Eğitim ve Sosyal Dayanışma Vakfı (TARGEV)

Tüm Üretici Köylü Sendikası (TÜM KÖY SEN)

Türkiye Biyologlar Derneği (TBD)

Türkiye Ormancılar Derneği (TOD)

Türkiye Sulama Kooperatifleri Merkez Birliği (TÜS-KOOPBİR)

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI

Karanfil SK. 28/18 KIZILAY/ANKARA
Tel: 425 05 55 Faks: (0312) 418 51 98
www.zmo.org.tr zmo@zmo.org.tr